

Pälkäne Rauniokirkko

Myöhäiskeskiaikaisen kivikirkon asehuoneen kaivaus
31.5.–18.6.2010 ja 21.–22.7.2010

Katja Vuoristo



Sisällysluettelo

Arkisto- ja rekisteritiedot.....	3
Peruskarttaote	5
1. Johdanto	6
1.1. Aikaisemmat tutkimukset.....	6
1.2. Kirkon sijainti ja historia	8
2. Vuoden 2010 tutkimukset	10
2.1. Kaivausmenetelmät.....	10
2.2. Asehuoneen länsipuoli, alue 14	14
2.3. Asehuoneen sisäpuoli	16
Alue 15.....	17
Alue 16.....	19
2.4. Asehuoneen itäpuoli, alue 17	22
2.5. Muut tutkitut alueet.....	24
2.7. Löydöt.....	26
3. Yhteenveto	28
Lähteet.....	32

Liitteet

Liite 1	Karttaluettelo ja kartat
Liite 2	Digitaalikuvaluettelo
Liite 3	Mustavalkonegatiiviluettelo
Liite 4	Kaivausalueiden stratigrafia
Liite 5	Yksikkökuvaukset
Liite 6	Hautakuvaukset
Liite 7	Löytöluettelo
Liite 8	Luettelo poistetuista rautanauloista
Liite 9	Luettelo poistetuista palaneista luista
Liite 10	Osteologinen analyysi

Arkisto- ja rekisteritiedot

Tutkimuskohteen nimi:	Rauniokirkko
Kunta:	Pälkäne
Tonttinumero:	RN:o 24:4
Muinaisjäännösrekisterin numero:	635000002
Tutkimuksen laatu:	Kirkkomaa-alueen kaivaus
Kohteen ajoitus:	1000?/1200-luku–1839
Peruskartta:	214104 Pälkäne
Koordinaatit:	Pkoo 6807363, Ikoo 3353674 P (ETRS-TM35FIN): 6804508, I (ETRS-TM35FIN): 353563 Lat (ETRS89/WGS84): 61,34697814 Lon (ETRS89/WGS84): 24,26202878 Z/m.mpy: 101,00–105,00
Tutkimuslaitos:	Museovirasto, rakennushistorian osasto
Kaivaustenjohtaja:	FM Katja Vuoristo
Apulaistutkija:	FM Anu Lempiäinen
Tutkimusavustajat:	Fil.yo Anni-Helena Ruotsala (31.5.–18.6.2010), FM Kati Salo 31.5.–6.6. ja 14.–18.6.2010) ja fil.yo Essi Ruuskanen (7.– 13.6.2010)
Kenttätyöaika:	31.5.–18.6.2010 ja 21.–22.7.2010
Tutkittujen alueiden laajuus yhteensä:	Noin 15 m ²
Rahoittaja:	Museovirasto, rakennushistorian osaston restaurointiyksikkö
Digitaalikuvat:	217958:1–89
Mustavalkonegatiivit:	217991:1–36
Löydöt:	KM 2010063:1–46
Analyysit:	Kati Salo: Pälkäneen rauniokirkko 2010, osteologinen analyysi
Aikaisemmat arkeologiset tutkimukset:	1992 Timo Jussila, koekaivaus 1996 Muuritutkimus Ky, kairaustutkimus 1998 Vadim Adel, kaivaus 2001 Esa Mikkola, kaivaus 2003 Esa Mikkola ja Katja Vuoristo, kaivaus 2007 Hannu Poutiainen/Pirkanmaan maakuntamuseo, koekaivaus
Aikaisemmat analyysit:	1999 Terttu Lempiäinen, kasvimakrofossiilitutkimus 2002 Mia Lempiäinen, kasvimakrofossiilitutkimus 2004 Eeva-Kristiina Lahti, osteologinen analyysi

Muut tarkastukset ja hoitotoimenpiteet:	1892 Nervander, kalkkimaalaustutkimus 1902–1903 Josef Stenbäck, tarkastus ja korjaus 1932 Juhani Rinne, korjaus 1947 Riitta Pylkkänen, tarkastus 1949, Nils Cleve, tarkastus 1952 Muinaistieteellinen toimikunta/O. E. Kivistö, korjaus 1968–1969 Muinaistieteellinen toimikunta/Rakennusliike Aaro Havia Oy, korjaus 1973 Museovirasto/Keijo Hokkanen, korjaus 1974–1976 Museovirasto/Rakennushistorianosasto, korjaus 1983, 1988–1994, 2003–2004, Museoviraston rakennushistorianosasto, korjaus 1993 Markus Hiekkänen, Sakari Mentu ja Erkki Törmi, tarkastus 1993 Olli Soininen, hoito 1994 Olli Soininen, hoito 1995 Markus Hiekkänen, Sakari Mentu ja Henrik Wager, tarkastus 1996 Markus Hiekkänen, Sakari Mentu ja Jyrki Simovaara, tarkastus 2001 Marianna Niukkanen ja Sakari Mentu, tarkastus 2007–2010 Virve Suominen, restaurointi
Aikaisemmat löydöt:	KM 92087 KM 98050:1–68 KM rahak. 98061:1–9 KM 2002020:1–80 (81–101 luut) KM rahakok. 2002023:1–4 KM 2004045:1–190 (luut 191–247 poistettu kokoelmista analyysin jälkeen) KM rahakok. 2003048:1–20
Alkuperäinen raportti:	Museoviraston rakennushistorian osaston arkisto (MV/RHOA)
Kopiot:	Pirkanmaan maakuntamuseo, Pälkäneen Vanhankirkon suojeluyhdistys ry

Tiivistelmä:

Rauniokirkon asehuoneen seiniä tuettiin kesällä 2010 tekemällä niille betoniset tukianturat, minkä vuoksi asehuoneen itä- ja länsiseinien molemmille puolille jouduttiin tekemään kaivausalueet. Paikalla tiedettiin olevan hautoja, jotka piti tutkia ennen kuin tukemistoimenpiteet voitiin aloittaa.

Tutkimuksissa havaittiin asehuoneen sisäpuolella useita hyvin säilyneitä arkkuhautoja, joita oli useammassa kerroksessa. Lisäksi sisäpuolella havaittiin yksi hauta, joka jatkui kivijalan alle eli kyseessä oli asehuonetta vanhempi hautaus. Myös asehuoneen ulkopuolella todettiin olevan useita hautoja, joista monet menivät kivijalan alle. Läntisimmällä alueella kivijalan alle meneviä hautauksia oli kahdessa kerroksessa. Tältä alueelta saatiin talteen myös keskiajalle ja rautakauden lopulle viittaavia löytöjä, kuten mm. pieni soikea kupurasolki, ketjunjakaja, lasihelmiä ja pronssispiraalia. Löydöt tulivat hautojen täytemaasta. Lisäksi alueella oli runsaasti palanutta luuta, joista suurin osa löytyi suorakulmaisen hiilialueen (poltetun arkun?) kohdalta. Luun todettiin olevan ihmisenluuta. Palanutta ihmisenluuta löytyi myös jonkin verran muilta alueilta.

Asehuoneeseen liittyvien tutkimusten lisäksi kirkkomaalla tehtiin kartoitustöitä, joiden tarkoituksena oli selvittää vanhan kiviaidan paikkaa ja lisäksi selvitettiin kirkon kellotapulin paikka. Tämän todettiin sijainneen todennäköisimmin kirkon itäpuolella nykyisen kirkkomaa-aidan kulmassa.

Kannen kuva: 217958:50 Alueen 17 hautoja 18 ja 29 poistetaan. Kuvassa Kati Salo ja Anni-Helena Ruotsalainen. E-W. Kuva Katja Vuoristo.

Peruskarttaote



1. Johdanto

Pälkäneen Pyhän Mikaelin kirkon eli nk. rauniokirkon asehuoneen perustuksia vahvistettiin kesällä 2010, koska asehuoneeseen on suunniteltu kattoa. Perustukset tuettiin rakentamalla asehuoneen sivu- eli itä- ja länsiseinien alle vahvistusanturat, jotka valettiin betonista ja raudoitettiin. Rauniokirkko ja sitä ympäröivä kirkkomaa on muinaisjäännösalueita, minkä vuoksi paikalla tehtiin arkeologiset kaivaukset ennen tukemistoimenpiteitä. Aikaisempien tutkimusten perusteella kirkon sisä- ja ulkopuolella tiedettiin olevan runsaasti hautoja. Vanhimmat haudat on ajoitettu varhaiskeskiajalle ja nuorimmat ajoittuvat 1800-luvun alkupuolelle. Kirkon sisäpuolelle hautaamisesta alettiin luopua 1700-luvun loppupuolella ja vuonna 1822 kirkkoon hautaaminen kiellettiin lailla.¹



217958:1 Yleiskuva tutkimusalueesta. Taustalla kaivetaan aluetta 14. SW-NE. Kuva Katja Vuoristo.

Asehuoneen molempien sivuseinien kummallekin puolelle tehtiin kaivausalueet, jotka kaivettiin puhtaaseen pohjamaahan saakka ennen kuin tukianturoiden valaminen aloitettiin. Lisäksi rauniokirkolla valvottiin nykyisen opastetaulun sekä Castrénin-suvun muistomerkin siirtoa ja kartoitettiin aikanaan puretun kellotapulin sekä kiviaidan paikkoja. Tutkimukset rahoitti Museoviraston rakennushistorian osaston restaurointiyksikkö. Kaivausten toteutuksesta vastasi FM Katja Vuoristo. Apulaistutkijana toimi FM Anu Lempiäinen ja tutkimusavustajina toimivat osteologi/FM Kati Salo (2 vkoa), fil.yo Anni-Helena Ruotsala ja fil.yo Essi Ruuskanen (1 vko) Kaivausten kenttätyöt toteutettiin 31.5.–18.6.2010 sekä 21.–22.7.2010 ja jälkityöt tehtiin syksyllä 2010 ja talvella 2011. Kati Salo teki vuonna 2010 luulöydöistä osteologisen analyysin. Metallilöydöt konservoidaan helmi-maaliskuussa 2011. Konservoinnin suorittaa konservattori Mari Karjalainen.

1.1. Aikaisemmat tutkimukset

Rauniokirkon alueella on tehty ensimmäiset arkeologiset tutkimukset vuonna 1992, jolloin Timo Jussila kaivoi paikalla vedenpoistojärjestelmiin liittyviä alueita. Samalla selvitettiin kirkon perustamistapaa sekä kirkon

¹ Koukkula 1972, 572–573.

sisäpuolen täyttömaiden paksuuksia. Jussila oletti löytäneensä kirkon kaakkoisnurkasta alttarin ja sivualttarin perustukset, sillä alueelta löytyi noin 30 cm:n syvyydestä noin 20 cm paksu savensekainen hiekkakerros, jossa oli tiilimurskaa, laastia ja kiviä. Todennäköisesti kyseessä oli kuitenkin purkukerros, sillä vastaavanlaisia kerroksia on havaittu myös muualla. Lisäksi itäpäädyssä löytyi mahdollinen kivetty hautaholvaus ja koilliskulmasta kiveys, jonka Jussila tulkitsi kaivoksi.² Kyseessä oli kuitenkin luultavasti kirkon pilarin perustukset.³

Vuonna 1998 rauniokirkolla tehtiin arkeologisia tutkimuksia Vadim Adelin johdolla. Tällöin selvitettiin kirkon asehuoneen ja länsipäädyn perustuksien vahvuuksia ja tehtiin havaintoja seinärakenteiden liikkuvuuteen mahdollisesti vaikuttavista tekijöistä. Kirkon länsipäädyssä oli havaittu jo aiemmin samana vuonna uusia vakavia halkeamia, minkä vuoksi länsipäädyn tilaa selvitettiin koekaivausten avulla. Kaivauksissa todettiin, että kirkon perustukset olivat rakenteeltaan oletettua huonommat, minkä perusteella kirkko suljettiin vuonna 1999 yleisöltä. Vuoden 1998 kaivauksissa todettiin kirkon runkokuoneen sisäpuolella hautaholvi sekä puulattiakerrosta. Myös asehuoneen sisäpuolella havaittiin maatonut puukerros eli lattia, jonka alla oli arkullisia hautauksia. Myös kirkon ulkopuolella todettiin olevan runsaasti hautoja.⁴

Vuonna 2001 kaivaustöitä jatkettiin Esa Mikkolan johdolla. Tutkimukset johtuivat kirkon länsipäädyn tukemistoimenpiteistä. Kaivausalueet tehtiin länsipäädyn oviaukon molemmille puolille seinien sisä- ja ulkopuolille. Toinen runkokuoneen sisäpuolelle tehdyistä alueista jouduttiin jättämään kesken kiviholvauksen paljastumisen vuoksi. Muut kaivausalueet kaivettiin puhtaaseen pohjamaahan ja niistä saatujen havaintojen perusteella voitiin todeta, että alueelle oli haudattu vainajia jo ennen kivikirkon perustamista, sillä länsipäädyn alimmat haudat olivat leikkaantuneet kivikirkon perustamisen yhteydessä. Myös hautojen suunta poikkesi kirkon aikaisista hautauksista.

Tutkimukset jatkuivat jälleen vuonna 2003 ensiksi Esa Mikkolan, ja myöhemmin syksyllä Katja Vuoriston johdolla kun länsipäädyn tukemistoimenpiteisiin liittyviä kaivauksia jatkettiin. Runkokuoneen länsipäädyssä vuonna 2001 kesken jätettyä aluetta laajennettiin, jolloin kivinen hautaholvi saatiin tutkittua kokonaan. Lisäksi länsipäädyn seinän vieressä vielä kaivamatta olleet alueet tutkittiin kokonaan. Myös asehuoneessa tehtiin vahvistustöihin liittyviä tutkimuksia. Asehuoneen eteläpäädyn sisä- ja ulkopuolet tutkittiin kokonaan ja myös Vadim Adelin kesken jättämät koekuopat kaivettiin pohjaan saakka. Lisäksi kaivausten aikana ehdittiin avata kaivausalue, joka ei liittynyt kirkon tukemistoimenpiteisiin, koska vahvistustyöt sujuivat odotettua hitaammin perustusten huonon kunnon vuoksi. Alue tehtiin sakariston pohjoispuolelle, koska haluttiin selvittää oliko sakaristo perustettu kalmiston vanhimpaan osaan. Vuoden 2003 kaivauksissa saatiin lisää todisteita siitä, että kirkon alueelle oli haudattu vainajia jo ennen kivikirkon perustamista. Kirkon pohjoispuolelta ja asehuoneen ulkopuolelta löydettiin rautakauden lopulle ja keskiajan alkuun ajoittuvaa esineistöä, kuten riipuksia, korvalusikka ja brakteatteja. Lisäksi pohjoispuolen kaivausalueelta paljastui

² Jussila 1992, 4–5, 10.

³ Hakanpää 2009, 15.

⁴ Adel 1998, 7–15.

osittain tuhoutunut hauta, jossa oli rautakauden ja keskiajan taitteeseen ajoittuva veitsi vainajan vasemman lonkan päällä.⁵

Vuonna 2007 Hannu Poutiainen teki rauniokirkolla koekaivauksia, kun paikalla tehtiin kirkon itäpuolen maavallin tasoitustöitä. Tällöin vallin pohjoisosasta paljastui 60 cm:n levyinen kivistä muurattu rakenne, jota otettiin esille noin 1,5 metrin pituinen pätkä. Maavallista poistetulla maalla tasoitettiin kirkkomaan kuoppia ja painanteita.⁶

Arkeologisista tutkimuksista on tehty makrofossiilianalysejä vuosien 1998, 2001 ja 2003 kaivauksilta kerätyistä maanäytteistä. Analyysit on tehnyt Mia Lempiäinen. Haudoista otetuista maanäytteistä on selvitetty mahdollista hautausajankohtaa sekä mitä vainaja on syönyt ennen kuolemaansa. Vainajien vatsan kohdalta otetuista näytteistä on löytynyt lääkekasveina käytettyjen vadelmien, sianpuolukan ja myrkyllisen peltoemäkin siemeniä. Lisäksi on löytynyt jauhosavikan sekä terttuseljapensaaseen marjojen siemeniä.⁷

Rauniokirkon tutkimusten yhteydessä kaivettujen hautojen vainajista on tehty luuanalysejä, joiden perusteella on voitu selvittää vainajien ikää, sukupuolta, pituutta sekä myös erilaisia tauteja, ravitsemusta ja mahdollisia kuolinsyitä. Vuoden 1992 kaivauksilta kerätyt hautojen täytemaista löytyneet luut on analysoinut Petri Nykänen ja Eeva-Kristiina Lahti on käynyt läpi opinnäytetyössään vuonna 2001 kaivettujen hautojen vainajia. Kati Salo tutkii vuoden 2003 kaivausten vainajia väitöskirjatyötänsä varten.

1.2. Kirkon sijainti ja historia

Pyhän Mikaelin kirkon raunio sijaitsee valtatie 12 (Tampere-Lahti) itäpuolella Pälkäne- ja Mallasveden erottamalla kannaksella. Kirkko on heikosti erottuvalla kummalla laajan peltoaukean laidassa ja sen pohjois- ja itäpuolella kulkee Vanhankirkontie. Tie on vanha maantie ja se on kulkenut kirkon itäpuolitse todennäköisesti viimeistään jo kirkon perustamisen aikoihin. Kirkkomaan reunassa kasvaa vanhoja lehtipuita, mutta muuten alue on aukeaa niittyä, jota leikataan useampi kerta kesässä. Paikalta on kaadettu 2000-luvulla vanhoja kuusia.

Kirkon läheisyydestä tunnetaan useampia vanhoja kyliä, jotka ovat olleet jo rautakaudella asuttuja. Rautakautiset asuinpaikat ovat sijainneet edelleenkin asuttujen Pappilan ja Onkkaalan kohdilla sekä Kuulialan lounaspuolisella pellolla ja Epaalasta hieman lounaaseen sijaitsevalla metsän reunustamalla peltoalueella. Kuulialan ja Epaalan historialliseen aikaan ajoittuvat kylätontit ovat sijainneet jo nykyisten tilojen paikoilla.⁸ Lisäksi rauniokirkon läheisyydestä tunnetaan muutama kivistä asuinpaikka ja löytöpaikka sekä rautakautinen muinaisjäännösryhmä, johon kuuluu mm. kivi- ja metalliesineitä ja asuinpaikka.

⁵ Mikkola ja Vuoristo 2004, 5–6.

⁶ Poutiainen 2007.

⁷ Lempiäinen 1999; 2008, 61, 81, 87, 89

⁸ Vuoristo 2005, 58.

Kirkon ympäristö on muuttunut huomattavasti vuonna 1604 tapahtuneen Kostianvirran puhkeamisen jälkeen. Ennen virran puhkeamista kirkko sijaitsi huomattavasti lähempänä Pälkäneveettä ja ainakin vielä 1500-luvulla matka rantaan oli lyhimmillään vain noin 420 metriä, kun se nykyisin on lähimmillään 800 metrin päässä.⁹ Pälkäneveden pinnan on laskettu olleen 89–91 metriä merenpinnan yläpuolella ennen virran puhkeamista ja vedenpinnan laskun on arvioitu olleen eri laskutavoista riippuen 3,5–4,5 metriä. Luonnonmullistus aiheutti voimakkaan tulvan, jonka on kerrottu vieneen mukanaan maantiesilloja ja myllyjä.¹⁰ Vuoden 2010 tutkimusten perusteella näyttää siltä, että Kostianvirran puhkeamisesta aiheutunut tulva on ulottunut myös kivikirkolle saakka, sillä tutkituilla alueilla oli paikoin merkkejä veden lajittelemasta ja kerrostamasta maaperästä. On mahdollista, että myös 1600-lukua aikaisemmat kevät- ja syystulvat ovat ulottuneet kirkolle. Tämä on saattanut osaltaan vaikuttaa kirkon perustusten heikkenemiseen.

Pyhän Mikaelin kivikirkko on rakennettu paikalle, jossa on jo sitä ennen sijainnut kalmisto. Vanhin tutkituista haudoista on ajoitettu radiohiilimenetelmällä vuosiin 1210–1310. Myös kolmesta muusta haudasta on tehty radiohiiliajoitus. Näistä kaksi on ajoitettu 90 %:n varmuudella vuosiin 1220–1310, viimeistään kuitenkin vuoteen 1430, ja yksi hauta on ajoitettu vuosiin 1410–1500.¹¹ Lisäksi paikalta tunnetaan myös useita muita hautoja, jotka menevät kivikirkon perustusten alle ja joiden hautausuunta poikkeaa muista. Kaivauksissa on tullut esiin myös löytöaineistoa, joka viittaa rautakauden lopulle sekä keskiajan alkupuolelle. Esineistöön kuuluu tyyppillisiä haudoista tavattuja löytöjä, kuten riipuksia, solkia sekä pukujen koristeena käytettyä pronssispiraalia. Markus Hiekkänen on kaivauksilta löytyneiden rahojen perusteella olettanut, että paikalla olisi ollut 1300-luvun jälkipuoliskolla rakennettu kappelikirkko.¹² Jo ennen alueella tehtyjä kaivauksia on oletettu, että rauniokirkon paikalla olisi sijainnut kappeli tai puukirkko ennen kivikirkon rakentamista. Suvanto on esittänyt, että Onkkaalassa olisi ollut puinen jumalanpalvelushuone ainakin jo Pälkäneen kappeliaikana 1400-luvun alussa.¹³

Nykyinen kivikirkko rakennettiin 1400–1500-lukujen taitteessa ja asehuone rakennettiin runkokuoneen ja sakariston valmistumisen jälkeen. Tähän viittaa se, että asehuone ei ole runkokuoneen kanssa samassa muurausliitteessä. On esitetty, että asehuoneeseen suunnitellun 4- tai 8-jakoisen ristiholvauksen tekeminen jäi toteuttamatta. Sen sijaan sakaristoon rakennettiin 8-jakoinen ristiholvaus. Kirkkoon liittyvistä muista rakenteista ensimmäinen maininta on vuoden 1642 inventaariluettelossa, jossa mainitaan kirkon kellotapuli. Se on luultavasti rakennettu 1650-luvun lopulla uudelleen ja 1700-luvulta on tietoja, että tapuli on rakennettu vielä kahteen kertaan. Vanhojen karttojen ja maalausten perusteella tapuli näyttäisi sijainneen kirkon itä- tai kaakkoispuolella kiinni aidassa. Vuonna 1692 kirkon sakaristoon tehtiin viinikellari ja seuraavana vuonna kirkkoon rakennettiin pilarit. 1700-luvun alussa kirkko pääsi huonoon kuntoon, sillä se joutui välittömästi Kostianvirran taistelun jälkeen (1713) venäläisten sotilaiden ryöstön kohteeksi. Kirkosta vietiin paitsi irtaimistoa, myös kirkkoaidan puuosat. Itse rakennus oli päässyt rappeutumaan pahoin jo

⁹ Vuoristo 2005, 54.

¹⁰ Virkkala 1972, 33; Kauppi 2004, 37; Koukkula 1972, 403–404

¹¹ Mikkola 2001, 14–15; Mikkola ja Vuoristo, 17, liite 5.

¹² Hiekkänen 2007, 318.

¹³ Suvanto 1972, 194.

isonvihan aikana ja 1700-luvun kuluessa kirkon seiniin alkoi ilmestyä halkeamia, joten muurauksia jouduttiin kunnostamaan useaan otteeseen. Pyhän Mikaelin kirkko alkoi jäädä 1700-luvulla ahtaaksi kasvaneelle seurakunnalle, minkä vuoksi alettiin suunnitella kirkon laajennusta. Osa itäpäädyn seinästä ehdittiin jo purkaa ja sen tukemiseksi muurattiin vielä kivipilarit, mutta rakennus oli edelleen niin huonossa kunnossa, että lopulta päädyttiin kokonaan uuden kirkon rakentamiseen. Uusi tiilikirkko valmistui Pälkäneelle vuonna 1839, minkä jälkeen vanha kivikirkko pääsi raunioitumaan.¹⁴

Vanhasta kivikirkosta oli otettu lehterit, kirkon penkit, osa kellotapulin materiaalista sekä kiviaidan kivet uuden kirkon ja hautausmaan tarpeisiin. Loput kellotapulista myytiin huutokaupassa. Kirkon puulattia purettiin, jolloin sen alta paljastuivat ohuen maakerroksen peittämät haudat, joita jouduttiin peittämään useampaan otteeseen soralla.. Autioituneeseen kirkkoon ja paljastuneisiin hautoihin alkoi kohdistua ilkeävaltaa ja kirkko hautausmaineen pääsi rapistumaan entisestään. Kun kirkon katto romahti vuonna 1890, ei arkeologinen toimisto pitänyt uuden katon rakentamista tarpeellisena, koska rakennus ei ollut muinaistieteellisesti niin merkittävä. Uuden kirkon valmistumisen jälkeen vanha kirkkorakennus toimi alkuun leikkaus- ja ruumishuoneena, mutta uusjaossa vuonna 1885 kirkko sekä sitä ympäröivä hautausmaa siirtyivät Anttilan rusthollin omistukseen, jolloin rakennusta käytettiin heinäsuojana ja hautausmaata vasikkahakana ja sikolaitumena. Lopulta vuonna 1905 vanha kirkkomaa pakkolunastettiin takaisin kirkolle. Rakennuksen kunnostustyöt olivat päässeet kuitenkin käyntiin jo muutamaa vuotta aikaisemmin. Alkuun restaurointitöitä tehtiin kirkolla 20–30 vuoden välein, mutta niiden väli on lyhentynyt myöhemmin ja korjaus- sekä kunnostustyöt jatkuvat yhä edelleen.¹⁵

2. Vuoden 2010 tutkimukset

2.1. Kaivausmenetelmät

Rauniokirkon asehuoneen itä- ja länsisivustoille tehtiin yhteensä neljä kaivausaluetta, jotka olivat vastakkain seinien sisä- ja ulkopuolella. Kaivausalueiden sijainti määräytyi asehuoneen perustusten alle valettavien tukianturoiden paikan mukaan, mutta kaivausteknisistä syistä niistä jouduttiin tekemään isompia kuin mitä tukianturoiden peittämä alue tuli olemaan. Kaivausalueista tehtiin 1,5 x 2 m kokoisia, jolloin niissä mahdollistiin kaivamaan ja alueilla pystyttiin tekemään havaintoja vastaantulevista ilmiöistä. Kaivausalueiden nimeämisessä jatkettiin aiempien vuosien juoksevaa numerointia, jolloin alueet nimettiin numeroilla 14–17. Alue 14 sijaitsee asehuoneen länsiseinän ulkopuolella, alueet 15 ja 16 asehuoneen sisäpuolella ja alue 17 itäseinän ulkopuolella. Kaivaminen jouduttiin rytmittämään kunnostustöiden mukaan. Ensiksi kaivettiin asehuoneen länsiseinän kuoppapari, jotta sen vahvistamistyöt päästiin aloittamaan. Samalla kun tälle alueelle tehtiin betonivalua, kaivettiin itäseinän kuoppaparia. Sen vahvistustyöt jatkuivat kaivausten loputtua ja urakoitsijan (IKJ Rakennus Oy) työmaajohtaja Ari Väisäsen kanssa sovittiin, että perustusten alta löytyvät

¹⁴ Hiekkänen 2007, 319–321; Koukkula 1972, 300, 556, 560–563; Kuuliala 1949, 199–206; Suvanto 1972, 196; kartta vuodelta 1756, KA MHA H62 2/1; kartta vuodelta 1763, KA MHA H62 2/2; kartta vuodelta 1837, KA MHA H62 2/15.

¹⁵ Hakanpää 2009, 18; Koukkula 1972, 565–567; Kuuliala 1949, 208–209, 215–217.

luut haudataan takaisin kaivausalueille. Näitä oli kuitenkin löytynyt ilmeisesti sen verran runsaasti, että luuta luovutettiin Pälkäneen kirkkoherralle nykyiselle hautausmaalle haudattaviksi. Betonivalu ei ulottunut alimpien, asehuoneen alle menevien hautojen syvyyteen, joten näiden pitäisi olla säilyneet tukianturan alla.

Varsinaisten kaivausalueiden lisäksi kirkkomaalla tehtiin kaksi koekuoppaa (A ja B), joiden avulla pyrittiin selvittämään kirkon kellotapulin sijainti. Koekuoppien paikat valittiin vanhojen karttojen sekä myös maastossa erottuvien kohtien perusteella. Koekuoppa A sijaitsi kirkon itäpuolella erottuvalla tasaisella kohdalla, joka jäi kirkkomaata paikoin rajaavan matalan vallin väliin. Koekuoppa B sijaitsi kirkon kaakkoispuolella, lähellä nykyisen aidan kulmaa. Paikalle on kasattu kirkosta irronneita kiviä, mutta kivikon vieressä on erotettavissa tasaisempi kohta kirkkomaata ympäröivän matalan vallin välissä. Koekuoppien lisäksi kirkkomaalla kaivettiin kaivinkoneella kaksi matalaa kuoppaa, koska paikalla siirrettiin kirkosta ja kirkon tutkimuksista kertova infotaulu sekä Castrénin-suvun muistomerkki.

Kaivauksilla toteutettiin stratigrafista kaivausmenetelmää eli toisistaan poikkeavat maakerrokset poistettiin erillisinä yksikköinä. Koska kaivausalueet olivat hyvin pieniä, jouduttiin yksiköitä kaivamaan kuitenkin osittain tasoissa eli useampia yksiköitä kaivettiin samanaikaisesti siten, että niissä havaitut löydöt otettiin talteen määritellyn yksikön mukaisesti. Eri maakerrokset nimettiin juoksevalla numeroinnilla (Y1–Y31) ja niistä kirjattiin tiedot ylös erillisille lomakkeille. Myös haudat numeroitiin juoksevalla numeroinnilla (H1–H31).



217958:15 Kati Salo on pakannut haudan 1 luut laatikkoon. Kuva Katja Vuoristo.

Haudoista löytyneet vainajien luut otettiin talteen tarkasti ja luut pakattiin haudoittain omiin laatikoihinsa ja ne säilytettiin kuivassa tilassa. Hautojen tarkemmat tiedot on esitetty liitteessä 6 ja yksikköjen tiedot löytyvät liitteestä 5. Yksikköjen ja hautojen keskinäinen järjestys on esitetty kaivausalueittain kerrosmatriisissa eli liitteessä 4.



217958:39 Anni-Helena Ruotsala poistaa haudan 14 vainajan luuta. Kuva Katja Vuoristo.

Kaivausalueet ja koekuopat kaivettiin lapiolla ja kaivauslastoilla puhtaaseen pohjamaahan saakka (Y12). Hautojen kaivamisessa käytettiin myös hienompia kaivausvälineitä. Yksiköiden seulominen osoittautui

kaivauksilla hankalaksi, koska maa-aines oli enimmäkseen melko kosteaa ja se meni seulasta huonosti läpi. Koska seulominen hidasti kaivamista liikaa, jäi seulojen käyttö melko vähäiseksi. Tämän vuoksi kaivettaessa pyrittiin erityiseen tarkkuuteen, jotta löydöt saatiin mahdollisimman hyvin talteen. Kaivausten jälkeen kaivausalueiden täytöstä huolehti IKJ Rakennus Oy, joka suoritti perustusten vahvistustöistä. Koekuopat täytettiin itse.

Kaivausalueet sidottiin kirkon seiniin, kuten aikaisempinakin vuosina on tehty, joten alueelle ei luotu erillistä koordinaatistoa. Aikaisempina vuosina kaivausten korkeuskiintopiste (0,00 m) on sidottu kirkon länsisivun oviaukon eteläseinän kynnyksiven pintaan, koska paikalle ei ole saatu siirrettyä absoluuttista korkeuskiintopistettä. Vuoden 2010 kaivausten yhteydessä korkeuskiintopiste siirrettiin länsiseinän oviaukosta asehuoneen sisäänkäynnin ulkopuolella sijaitsevaan kynnyskiveen, joka sijaitsee 13 cm aiempaa kiintopistettä alempana. Kynnyksiven lounaiskulmaan tehtiin kiviporalla pieni kuoppa kiintopisteen kohdalle, joten kiintopistettä voidaan käyttää jatkossakin. Museoviraston dokumentointiyksikkö kävi myöhemmin kesällä mittaamassa tähän absoluuttisen korkeuden, joka oli 104,96 m mpy (korkeusjärjestelmä on N60). Absoluuttinen korkeus muutettiin vuoden 2010 kaivauskarttoihin samalla kun kartat digitoitiin. Aikaisempina



vuosina käytetyn 0-kiintopisteen korkeudeksi saadaan 105,09 m mpy. Tämän avulla eri vuosien kaivauskartoissa esiintyvien ilmiöiden absoluuttisia korkeuksia voidaan verrata toisiinsa.

217958:33 Asehuoneen oviaukon ulkopuolella olevaan kynnyskiveen mitattu kiintopiste sijaitsee nuolen osoittaman punaisen pisteen kohdalla. S-N. Kuva Katja Vuoristo.

Kaivauksilla käytettiin karttapohjoista, joka on kirkon itä- ja länsiseinien suuntainen (noin 340°). Sama karttapohjoinen on ollut käytössä aikaisemmissakin kaivauksissa, sillä kirkon seinien on oletettu olleen linjassa pääilmansuuntien kanssa. Tästä johtuukin, että myös kirkon aikaisten hautojen on ajateltu olleen itä-länsisuuntaisia, kun ne ovat todellisuudessa olleet koillis-lounassuuntaisia. Vainajan pää on ollut lähes aina lounaassa.

Kaivausalueet merkittiin yleiskarttaan, johon on lisätty myös aikaisempien vuosien kaivausalueet. Yleiskarttaa varten kartoitettiin myös kirkon vanhan kiviaidan paikkaa, jonka sijainti kirkkomaan kaakkoisreunassa on hieman epäselvä. Lisäksi karttaan merkittiin infotaulun ja Castrénin-suvun muistomerkin uudet paikat. Yleiskartan lisäksi kaivausalueista piirrettiin aina tarvittaessa tasokarttoja, joissa näkyi yksiköiden sekä hautojen sijainnit ja jokaisesta kaivausalueesta piirrettiin myös yksi profiilikartta. Kenttäkartat on digitoitu MapInfo-ohjelmalla. Kaivausalueita dokumentoitiin myös valokuvaamalla. Valokuvat on luetteloitu WebMuskettiin numeroilla 217958:1–89 (digitaalikuivat) ja 217991:1–36 (mustavalkonegatiivit).



217958:12 *Apulaistutkija Anu Lempiäinen dokumentoi asehuoneen sisäpuolen kaivausalueetta 15. Kuva Katja Vuoristo.*

Löydöt otettiin talteen, kuten edellä on mainittu, kaivausalueittain ja yksiköittäin. Anu Lempiäinen on luettellonut löydöt Kansallismuseon kokoelmiin KM-numerolla 2010063 (diar. 27.9.2010). Suurin osa löydöistä on pronssia tai rautaa, joten ne on lähetetty Kansallismuseon konservointiosastolle

konservoitaviksi. Pintakerroksista suurinta osaa löydöistä ei otettu talteen, koska yksiköt olivat hyvin sekoittuneita ja suurin osa löydöistä melko resenttejä. Tarkemmat tiedot näistä löydöistä käyvät ilmi yksikkökuvauksien yhteydestä (liite 5). Hautojen puuarkuista saatiin talteen runsaasti rautanauvoja, jotka kerättiin talteen, mutta jälkityövaiheessa suurin osa nauloista poistettiin kokoelmista ja ainoastaan muutama naula jätettiin konservointiin. Poisheitetyistä nauloista on tehty erillinen lista (liite 8).



217958:8 *Ketjunktaja (KM 2010063:6) yksikössä 2 "in situ". Kuva Katja Vuoristo.*

Hautoista löytyneiden vainajien luut siirrettiin Helsinkiin Museovirastolle jatkotutkimuksia varten. Kati Salo on tehnyt niistä osteologisen analyysin ja tämän jälkeen sekä vuoden 2010 että vuoden 2003 luut on viety vielä röntgenkuvaukseen Salon väitöskirjatutkimusta varten. Täytemaista löytyneet irtoluut kerättiin yksiköittäin talteen ja osteologi Kati Salo ehti tutkia niistä noin puolet kentällä oltaessa. Kaivausten loputtua palamattomat irtoluut toimitettiin Pälkäneen kirkkoherralle, joka vei luut Pälkäneen nykyiselle hautausmaalle uudelleen haudattaviksi. Palaneet luulöydöt tuotiin sen sijaan Museovirastolle analyysiä varten ja lisäksi niistä tehtiin vielä erillinen lista, josta käy ilmi luiden kappalemäärä sekä paino yksiköittäin (liite 9). Luuanalyysi on liitetty kaivauskertomuksen loppuun. Vuosien 2003 ja 2010 ruumishautojen luista tehdään todennäköisesti vielä DNA-analyysjä ennen vainajien uudelleenhautaamista.



217958:5 Kati Salo tekee kentällä luuanalyysiä irtoluista. Kuva Katja Vuoristo.



217958:60 Taustalla Kati Salo tutkimassa luuta ja edessä Anni-Helena Ruotsala puhdistaa luuta. Kuva Katja Vuoristo.

Kaivausten järjestelyissä kiinnitettiin erityistä huomiota työturvallisuuteen. Pälkäneen rauniokirkolla käy kesäisin useita turisteja ja kaivausalueet olivat syviä, minkä vuoksi työskentelyalue piti eristää aidoilla ennen kaivausten aloittamista. Aitojen avulla pyrittiin estämään myös mahdollista ilkivaltaa kaivausalueilla. Kaivauksilla työskenneltiin pääasiassa pareittain, varsinkin silloin kun kaivausalueet alkoivat olla niin syviä, ettei niistä päässyt enää ilman tikkaita pois. Lisäksi työmaa-alueella käytettiin jatkuvasti kypärää ja turvajalkineita. Onnettomuuksilta ei kuitenkaan täysin välttytty, sillä asehuoneen sisäpuolen kaivausalueelle 16 sortui yöllisen sateen mukana suuri kivi asehuoneen kiviperustuksesta. Kiven mukana alueelle valui myös runsaasti maata. Kivenmurikka saatiin poistettua poraamalla kivi useaan kappaleeseen ja nostamalla ne ylös. Porauksen teki asehuoneen kunnostustöistä vastaavan urakoitsijan työmaajohtaja Ari Väisänen.



217958:49 Ari Väisänen poraa seinästä romahtanutta kiveä palasiksi. Kuva Katja Vuoristo.

2.2. Asehuoneen länsipuoli, alue 14

Alue 14 sijaitsi asehuoneen länsiseinän ulkopuolella 0,6 metrin päässä runkokuoneen seinästä. Alue oli kooltaan 1,5 x 2 m ja sen pidempi sivu oli asehuoneen seinän suuntainen. Koko aluetta peitti pintaturpeen alla sekoittunut harmahtavanruskea mullan sekainen hiekka (Y1A), joka muuttui alempana kirjavammaksi

(Y1B). Kaivausalueen länsireunasta paljastui Y1A:n alta laikukas ruskea hiekka (Y2), joka osoittautui 90–120 cm paksuksi täytemaakerrokseksi. Tämän alta tuli esiin Y10, joka oli siltin sekaista tummanruskeaa hiekkaa. Molemmat maakerrokset näyttivät muodostavan pohjois-eteläsuuntaisen lähes suorakaiteen muotoisen alueen, joka jatkui kaivausalueen ulkopuolelle, mutta lopulta yksikön 10 alta paljastui kapean itä-länsisuuntaisen puuarkun jalkopääty eli **hauta 11**. Hautakuopan leveys oli yli metrin ja sen kaivamisen yhteydessä on todennäköisesti tuhottu yksi esineellinen hauta, sillä haudan 11 täytemaasta (Y2) löytyi mm. pronssinen kupurasolki sekä ketjunjakaja (KM 2010063:6–7).

Kaivausalueen itäreunasta kivijalan vierestä paljastui Y1B:n alta kirjava hiilen ja palaneen kivimurskan sekainen kellertävä hiekka (Y5), jonka alta tuli esiin musta hiilen, puusilpun ja palaneen hiekan sekainen kerros (Y6). Yksikkö oli selkeärajainen, lähes suorakaiteen muotoinen ja pohjois-eteläsuuntainen. Yksiköstä löytyi muutama palanut arkun naula sekä runsaasti palanutta ihmisen luuta (169 kpl). Luuanalyysin perusteella näyttää siltä, että kyseessä on ainoastaan yksi vainaja.¹⁶ Vaikuttaakin siltä, että paikalla olisi poltettu arkku vainajineen. Palaneen alueen alta tuli kaivausalueen itäosassa esiin kellanruskea hiekka (Y8), joka oli todennäköisesti asehuoneen perustamiseen liittynyt hiekkakerros. Yksikön vieressä jatkui vielä kaivausalueen keskellä Y1B, vaikkakin kerros oli jo huomattavasti pienentynyt. Y8 jatkui tämän alle ja sen alta alkoi tulla esiin kolmen haudan täytemaakerrokset Y15, Y18 ja Y19, joita alueen länsireunassa sijainnut Y10 osittain leikkasi. Y15 erottui kaivausalueen pohjoisreunassa kirkon runkokuoneen seinien suuntaisena (NE-SW) suorakaiteen muotoisena ruskeana hiekkakerroksena ja se jatkui asehuoneen perustusten alle. Täytemaakerroksen alta paljastui **hauta 8** eli maatunutta puuta sekä vainajan huonosti säilyneet luut, jotka jatkuivat vyötärön kohdalta asehuoneen alle. Kaivausalueen keskellä erottuva Y18 oli vaaleaa kellanruskeaa hiekkaa ja se erottui myös hautamaisena lounais-koillisuuntaisena asehuoneen perustusten alle jatkuvana alueena. Kerroksen pohjalta paljastuikin lähes kokonaan maatuneen vainajan muutamia luita sekä maatunutta orgaanista ainesta (**hauta 9**). Haudan 9 vieressä oli aivan kaivausalueen eteläreunassa kiinni



217958:29 Vasemmalla *hauta 8*, keskellä *hauta 9* ja oikealla kulmassa erottuu heikosti *hauta 10*. Edessä alhaalla haudan 11 täytemaa Y10. W-E. Kuva Katja Vuoristo.

hauta 10, jota peitti lounais-koillisuuntainen vaaleanruskea hiekka eli Y19. Haudassa oli jäljellä enää vain hieman kalloa. Myös *hauta 10* jatkui asehuoneen perustusten alle. Haudan 8 vainaja on määritelty 35–79-vuotiaaksi ja kyseessä on mahdollisesti mies, kuten myös haudassa 10. Hautojen 9 ja 10 vainajien ikä on ollut haudattaessa 18–44 vuotta.

¹⁶ Kati Salo, sähköpostiviesti 26.1.2011.

Edellä mainitut haudat näyttivät olevan kaivettu puhtaaseen pohjamaahan, mutta kaivausalueen pohjoisosasta paljastuikin niiden poistamisen jälkeen vielä heikosti pohjahiekasta erottuvia maakerroksia. Y20 tuli osittain haudan 9 alta ja se erottui laikukkaana vaaleanruskeana itä-länsisuuntaisena hautamaisena alueena, joka jatkui asehuoneen perustusten alle. Yksikössä näkyi orgaanisesta aineksesta muodostuva suorakaiteen muotoinen kehikko, jonka länsipäädyssä oli noin 10 cm pitkät kapeat kahvamaiset ulokkeet. Kyseessä oli todennäköisesti hautapaarin jäännös. Yksikön pohjalla erottui vain hieman maatonut luuta (**hauta 13**). Yksikkö 21 erottui haudan 8 alla laikukkaana punertavana ja vaaleana hiekkakerroksena ja sen alta tuli esiin hieman maatonut puuta sekä erittäin huonosti säilyneitä käsivarren luita (**hauta 12**). Myös hauta 12 jatkui asehuoneen perustusten alle ja oli itä-länsisuuntainen. Haudat 12 ja 13 sijaittivat puhtaan pohjahiekan päällä.



217958:32 Ylhäällä hauta 12 ja alhaalla hauta 13. S-N. Kuva Katja Vuoristo.

Kaivausalueen 14 hautojen tulkinnassa on huomionarvoista se, että lukuun ottamatta hautaa 11 ja mahdollista poltettua arkkua (Y6), kaikki kaivausalueella sijainneet haudat näyttäisivät olevan asehuonetta vanhempia, koska ne menivät perustusten alle. Haudat 8–10 olivat samansuuntaisia kirkon runkokuoneen kanssa, joten haudat voisivat ajoittua runkokuoneen ja asehuoneen rakentamisen väliselle ajalle. Sen sijaan alimmat haudat 12 ja 13 olivat erisuuntaisia kuin kirkko, joten on mahdollista, että ne ajoittuvat jo kirkon rakentamista edeltävälle ajalle.

2.3. Asehuoneen sisäpuoli

Asehuoneen sisäpuolella avattiin kaksi kaivausaluetta, joista alue 15 sijaitsi asehuoneen länsiseinän sisäpuolella 0,6 metrin päässä runkokuoneen seinästä ja alue 16 sijaitsi tätä vastapäätä, noin kahden metrin päässä, itäseinän vieressä. Vuoden 2003 kaivausalueen 9 ja alueen 15 väliin jäi noin 0,5 m paksuinen kaivamaton alue, kuten myös alueiden 16 ja vuosina 1998 ja 2003 tutkitun kaivausalueen 3 väliin. Kaivausalueet olivat kooltaan 1,5 x 2 m ja niiden pidempi sivu oli asehuoneen seinän suuntainen. Koko

asehuoneen sisäpuoli on täytynyt ohuella mullansekaisella hiekkakerroksella, jonka alla on 45–65 cm paksu tiilen, laastin ja ruskean hiekan sekainen purkukerros Y3 (vertaa vuoden 2003 yksikkö K1). Tiiltä oli yksikössä erittäin paljon ja joukossa oli myös useita kokonaisia tiiliä, jotka kerättiin talteen kirkon kunnostustöitä varten. Tiilen runsas määrä herätti kysymyksen siitä, olisiko asehuoneessa ollut sittenkin 4- tai 8-jakoinen ristiholvaus, jonka on aiemmin esitetty jääneen rakentamatta. Purkukerroksen alta paljastui kostea ja irtonainen harmaanruskea hiekka Y4 (vuoden 2003 K3), jossa suurin osa asehuoneen haudoista on sijainnut.

Alueen 15 länsireunasta kiviseinän vierestä paljastui yksikön 4 keskivaiheilta pohjois-eteläsuuntainen maatunut hirsi (Z = 104,06–103,94/103,92 m mpy). Tämän päällä erottui jo aiemmin merkkejä ylemmästä hirrestä. Samansuuntainen hirsi oli myös vuoden 2003 kaivausalueella 9. Kyseessä on todennäköisesti tukiparru kirkon vanhan lattian alla. Koko asehuoneen alueella on ollut merkkejä mahdollisesta lattiasta, parhaiten tämä on näkynyt vuoden 2003 alueella 9, jossa erottui selkeästi itä-länsisuuntaiset maatuneet lattialankut (Z = 104,44 m mpy). Muilla alueilla mahdollinen lattia on näkynyt ohuena maatuneena puukerrosena (Z = 104,60–104,40 m mpy). Alueella 16 maatunut puu on muuta aluetta ylempänä yksikköjen 3 ja 4 välissä, joten on mahdollista, että kyseessä on myös jokin muu orgaaninen kerros. Toisaalta maa ei ole ollut välttämättä painunut tällä puolella yhtä paljon kuin asehuoneen länsiosassa.

Alue 15

Alueelta 15 paljastui yksiköstä 4 ensimmäinen hauta (H1) korkeudelta 103,83–103,72 m mpy. **Hauta 1**, jossa oli säilynyt kohtalaisen hyvin puuarkkua, sijaitsi alueen pohjoisreunassa. Kirkon seinien suuntaan (NE-SW) asetetun vainajan yläosa osui kaivausalueelle reisiluiden puolivälistä ylöspäin. Vainajan vasen käsivarsi oli taivutettu ylöspäin siten, että sormet olivat lähellä kalloa. Oikea käsi oli sen sijaan asetettu vatsan päälle. Kati Salo on määritellyt vainajan 18–44-vuotiaaksi ja noin 157 cm pitkäksi naiseksi, jolla on ollut mahdollisesti raudanpuuteanemiaa, lieviä muutoksia rintanikamissa sekä hammasmätää.¹⁷ Hieman alempana yksikössä 4 tuli esiin kaksi hautaa (H2 ja H3), joista **hauta 3** tuli osittain haudan 1 alta. Haudat olivat myös kirkon seinien suuntaiset (NE-SW) ja ne jatkuivat itäprofiiliin reisiluiden kohdalta. **Hauta 2**, jossa oli melko hyvin säilynyt puuarkku kansineen, sijaitsi kaivausalueen 15 eteläreunassa. Vainajan kädet oli asetettu lanteille. Kyseessä oli mahdollinen mies, joka on ollut kuollessaan 50–79-vuotias. Kaivausalueen keskivaiheilla sijainneessa haudassa 3 oli myös mahdollinen miesvainaja, joka oli kuollessaan 18–44 vuotta. Vainaja on kärsinyt eläessään jatkuvasta ientulehduksesta ja lisäksi hänellä on ollut kyynärnivelessä ns. Chargot'n nivel.¹⁸

¹⁷ Salo 2010, 6–7.

¹⁸ Salo 2010, 9.



217958:13 Hauta 1. S-N. Kuva Katja Vuoristo.



217958:17 Hauta 2. S-N. Kuva Katja Vuoristo.

Haudan 2 ja 3 alta tuli esiin vielä aivan yksikön 4 pohjalta kaksi hautaa (H4 ja H5). **Haudan 4** päällä oli ohut täyttemaakerros Y11, joka oli laasti- ja tiilimurskan sekaista kirjavaa ruskeaa hiekkaa. Hauta 4 sijaitsi hautojen 2 ja 3 välisellä alueella noin 20–30 cm niitä alempana. Kapean puuarkun reunat menivät osittain ylempien hautojen alle, joten kyseessä oli niitä vanhempi hauta. Vainaja oli asetettu hautaan kirkon seinien mukaisessa linjassa (NE-SW). Vainajan luut olivat säilyneet osittain hyvin huonosti ja ne jatkuivat sääriluiden kohdalta itäprofiiliin. Vainajan kallo oli aseteltu oikean kyljen viereen. Kyseessä oli 35–79-vuotiaana kuollut henkilö, joka oli mahdollisesti nainen. Hänellä oli lannenikamissa nivelkulumia ja vasemmassa reisiluussa todennäköisesti hyvänlaatuisen kasvain.¹⁹ Haudan 4 alta tuli esiin osittain puhdas pohjahiekka ja osittain punaruskea ja vaaleanruskea hiekka (Y13). **Hauta 5** tuli esiin aivan kaivausalueen 15 eteläreunasta ja se jäi pääosin kaivausalueen ulkopuolelle. Puuarkussa olleesta vainajasta näkyi ainoastaan hieman vasemman käden luita sekä kalloa. Hauta oli samansuuntainen kuin edellä mainitut ja se sijaitsi puhtaassa pohjamaassa.



217958:21 Hauta 4. N-S. Kuva Katja Vuoristo.

Kaivausalueen 15 pohjoisosasta paljastui yksikön 4 sekä osittain haudan 4 alta punaruskea ja vaaleanruskea hiekka Y13, joka jatkui asehuoneen länsiseinän perustusten alle. Yksikössä alkoi erottua luode-

¹⁹ Salo 2010, 11–12.

kaakkosuuntainen suorakaiteen muotoinen alue eli **hauta 6**, joka jatkui myös perustusten alle. Haudassa oli lähes kokonaan maatuneet sääriluut maatuneen puun päällä ja sitä reunusti kapea orgaaninen raita. Hauta sijaitsi puhtaan pohjahiekan päällä ja sen kaakkoispäädyssä näkyi toisessa kulmassa puiseen kantokahvaan viittaava uloke. Kyseessä näyttäisi olevan samanlainen kantokahvallinen hautapaari kuin alueen 14 haudassa 13. Vastaavanlainen on tutkittu myös vuonna 2003 asehuoneen sisäpuolen kaivausalueella 9. Vainaja oli tosin tässä tapauksessa asetettu etelälounas-pohjoiskoillisuuntaisesti, eikä hauta mennyt asehuoneen perustusten alle.



217958:22 Yksikkö Y13, hauta 6 alkaa hahmottua. N-S. Kuva Katja Vuoristo.



217958:23 Hauta 6. Alareunassa erottuu puiset kantokahvat. E-W. Kuva Anu Lempiäinen.

Alue 16

Alueelta 16 eli asehuoneen itseinän viereiseltä alueelta paljastui yksiköstä 4 ensimmäinen hauta (H7) 103,61 m mpy korkeudelta. Kirkon seinien suuntainen (NE-SW) **hauta 7** sijaitsi kaivausalueen keskivaiheilla ja sen toinen puoli jäi kaivausalueen länsiprofiiliin. Puuarkusta oli säilynyt osittain kantta ja sen pohja oli säilynyt hyvin. Yhteen arkussa kiinni olleeseen naulaan (KM 2010063:28) oli tarttunut kiinni kangasta, joka voisi olla peräisin vainajan käärinliinasta tai asusta. Vainajasta oli säilynyt vain osa sääri- ja reisiluista. Haudan alta paljastui lähes välittömästi **hauta 16**, joka sekin oli yksikössä 4. Kyseessä oli noin 155 cm pitkän aikuisen hauta. Mahdollinen naisvainaja jatkui reisiluiden yläosan kohdalta länsiprofiiliin. Vainaja oli haudattu puuarkkuun, joka oli säilynyt melko hyvin. Arkun kansi oli säilynyt osittain. Hauta oli kirkon seinien suuntainen (NE-SW). Haudan 16 molemmilla puolilla yksikössä 4 oli lähes samassa tasossa haudat (H15 ja H19). **Hauta 15** sijaitsi alueen 16 pohjoisreunassa, jääden osittain profiiliin. Vainajasta näkyi ainoastaan oikean jalan luita. Analyysin perusteella kyseessä on noin 160 cm pitkä nainen, joka on ollut iältään 50–79 vuotta.²⁰ **Hauta 19** sijaitsi lähellä kaivausalueen eteläreunaa. Haudassa oli hyvin säilynyt kirkon seinien suuntainen (NE-SW) puuarkku, mutta vainajan luista vain osa oli säilynyt. Vainajan yläosa jatkui länsiprofiiliin.

²⁰ Salo 2010, 20.



217958:28 Haudan 7 arkun kantta. W-E.
Kuva Anu Lempiäinen.



217958:37 Hauta 15 kuvan alareunassa ja hauta 16 ylhäällä. W-E. Kuva Katja Vuoristo.



217958:40 Haudan 19 arkun kansilautoja. W-E.
Kuva Katja Vuoristo.



217958:41 Hauta 19 kansi poistettuna. Arkku kapenee voimakkaasti jalkopäätyyn. W-E. Kuva Katja Vuoristo.

Yksikön 4 ja edellä mainittujen hautojen (H15, H16 ja H19) alta paljastui edelleen hautoja. Kaivausalueen pohjoisreunasta tuli esiin haudan 15 alta **hauta 21**, joka jäi lähes kokonaan profiiliin. Haudassa erottui ruuhimainen puuarkku ja se jätettiin profiiliin koskemattomana. Hauta oli edellisten hautojen suuntainen (NE-SW). Haudan 16 alta kaivettiin esille **hauta 22**, jossa oli puuarkussa lepäävän 35–64-vuotiaaksi



217958:43 Yksityiskohtakuva haudan 22 napeista. E-W. Kuva Katja Vuoristo.

mieheksi määritelty vainaja. Vainajalla on ollut elässään vamma tai paikallinen tulehdus molemmissa jaloissa, joka erottuu pohjeluissa ja vasemman reisiluun alaosassa. Lisäksi hänellä on ollut sääriluissa ylimääräistä luunmuodostusta.²¹ Vainajan kädet oli aseteltu lantion kohdalle. Lantion välistä löytyi myös kaksi rinnakkaista pronssinappia (KM 2010063:29), joissa oli vielä hieman kiinni kangasta. Hauta jatkui lantion yläpuolelta profiiliin. Haudan 22 päällä oli ohut kerros mahdollisesti tulvavesien

²¹ Salo 2010, 28.

sotkema punertavaa laikukasta hiekkaa (Y25) ja sen alta tuli Y24, joka oli vaaleanruskeaa hiekkaa ja myös todennäköisesti tulvavesien laikuttamaa. Kaivausalueen eteläosasta haudan 19 alta tuli **hautaan 23** kuuluva hyvin säilynyt puuarkun kansi, jonka alla oli mahdollisen miehen jalkojen luut sekä jalkopäähän kapeneva puuarkku. Vainajan pituudeksi on arvioitu noin 173 cm.²² Hauta 23 oli myös kirkon seinien suunnassa (NE-SW) ja se sijaitsi mahdollisen tulvavesien huuhtelevan hiekan (Y24) alla. Yksikön 24 alta paljastui myös kaivausalueen 16 pohjoisreunassa sijainnut **hauta 27**, jonka päällä oli ollut yksikön 4 pohjalla hauta 21. Vainajan jalan luut osuivat kaivausalueelle ja niiden perusteella vainajan pituudeksi on arvioitu noin 171 cm.²³ Vainaja oli hyvin säilyneessä kirkon seinien suuntaisesti (NE-SW) asetetussa puuarkussa.



217958:51 Haudan 23 kansirakenne. N-S. Kuva Katja Vuoristo.



217958:55 Hauta 27. N-S. Kuva Katja Vuoristo.

Alueelta 16 ei tavattu asehuoneen perustusten alle jatkuvia hautoja eikä myöskään kirkon seinien eli koillis-lounassuuntaisista haudoista poikkeavia hautauksia. Alimpien hautojen todettiin kuitenkin sijaitsevan hiekkakerroksessa, jossa oli selviä merkkejä maa-aineksen huuhtoutumisesta ja lajittumisesta. Näyttäisikin siltä, että alimmat haudat ovat sijainneet kerroksessa, johon on ulottunut kirkkomaalle tulvinut vesi. On todennäköistä, että kyseessä on Kostianvirran puhkeamisesta (1604) johtunut tulva. Tällöin haudat 23 ja 27 ajoittuisivat 1600-luvun alkua vanhemmiksi.



217958:58 Pohjoisprofiilin alaosa erottuu useita päällekkäisiä hautoja. S-N. Kuva Katja Vuoristo.



217958:45 Lajittunutta maa-ainesta hautojen 22 ja 23 välissä ja päällä. N-S. Kuva Katja Vuoristo.

²² Salo 2010, 30.

²³ Salo 2010, 31.

2.4. Asehuoneen itäpuoli, alue 17

Alue 17 sijaitsi asehuoneen itäseinän ulkopuolella 0,6 metrin päässä runkokuoneen seinästä. Alue oli kooltaan 1,5 x 2 m ja sen pidempi sivu oli asehuoneen seinän suuntainen. Asehuoneen seinän viereen oli kasautunut noin 40 cm paksu täytemaakerros, joka oli tiilimurskan, laastin ja orgaanisen aineksen sekaista multaa (Y9A). Maa muuttui alempana tummemmaksi saven, laastin, tiilimurskan ja pien sekaiseksi hiekaksi (Y9B). Kerros tulkittiin 1900-luvun tasaus/täytemaakerrokseksi. Tämän alta paljastui lähes koko kaivausalueelta kirjava ruskea hiekkakerros (Y14), jonka pinnalla oli isoja kirkon seinästä romahtaneita kiviä. Kaivausalueen pohjoisreunassa alkoi sen sijaan hahmottua lähes itä-länsisuuntaisen **haudan 18** täytemaa (Y16). Haudan 18 vainajasta osa oikean jalan luista ja koko vasen jalka sekä lantio jatkuivat kaivausalueen ulkopuolelle. Vainajan kädet oli aseteltu vyötärön kohdalle. Vainaja on arvioitu 35–64-vuotiaaksi mieheksi, jonka pituus on ollut noin 169 cm. Vainajalla on ollut erilaisia nivelmuutoksia kaula-, rinta- ja



lannenikamissa.²⁴ Haudassa ei ollut merkkejä arkusta. Edellä mainitun yksikön 14 välistä paljastui hieman vaaleampi kellanruskea hiekka eli haudan 14 täytemaa (Y22). **Hauta 14** sijaitsi kaivausalueen keskivaiheilta ja se oli kirkon perustusten suuntainen (NE-SW). Hauta oli rikkoontunut vainajan lantion alapuolelta uutta hautakuoppaa kaivettaessa. Vainajan kädet oli aseteltu vyötärön kohdalle noin 90 asteen kulmassa. Vainaja on määritelty 35–64-vuotiaana kuolleeksi naiseksi, joka on menettänyt kaikki alaleuan hampaansa jo ennen kuolemaansa. Lisäksi hänellä on ollut useita nivelmuutoksia kaula-, rinta-, olka- ja lannenikamissa.²⁵

217958:42 Miehen hauta (18) oikealla ja alhaalla vasemmalla 2–3 vuotiaan lapsen hauta (20). E-W. Kuva Anu Lempiäinen.

Hautojen 18 ja 14 välistä paljastui yksikön 14 alta ruskea hiekkakerros (Y16) ja sen alta kirkon perustusten suuntainen (NE-SW) 2–3-vuotiaan lapsen **hauta (20)**, joka jatkui lantion kohdalta itäprofiiliin. Lapsella on ollut synnyntäisiä epämuodostumia nenän vannasluussa sekä rintanikamassa.²⁶ Haudan alta tuli esiin kahden muun **haudan (24 ja 25)** päädyt. Haudat jatkuivat itäprofiiliin ja niistä näkyi kaivausalueella ainoastaan osa kalloista. Haudan 18 alta kaivausalueen pohjoisreunasta paljastui kirjavan ruskean hiekan alta (Y29) kirkon perustusten suuntainen (NE-SW) **hauta 28**, joka meni osittain asehuoneen perustusten alle. Haudassa oli 5–14-vuotiaan lapsen luuranko, joka osui vyötäröstä alaspäin kaivausalueelle. Vainajan kädet oli aseteltu lantion kohdalle sormet ristissä. Haudan alta, aivan kaivausalueen luoteisnurkasta, paljastui vielä **haudan 31** kulma. Vainaja jäi, oikean jalan varpaiden ja jalkapöydän luita lukuun ottamatta, kokonaan

²⁴ Salo 2010, 24.

²⁵ Salo 2010, 18–19.

²⁶ Salo 2010, 26.

asehuoneen perustusten alle, minkä vuoksi se jätettiin kaivamatta ja esiin tulleet luut peitettiin. Asehuoneen perustusten alle tulevan vahvistuksen todettiin menevän haudan vierestä, joten hauta säilyi ehjänä kunnostustöistä huolimatta.

Hauta 29 tuli esiin haudan 14 ja sen alla olleen punertavanruskean hiekan (Y26) alta. Hauta oli kirkon perustusten suuntainen (NE-SW) ja vainajan lantio ja ylävartalo jatkuivat asehuoneen perustusten alle. Kaivausalueelle jäävät sääri- ja reisiluut olivat säilyneet huonosti, mutta niiden perusteella on voitu kuitenkin esittää arvio vainajan kuoliniästä, joka oli 5–14-vuotta.²⁷ Haudan alta tuli esiin puhdas pohjahiekka.



217958:56 Hauta 28 sijaitsee oikeassa ylänurkassa, keskellä näkyy asehuoneen perustusten alle menevä hauta 29. Molemmissa haudoissa oli 5–14-vuotiaan lapsen luuranko. Vasemmassa reunassa on hautojen 26 ja 30 täytemaita (Y14 ja Y27). E-W. Kuva Katja Vuoristo.

Aivan kaivausalueen kaakkoisnurkasta tuli esiin yksikön 14 alta **haudan 26** puuarkun lounaiskulmaa. Sen länsipuolelta, aivan kaivausalueen eteläreunasta, paljastui **hauta 30**, joka oli leikkaantunut vainajan lantion kohdalta hautaa 26 kaivettaessa. Vainajan oikea puoli jäi eteläprofiiliin ja hartiat sekä pää jatkuivat asehuoneen perustusten alle. Hauta oli kirkon perustusten suuntainen (NE-SW). Asehuoneen perustusten alle jatkui myös **hauta 17**, jonka jalkopääty osui kaivausalueen keskiosaan. Haudassa oli 10–24-vuotiaan



vainajan sääriluut, jalkaterät olivat todennäköisesti tuhoutuneet myöhempiä hautoja kaivettaessa.

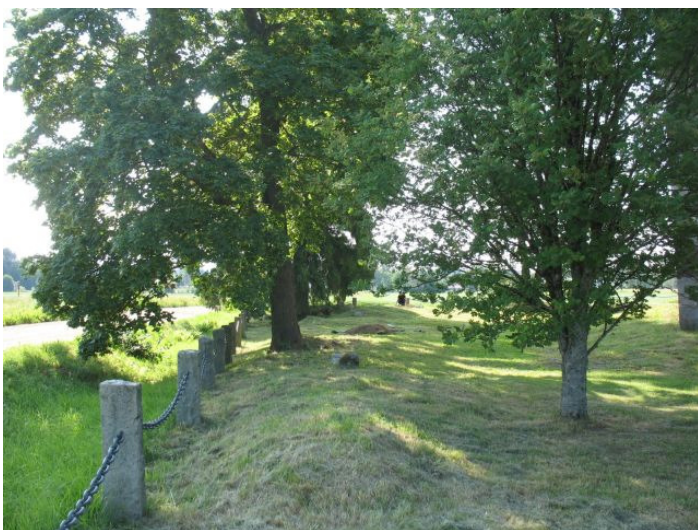
217958:59 Hauta 30 oli rikkoontunut lantion kohdalta hautaa 26 kaivettaessa. Vainajan pää meni asehuoneen perustusten alle. N-S. Kuva Katja Vuoristo.

²⁷ Salo 2010, 33.

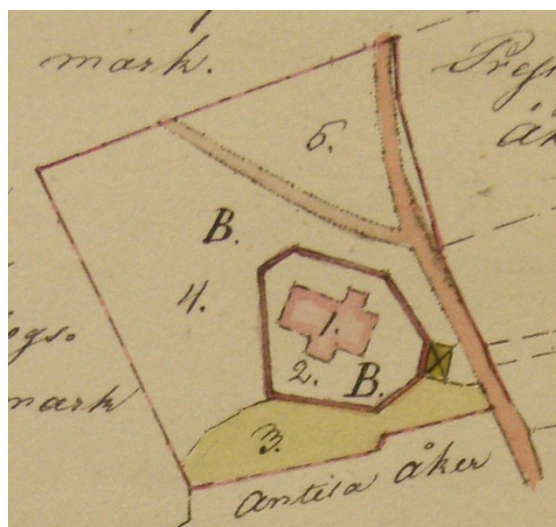
Kaivausalueella 17 on huomionarvoista se, että monet alueelle haudatuista vainajista on lapsia, kun taas muilla kaivausalueilla niitä ei todettu. Asehuoneen itäpuolen kaivausalueella havaittiin yhteensä 11 hautaa ja näistä neljä oli lasten. Kolme lasten haudoista meni osittain asehuoneen perustusten alle eli kyseessä näyttäisi olevan asehuonetta vanhemmat haudat. Ne ovat kuitenkin kirkon perustusten kanssa samansuuntaisia, joten ne ajoittuvat luultavasti runkokuoneen ja asehuoneen rakentamisen väliselle ajalle. Myös kaksi muuta hautaa ajoittunee samalle aikajaksolle.

2.5. Muut tutkitut alueet

Asehuoneen kaivausalueiden lisäksi rauniokirkon alueella tehtiin kaksi koekuoppaa, A ja B, jotka kaivettiin rauniokirkon itä- ja kaakkoispuolelle lähelle kirkkomaan ja Rauniokirkontien välistä aitaa. Koekuoppien avulla oli tarkoitus paikantaa kellotapulnin paikka ja niiden paikat valittiin vanhojen karttojen sekä maaston perusteella. Vanhoissa kartoissa ja maalauksissa kellotapulnin paikka on merkitty yleensä kirkon kaakkoispuolelle kirkkomaata kiertäneen aidan kulmaan. Joissakin kuvissa kellotapuli sijoittuu taas kirkon itäpäädyn kohdalle aidan viereen.²⁸ Koekuoppa A tehtiinkin itäpäädyä vastapäätä, kohdalle jossa erottui tasanne matalan maavallin kohdalla. Koekuoppa B tehtiin taas kellotapulnin todennäköisimmälle paikalle kirkon kaakkoispuolelle matalan maavallin väliin jäävälle tasanteelle. Koekuoppia ei kaivettu puhtaaseen pohjamaahan saakka ja ne täytettiin kaivamisen päätyttyä.



217958:66 Kirkkomaan itäreunan vanha kiviaita kulkee nykyisen aidan vieressä näkyvän maavallin alla. Kuvan keskellä näkyy koekuopan A irtomaakasa. N-S. Kuva Katja Vuoristo.



Kartta vuodelta 1837.²⁹ Kellotapuli on merkitty kirkon kaakkoispuolelle kirkkomaata ympäröivän aidan kulmaan kiinni.

²⁸ Carl von Kügeln, maalaus vuodelta 1818, MV, Hist. kuva-arkisto, kartta vuodelta 1756, KA MHA H62 2/1; kartta vuodelta 1763, KA MHA H62 2/2; kartta vuodelta 1837, KA MHA H62 2/15.

²⁹ KA MHA H62 2/15.

Koekuopasta A (1 x 1 m) paljastui ohuen turvekerroksen alta tiivis savi, jonka seassa oli irtonaisia kiviä alueen itäreunassa. Kuopan länsiosassa noin 35 cm paksun saven alta tuli esiin alkuperäinen turve, kun taas kuopan itäosassa alkoi paljastua vanhan puretun ja laastilla muuratun kiviaidan jäännöksiä. Kivimuuri alkoi erottua 104,59–104,49 m mpy. Alkuperäisen turpeen pinnan korkeus oli noin 104,26 m mpy. Koekuopan kaivaminen lopetettiin tasoon, jossa rakenne ja uusi maakerros tulivat esiin. Kirkkomaata ympäröinyttä kiviaitaa on tullut esiin jo vuoden 2007 koekaivauksissa pohjoisportin vierestä, missä rakenne on jätetty näkyviin.



217958:65 Koekuopan A yläosassa vanhaa kiviaitaa ja alhaalla alkuperäisen turpeen pintaa. W-E. Kuva Katja Vuoristo.

Koekuopan B (0,5 x 2,5 m) kaivaminen osoittautui hankalaksi, sillä valitun alueen keskeltä paljastui isokokoinen osittain lahonnut kanto, jonka poiskaivaminen oli käytettävissä olevan ajan puitteissa mahdotonta. Koekuopan itä- ja länsipäätyjen kaivamista pystyttiin kuitenkin jatkamaan hieman alaspäin ja pinnalla olleen 5–10 cm paksun puusilppukerroksen alta paljastui multakerros, jonka alta tuli alueen länsipäädystä irtonaisista pikkukivistä koostuva kerros noin 104,33 m mpy. Länsipäädyn kaivaminen jouduttiin jättämään tähän kerrokseen. Alueen itäpäädystä paljastui multakerroksen alta laakakivi sekä tiilen



ja laastin sekainen tiivis purkukerros (104,30 m mpy). Kaivaminen jouduttiin lopettamaan alueen pienuuden vuoksi tähän kerrokseen. On todennäköistä, että purkukerros liittyy kellotapuliin.

217958:67 Koekuopan B itäreunan purkukerrosta. S-N. Kuva Katja Vuoristo.

Kirkkomaalla kaivettiin myös kaksi matalaa kuoppaa kaivinkoneella, koska infotaulu sekä Castrénin-suvun muistomerkki siirrettiin uusille paikoille. Infotaulua siirrettäessä uusien tukipylväiden paikalla todettiin olevan vanhan kirkkoaidan kiviperustusta. Pylväiden pystytyskuoppia ei kaivettu paksua pinta/täytemultakerrosta syvemmälle. Castrénin-suvun muistomerkkiä siirrettäessä kävi ilmi, että muistomerkin vanhalle paikalle oli

tehty varsin järeä perustus. Kivinen muistomerkki oli asetettu kolmen päällekkäin laitetun kaivonrenkaan päälle eli paikalle on kaivettu aikanaan melko iso kuoppa, joka on ulottunut mahdollisesti aivan pohjamaahan saakka. Tässä yhteydessä on todennäköisesti tuhottu hautoja. Muistomerkki siirrettiin kirkkomaan eteläreunaan. Paikalta poistettiin kaivinkoneella noin 1,5 x 1,5 kokoiselta alueelta pintamaata. Alueen päällä oli 10–15 cm paksu turvekerros, jonka alta tuli hienojakoinen siltin sekainen multa, joka jatkui alueen lopetustasoon eli noin 40 cm syvyyteen. Alueen kaakkoiskulmaan vedettiin salaoja, jonka syvyys oli 50–60 cm ja maaperä oli myös siinä samaa hienojakoista multaa. Mullasta löytyi muutama irtoluu sekä tiilenpaloja. Kaivetun alueen pohjaan vedettiin neljä harjaterästankoa, joihin muistomerkki kiinnitettiin. Kaivinkoneella avattu taso peitettiin sepelillä.



217958:64 Castrénin-suvun muistomerkin uusi paikka kirkon eteläpuolella. Pintamaa on poistettu kaivinkoneella. N-S. Kuva Katja Vuoristo.

2.7. Löydöt

Kaivausalueiden pintakerroksista eli moderneista täytemaakerroksista ei otettu juurikaan talteen löytöjä, koska kerrokset olivat sekoittuneita. Sen sijaan kerroksista, jotka olivat selkeästi hautojen täytemaita, otettiin talteen kaikki löydöt. Lisäksi hautojen yhteydessä tavatuista puuarkuista otettiin talteen kaikki rautanaulat. Nämä listattiin jälkityövaiheessa, mutta ainoastaan muutama naula säilytettiin kokoelmiin (KM 2010063:28 ja 41). Kokoelmiin ei liitetty vainajien luita, koska ne palautetaan luuanalyyysin ym. tutkimusten jälkeen takaisin Pälkäneelle ja haudataan kunnan nykyiselle hautausmaalle.

Suurin osa löydöistä on peräisin hautojen täytemaasta, mutta muutamia löytöjä tuli myös haudoista. Haudasta 22 löytyi kaksi pronssinappia (KM 2010063:16) miesvainajan lantion kohdalta. Kyseessä saattaisivat olla takin alimman rivin tai housun napit. Myös haudasta 4 tai sen täytemaan (Y11) pohjalta on löytynyt pronssinappi (KM 2010063:20). Haudoista 3 ja 20 löytyi vainajien käärinliinoissa käytettyjä pronssineuloja (KM 2010063:19 ja 40). Näitä saatiin talteen ainoastaan muutama, sillä neulat olivat menneet erittäin huonoon kuntoon ja ne hajosivat pieniksi muruiksi kun niitä yritettiin ottaa ylös. Haudan 20 neulat

löytyivät pienen lapsen pään ympäriltä. Käärinliinujen käyttö alkoi yleistyä 1600-luvun lopulla ja 1700-luvulla vainajat verhottiin lähes poikkeuksetta laskostetuilla kankailla. Kädet ja pää sekä joskus myös naisten décolté-alue puettiin ja sommiteltiin muodin mukaisiksi. 1600-luvun alkupuolella vainajien pukeminen juhla-asuun oli vielä yleistä.³⁰ Haudan 22 vainaja pronssinapteen näyttäisi stratigrafian perusteella ajoittuvan 1500-luvun puolelle.

Vanhin esineellinen hauta (H13) oli alueella 14. Haudasta löytyi rautainen veitsenterä tai sen katkelma. Löydön tarkka sijainti ei ole tiedossa, koska hauta 13 jouduttiin kaivamaan kiireellä betonivalujen alta pois. Löytöä pidettiin talteenottohetkellä arkunaulana, sillä se oli lähes kokonaan puun ja ruosteen peittämä, eikä veitsimäistä muotoa ollut havaittavissa.

Vanhimmat vuoden 2010 kaivauksilta löydetyt esineet ajoittuvat rautakauden loppupuolelle, viikinki- ja ristiretkiaikaan, kuten jo vuoden 2003 tutkimuksissakin todettiin. Suurin osa näistä löydöistä on alueelta 14 ja ne ovat todennäköisesti peräisin yhdestä tai kahdesta uudemman haudan kaivamisen yhteydessä rikotausta haudasta. Haudan 11 täytemaasta (Y2) löytyi naisen hautaan viittaavia koruja, kuten soikea kupurasolki sekä pronssinen ketjunktaja ja vaatteiden koristeluun käytettyä pronssispiraalia (KM 2010063:6, 7 ja 9). Pronssispiraalia löytyi myös kaivausalueelta 17 (KM 2010063:44). Pronssinen soikea kupurasolki on kooltaan suhteellisen pieni (58 x 49 x 3) ja sen päät ovat melko terävät. Soljen reunoja kiertää kaksoisuurre ja sen pinnalla on nähtävissä heikkoa ornamenttiikka-aiheista koristelua, joka erottuu konservoinnin jälkeen mahdollisesti paremmin. Soljen alapuolella on vielä hieman kangasta neulassa kiinni. Ketjunktaja on tyyppinen länsisuomalainen muoto, jonka päät ovat levymäiset ja koristeltu spiraalikuviolla. Vastaavanlaisia on löytynyt mm. Tyrvään vanhalla kirkolta, Nokian Hakamäeltä, Kalvolan Pahnainmäeltä ja Mikkelin Tuukkalasta.³¹



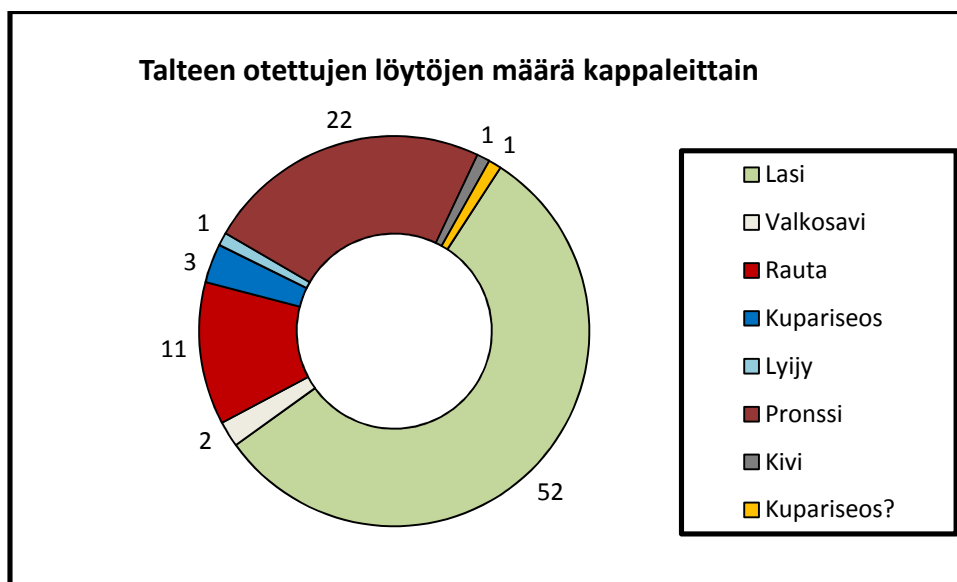
Soikea kupurasolki ja ketjunktaja löytyivät haudan 11 täytemaasta (Y2). Soljessa on nähtävissä hieman ornamenttiikka-koistelua ja reunassa kapeat uurteet ja ketjunktajassa erottuu heikosti spiraalikuviointia. Kuva otettu ennen konservointia (ei luetteloitu). Kuva Katja Vuoristo.

³⁰ Pylkkänen 1955, 36.

³¹ Kivikoski 1951, 10, 33.

Kaivausalueen 14 ylimmästä täytymakerroksesta (Y1) löytyi kaksi mahdollisesti rautakauteen ajoittuva pronssiesinettä. Näistä toinen on sileä sormus ja toinen on mahdollisesti vyön solkeen kuuluva osa tai hela (KM 2010063:2–3). Esine on nelisakarainen ja sen yksi sakara muistuttaa rautakautisten koristeltujen vyönsolkien neulaa. Neulaa vastapäätä on pieni puolikaarenmuotoinen litteä uloke ja sivuilla on kaarevat sakarat, joiden yläreuna on koristeltu aaltomaisella kuviolla. Jos kyseessä on vyönsolki, puuttuu esineestä se osa, joka on kiinnittänyt soljen vyöhön.

Edellä mainittujen löytöjen lisäksi kaivausalueilta saatiin talteen mm. luukahvainen veitsi, vihreitä ikkunalasinpaloja ja yksi sininen ikkunalasinpala, tuluspiitä, liitupiipun katkelmia, metallinappeja, hakanen, kolme lasihelmeä ja lasiesineen katkelma, joka on todennäköisesti enkelin siipi. Lasihelmet (KM 2010063:10, 16 ja 17) ovat myös jo aiemmin mainitun haudan 11 täytymakerroksista. Helmet ovat erikokoisia ja ne ovat väriltään lähes valkoisia. On tosin mahdollista, että helmien väri on muuttunut niiden jouduttua hapen kanssa tekemisiin, sillä helmissä on havaittavissa hieman turkoosia sävyä. Oheisesta taulukosta käy ilmi löytöjen määrä materiaaleittain.



3. Yhteenveto

Pälkäneen rauniokirkon asehuoneen perustuksia vahvistettiin kesällä 2010, minkä vuoksi alueella suoritettiin kaivaukset. Kaivausalueita oli neljä ja ne tehtiin asehuoneen itä- ja länsiseinien molemmille puolille, lisäksi kirkkomaalla tehtiin kaksi koekuoppaa. Paikalla tutkittiin yhteensä noin 15 m²:n suuruinen alue. Asehuoneen seinien viereisiltä alueilta osattiin jo odottaa aikaisempien tutkimusten perusteella hautoja ja alueilla todettiin yhteensä 31 hautaa. Tosin osasta näistä näkyi vain hieman päätyä tai reunaa.

Asehuoneen länsipuoli (alue 14) poikkesi muista alueista, koska kuudesta haudasta ainoastaan yksi ruumishauta (H11) näyttäisi ajoittuvan asehuonetta nuoremmaksi. Toinen asehuonetta nuorempi hauta on paikalla mahdollisesti tehty polttohautaus. Tämä sijaitsee asehuoneen perustamisen yhteydessä syntyneen

hiekkakerroksen päällä. Edellä mainittua ruumishautaa 11 kaivettaessa on todennäköisesti tuhottu yksi rautakauden lopulle ajoittuva esineellinen naisen hauta, sillä haudan täyttemaasta löytyi pronssinen soikea kupurasolki, ketjunktaja ja pronssispiraalikoristetta. Lisäksi löytyi myös kolme lasihelmeä. Muut alueen 14 haudat menivät asehuoneen perustusten alle, eikä niiden arkku- tai muissa puurakenteissa ollut käytetty rautanauvoja. Haudat olivat kahdessa kerroksessa ja ylemmät näistä olivat kirkon perustusten suuntaisia, kun taas alemmat olivat perustuksiin nähden vinossa. Ylemmissä haudoissa näyttäisi olleen jonkinlainen ruuhimainen tai puutapeilla koottu arkku, mutta alimmissa haudoissa on sen sijaan ollut todennäköisesti puiset hautapaarit. Nämä ovat olleet arkkuja leveämpiä ja ainakin haudassa 13 on havaittavissa kantokahvat päädyssä. Haudassa 12 näitä ei voitu havaita, mutta hauta jatkui kaivausalueen ulkopuolelle, joten on mahdollista, että myös siinä on ollut kantokahvat. Hautapaarit havaittiin myös alueen 15 alimmassa haudassa (H6), joka jatkui asehuoneen perustusten alle. Myöskään siinä ei todettu rautanauvoja. Puisia hautapaareja tunnetaan myös muista kalmistoista, mm. Hollolan Kirkkailanmäeltä ja Mikkelin Tuukkalasta, jotka ajoittuvat rautakauden lopulle sekä varhaiskeskiaikaan.

Asehuoneen sisäpuolen haudat, lukuun ottamatta hautaa 6, näyttäisivät ajoittuvan asehuoneen perustamisen jälkeiseen aikaan. Hautoja oli useammassa kerroksessa ja suurimmassa osassa oli melko hyvin säilyneet arkkurakenteet, joissa oli käytetty rautanauvoja päädyissä. Hautojen 2 ja 5 päädyt eivät osuneet kaivausalueelle, joten niissä ei havaittu nauvoja. Alueen 16 alimpien hautojen kohdalla havaittiin vedenpinnan noususta johtuvaa maa-aineksen lajittumista. Kyseessä on todennäköisesti tulva, joka on aiheutunut Kostianvirran puhkeamisesta 1600-luvun alussa. Nämä haudat ajoittuisivat siten 1500-luvun puolelle.

Alueelle 17 osui eniten hautoja (11 kpl) ja näistä osa oli lasten, kun taas muilla alueilla ei lasten hautoja tavattu. Osa nuorimmista haudoista jäi suurimmaksi osaksi kaivausalueen itäpuolelle ja lähes puolet (5 kpl) haudoista jatkuivat asehuoneen perustusten alle. Yksi haudoista jäi jalkaterän luita lukuun ottamatta kokonaan asehuoneen itäseinän alle. Näissä haudoissa ei havaittu selkeitä merkkejä puuarkuista, kuten ei myöskään ylempänä sijainneessa miehen haudassa 18.

Kaivausalueilta löytyneen palaneen ihmisenluun perusteella voidaan todeta, että kirkkomaalle on tehty myös polttohautauksia. Alueen 14 mahdollinen poltettu arkku osoittaa sen, että vainaja on saatettu polttaa myös paikan päällä, luultavasti jopa valmiissa hautakuopassa. Syitä siihen, että jotkut vainajat on poltettu, voidaan vain arvailla. Alueen 14 poltetun vainajan kohdalla huomiota kiinnittää mm. se, että hauta on hieman syrjemmässä muista nuoremmissa haudoista. Haudan alla on ainoastaan asehuonetta vanhempia hautoja, eikä sen päällekkään ole tehty hautauksia. Kyseessä voisi olla esimerkiksi vainaja, jolla on ollut jokin tarttuva tauti ja joka on haluttu tämän vuoksi polttaa ja haudata hieman muista haudoista erilleen. Kaikki muut palaneet ihmisenluut ovat löytyneet eri täyttemaakerroksista, eikä vastaavanlaisia hiiltyneitä puukerroksia ole havaittu. Nämä vainajat on saatettu polttaa jossain muualla, mistä ne on kuljetettu tuhkattuina omaan kirkkomaahan.



217958:14 Hiiltynyt alue (Y6) eli mahdollinen poltettu arkku yläreunassa asehuoneen seinustalla. Alue jatkuu pohjoisprofiiliin. Pinnalla näkyvät valkoiset läikät ovat palanutta ihmisenluuta. W-E. Kuva Katja Vuoristo.

Asehuoneen ympäristön lisäksi kesän kenttätöissä etsittiin kirkon kellotapulin paikkaa, jonka todettiin sijainneen melko todennäköisesti kirkon kaakkoispuolella, lähellä nykyisen aidan kulmausta, sillä paikalta löytyi koekuopasta tiilensekainen purkukerros. Samalla kun selvitettiin kellotapulin sijaintia, todettiin kirkkomaalla myös vanhan kiviaidan jäännöksiä. Tästä saatiin havaintoja myös kirkkomaalla sijainneen infotaulun siirtämisen yhteydessä. Lisäksi aitaa on otettu esille vuoden 2006 koekaivauksissa, joten sen jäännöksiä näyttäisi säilyneen hyvin kirkkomaan reunoilla.

Kesän 2010 tutkimukset osoittivat, että kirkkoa vanhempi kalmisto on ollut melko laaja. Aikaisempien tutkimusten perusteella sen on jo todettu ulottuvan kirkon länsipäädyn kohdalle sekä sakastin pohjoispuolelle ja nyt saatiin varmistus siitä, että myös asehuoneen ympäristössä on runsaasti kivikirkkoa edeltäviä hautoja. Jo vuoden 2003 kaivauksissa asehuoneen eteläseinän ulkopuolen kaivausalueilta löydettiin rullalle taivutettu hevosenkenkäsolkki sekä S-brakteaatti, joka ajoittuu vuosiin 1370–1380. Nämä antoivat aiheen olettaa, että myös asehuoneen ympäristössä voisi olla kirkkoa vanhempia hautoja, mutta niitä ei ollut kuitenkaan toistaiseksi tullut esiin. Vuoden 2010 kaivauksilta talteen otetut rautakauden loppupuolelle ajoittuvat löydöt viittaavat siihen, että asehuoneen länsipuolella olisi ollut myös rautakaudelle ajoittuva esineellinen hauta tai mahdollisesti kaksi hautaa. On myös mahdollista, että asehuoneen länsipuolen alin hauta, josta on veitsi, ajoittuu rautakaudelle. Joka tapauksessa se sekä muut haudat, joissa todettiin mahdolliset puupaarit, ajoittunevat viimeistään varhaiskeskiaikaan. Tähän viittaa myös se, että haudat ovat erisuuntaisia kuin kirkko ja muut haudat.

Rauniokirkon eri vuosina tehtyjen kaivausten perusteella kirkosta ja sitä ympäröivästä kirkkomaasta on saatu runsaasti uutta tietoa, huolimatta siitä, että tutkimusalueet ja -kysymykset ovat määräytyneet aina kirkon kunnossapitoa vaativien toimenpiteiden mukaan. Myös paikalle haudattujen vainajien sairauksista, iästä ja ruokavaliosta on saatu paljon tietoa ja lisää tietoa tullaan saamaan vielä myöhemminkin, sillä luiden tutkiminen jatkuu edelleen DNA- ja röntgentutkimusten parissa.

Kokonaiskuvan saamiseksi rauniokirkosta ja sen ympäristöstä olisi jatkossa mielenkiintoista selvittää, kuinka laaja kirkkoa edeltävä kalmisto on ollut sekä onko kirkon sakastissa vielä säilynyt sinne 1600-luvun lopulla rakennetun viinikellarin jäännöksiä. Myös kellotapulin aluetta oli syytä tutkia laajemmin. Paikalla mahdollisesti sijainneesta puukirkosta tai -kappelista ei todennäköisesti ole säilynyt juuri mitään rakenteita, sillä on luultavaa, että sen perustukset ovat olleet kivikirkon kohdalla ja kirkon sisälle kaivetut hautakuopat ovat todennäköisesti tuhonneet sen jäännökset. Vanhimpien hautojen perusteella voidaan kuitenkin olettaa, että mahdollisen vanhemman kirkon seinälinjat ovat olleet pääilmansuuntien mukaiset, toisin kuin kivikirkon, joka on ollut väli-ilmansuuntien suuntainen.

Helsingissä 8.2.2011

Katja Vuoristo, FM

Lähteet

Painamattomat lähteet

- Adel, Vadim 1998. Pälkäne, Rauniokirkko. Myöhäiskeskiaikaisen kivikirkon koekaivaus. Museovirasto, rakennushistorian osaston arkisto.
- Hakanpää, Päivi 2009. Pälkäneen keskiaikaisen kirkon restaurointi- ja tutkimushistoria. Museovirasto, rakennushistorian osaston arkisto.
- Jussila, Timo 1992. Pälkäneen rauniokirkon koekaivaus 1992. Mikroliitti Oy. Rakennushistorian osaston arkisto.
- Lahti, Eeva-Kristiina 2004. Show me your teeth and I will tell you who you are. D-uppsats. Tukholman yliopisto.
- Mikkola, Esa 2002. Pälkäneen rauniokirkko. Myöhäiskeskiaikaisen kivikirkon länsipäädyn kaivaus 13.–28.9.2001. Museovirasto, rakennushistorian osaston arkisto.
- Mikkola, Esa ja Vuoristo, Katja 2004. Pälkäneen rauniokirkko. Myöhäiskeskiaikaisen kivikirkon kaivaus 4.6.–4.7.2003 ja 8.9.–19.9.2003. Museovirasto, rakennushistorian osaston arkisto.
- Salo, Kati 2010. Osteologinen analyysi. Pälkäne, rauniokirkko 2010, Katja Vuoristo. Museovirasto, rakennushistorian osaston arkisto.

Painetut lähteet

- Hiekkanen, Markus 2007. Suomen keskiajan kivikirkot. *Suomalaisen Kirjallisuudenseuran Seuran toimituksia 1117*. Helsinki.
- Kauppi, Pekka 2004. Missä oli Pälkäneveden kirkkoranta Onkkaalassa vuonna 1603. *Pälkäneen Joulu 2004*.
- Kivikoski, Ella 1951. *Suomen rautakauden kuvasto II*. Porvoo.
- Koukkula, Tuomo 1972. Pälkäneen historia 1500-luvulta 1800-luvulle. *Pälkäneen historia I*. Vammala.
- Kuuliala, Wiljo-Kustaa 1949. *Vanhaa Pälkänettä*. Riihimäki.
- Nykänen & Nykänen 1999: Pään luita Pälkäneen vanhan kirkon kaivauksesta 1992. *Muinaistutkija 3/1999*.
- Pylkkänen, Riitta 1955. 1600-luvun kuolinpukuja Turun Tuomiokirkkomuseossa. *Turun kaupungin historiallinen museo, vuosijulkaisu 17–18*.
- Suvanto, Seppo 1972. Pälkäneen keskiaika. *Pälkäneen historia I*. Vammala.
- Virkkala, Kalevi 1972. Pälkäneen geologiasta. *Pälkäneen historia I*. Vammala.
- Vuoristo, Katja 2005. Pälkäneen rauniokirkko rautakautisten kylien keskellä. Pirkanmaan alta. *Arkeologisia tutkimuksia 6. Tampereen museoiden julkaisuja 85*. Tampere.


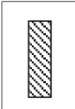






Karttaluettelo ja kartat

Karttaluettelo

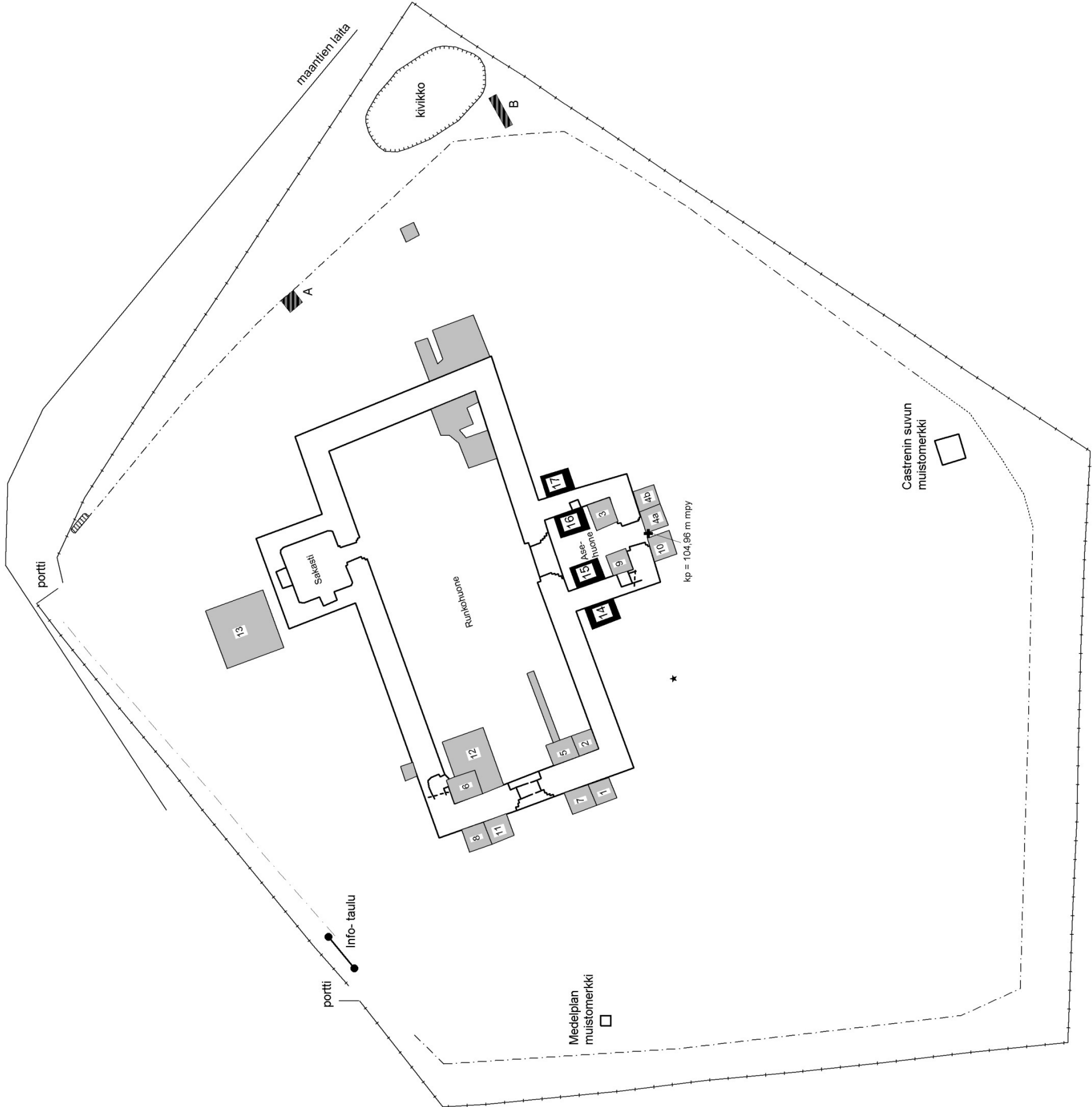
Karttatyppi	Alue	Aihe	Mittakaava	Piirtäjä	Koko	Karttanro
Yleiskartta			1 : 200	Anu Lempiäinen	A3	1
Tasokartta	14	Dokumentointitaso 1	1:20	Anu Lempiäinen	A4	2
Tasokartta	14	Dokumentointitaso 2	1:20	Anu Lempiäinen	A4	3
Tasokartta	14	Dokumentointitaso 3	1:20	Anu Lempiäinen	A4	4
Tasokartta	14	Dokumentointitaso 4	1:20	Anu Lempiäinen	A4	5
Tasokartta	14	Dokumentointitaso 5	1:20	Anu Lempiäinen	A4	6
Tasokartta	14	Dokumentointitaso 6	1:20	Anu Lempiäinen	A4	7
Tasokartta	14	Dokumentointitaso 7	1:20	Anu Lempiäinen	A4	8
Profiilikartta	14	Pohjoisprofiili	1:20	Anu Lempiäinen	A4	9
Vaaituskartta	14	Pinta- ja pohjavaaitus	1:20	Anu Lempiäinen	A4	10
Tasokartta	15	Dokumentointitaso 1	1:20	Anu Lempiäinen	A4	11
Tasokartta	15	Dokumentointitaso 2	1:20	Anu Lempiäinen	A4	12
Tasokartta	15	Dokumentointitaso 3	1:20	Anu Lempiäinen	A4	13
Tasokartta	15	Dokumentointitaso 4	1:20	Katja Vuoristo	A4	14
Tasokartta	15	Dokumentointitaso 5	1:20	Anu Lempiäinen	A4	15
Profiilikartta	15	Pohjoisprofiili	1:20	Anu Lempiäinen	A4	16
Vaaituskartta	15	Pinta- ja Pohjavaaitus	1:20	Anu Lempiäinen	A4	17
Tasokartta	16	Dokumentointitaso 1	1:20	Anu Lempiäinen	A4	18
Tasokartta	16	Dokumentointitaso 2	1:20	Anu Lempiäinen	A4	19
Tasokartta	16	Dokumentointitaso 3	1:20	Katja Vuoristo	A4	20
Tasokartta	16	Dokumentointitaso 4	1:20	Anu Lempiäinen	A4	21
Profiilikartta	16	Pohjoisprofiili	1:20	Anu Lempiäinen	A4	22
Vaaituskartta	16	Pinta- ja pohjavaaitus	1:20	Anu Lempiäinen	A4	23
Tasokartta	17	Dokumentointitaso 1	1:20	Anu Lempiäinen	A4	24
Tasokartta	17	Dokumentointitaso 2	1:20	Anu Lempiäinen	A4	25
Tasokartta	17	Dokumentointitaso 3	1:20	Anu Lempiäinen	A4	26
Tasokartta	17	Dokumentointitaso 4	1:20	Anu Lempiäinen	A4	27
Tasokartta	17	Dokumentointitaso 5	1:20	Anu Lempiäinen	A4	28
Profiilikartta	17	Pohjoisprofiili	1:20	Anu Lempiäinen	A4	29
Vaaituskartta	17	Pinta- ja pohjavaaitus	1:20	Anu Lempiäinen	A4	30

Karttapohjoinen



-  Vanhan kiviainan paikka (pisteiviivalla merkitty osuus = mahdollinen vanhan kiviainan paikka)
-  Vanhaa kiviaitaa
-  Uusi kirkkomaata ympäröivä aita
-  Kivikko
-  Castrenin suvun muistomerkin vanha paikka
-  Kiintopiste
-  V:n 2010 kaivausalue
-  Aiemmin tutkitut kaivausalueet

Numeroidut alueet on tutkittu vuonna 1992.
 Alueet 1-4a on tutkittu vuonna 1998.
 Alueet 5-8 on tutkittu vuonna 2001.
 Alueet 4b, 9-13 on tutkittu vuonna 2003.



**PÄLKÄNE
 RAUNIOKIRKKO
 K. Vuoristo 2010**

Yleiskartta
 MK 1 : 300

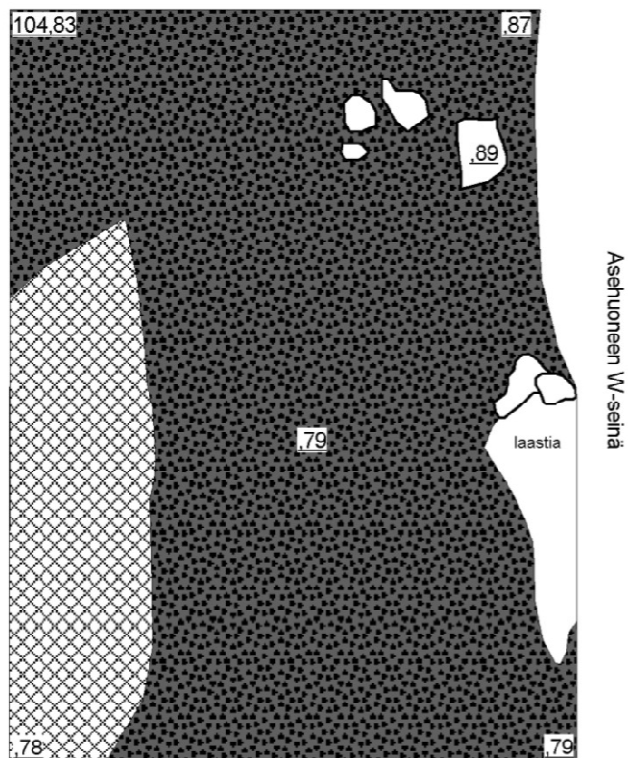





MITTAUSDOKUMENTOINTI

MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN
 OSASTON ARKISTO, HELSINKI

Piirt. A. Lempiäinen 22.08.2010
 Digit. A. Lempiäinen

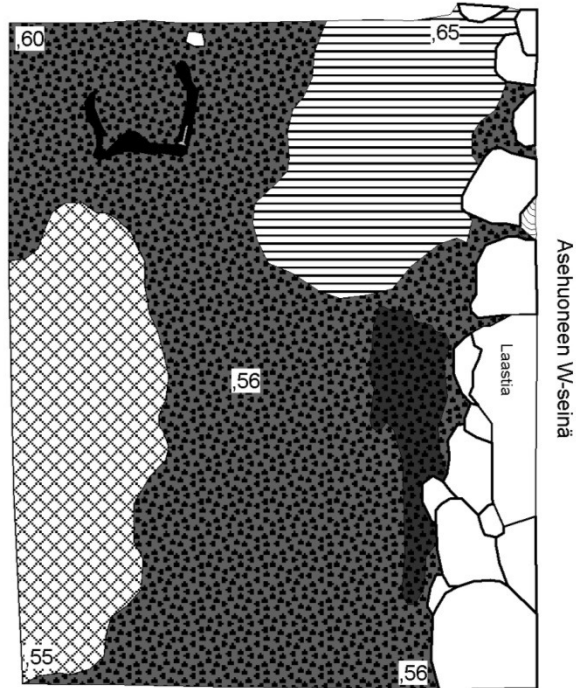
Kartta 1



-  Y1: ruskea/mustanruskea hiekasekainen multa
-  Y2: laikukas ruskea/vaaleanruskea hiekka
-  Kivi

Korkeuslukujen päänumero on 104.
Korkeudet ovat m mpy.

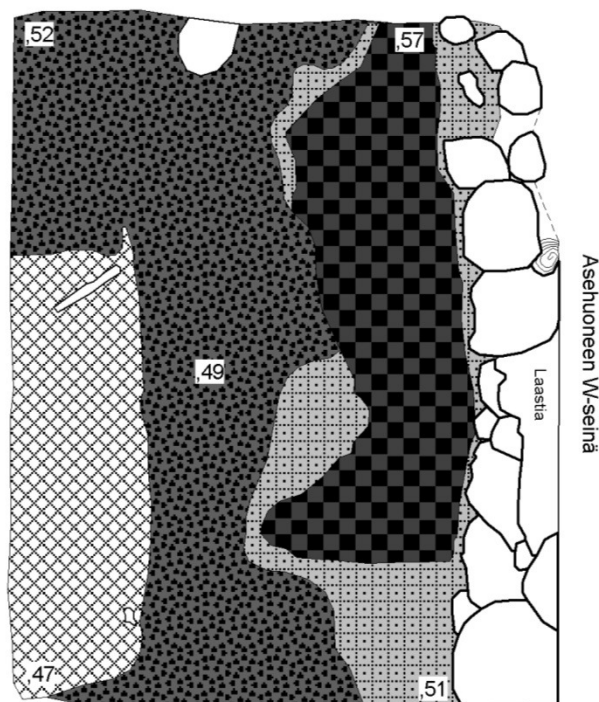
PÄLKÄNE RAUNIOKIRKKO K. Vuoristo 2010	Alue 14, dokumentointitaso 1 MK 1 : 20  1 m
MITTAUSDOKUMENTOINTI Piirt. A. Lempiäinen 02.06.2010 Digit. A. Lempiäinen	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO, HELSINKI Kartta 2



	Y1: ruskea/mustanruskea hiekansekainen multa		Kivi
	Hiilensekainen Y1		Luu
	Y2: laikukas, ruskea/vaaleanruskea hiekka		Juuri
	Y5: kellanruskea, kirjava hiekka		Naula
	Maatunut puu		

Korkeuslukujen päänumero on 104.
Korkeudet ovat m mpy.

PÄLKÄNE RAUNIOKIRKKO K. Vuoristo 2010	Alue 14, dokumentointitaso 2 MK 1 : 20  1 m
	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO, HELSINKI
Piirt. A. Lempiäinen 03.06.2010 Digit. A. Lempiäinen	Kartta 3



Y1: ruskea/mustanruskea hiekansekainen multa



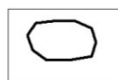
Y2: laikukas, ruskea/vaaleanruskea hiekka



Y6: musta, hiilensekainen, orgaaninen aines



Y8: kellanruskea hiekka



Kivi



Luu



Juuri

Korkeuslukujen päänumero on 104.
Korkeudet ovat m mpy.

**PÄLKÄNE
RAUNIOKIRKKO
K. Vuoristo 2010**

Alue 14, dokumentointitaso 3
MK 1 : 20

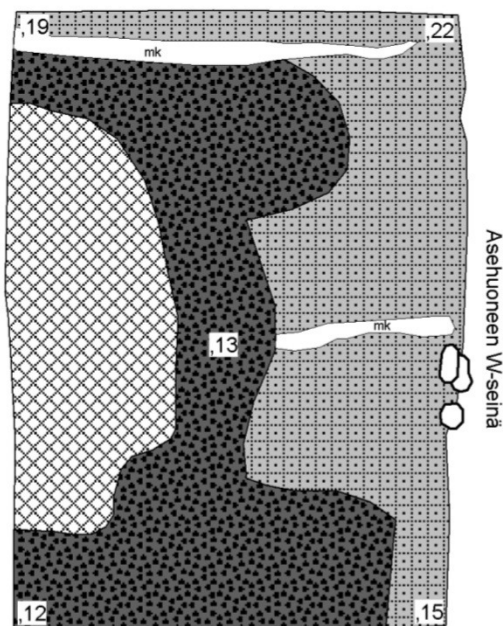
1 m

MITTAUSDOKUMENTOINTI

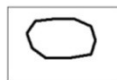
MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN
OSASTON ARKISTO, HELSINKI

Piirt. A. Lempiäinen 04.06.2010
Digit. A. Lempiäinen

Kartta 4



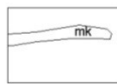
Y1: ruskea/mustanruskea hiekansekainen multa



Kivi



Y2: laikukas, ruskea/vaaleanruskea hiekka



Myyränkolo (vaaleaa hiekkaa)



Y8: kellanruskea hiekka

Korkeuslukujen päänumero on 104.
Korkeudet ovat m mpy.

**PÄLKÄNE
RAUNIOKIRKKO
K. Vuoristo 2010**

Alue 14, dokumentointitaso 4
MK 1 : 20

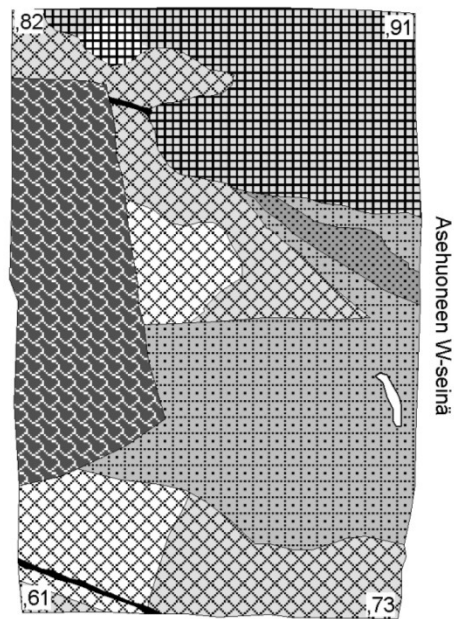
 1 m

MITTAUSDOKUMENTOINTI

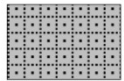
MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN
OSASTON ARKISTO, HELSINKI

Piirt. A. Lempiäinen 08.06.2010
Digit. A. Lempiäinen

Kartta 5



Y2: laikukas, ruskea/vaaleanruskea hiekka



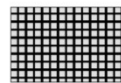
Y8: kellanruskea hiekka



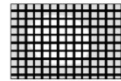
Y10: tummanruskea, siltinsekainen hiekka



Y2 + Y8



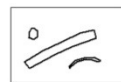
Y15: ruskea hiekka



Luukesittymä Y15 sisällä



Maatunut puu



Luu

Korkeuslukujen päänumero on 103.
Korkeudet ovat m mpy.

**PÄLKÄNE
RAUNIOKIRKKO
K. Vuoristo 2010**

Alue 14, dokumentointitaso 5
MK 1 : 20

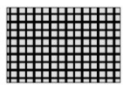
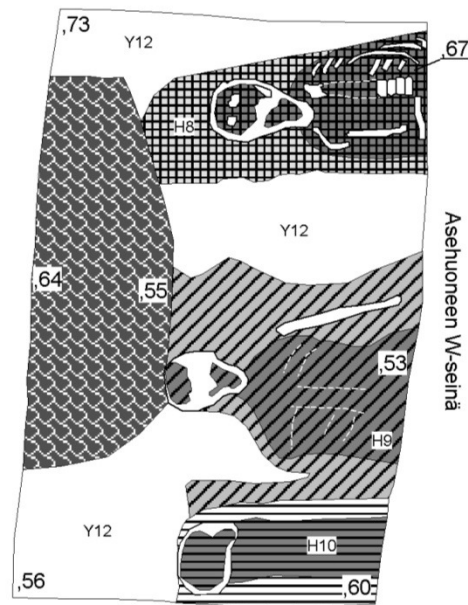


MITTAUSDOKUMENTOINTI

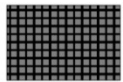
MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN
OSASTON ARKISTO, HELSINKI

Piirt. A. Lempiäinen 10.06.2010
Digit. A. Lempiäinen

Kartta 6



Y15: ruskea hiekka



Y15 + orgaaninen aines



Y10: tummanruskea, siltinsekainen hiekka



Y12: vaalea pohjahiekka



Y18: vaalea, kellanruskea hiekka



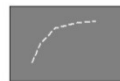
Y18 + orgaaninen aines



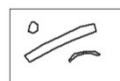
Y19: vaaleanruskea hiekka



Y19 + orgaaninen aines



Havaittavissa oleva luun hahmo



Luu

Korkeuslukujen päänumero on 103.
Korkeudet ovat m mpy.

**PÄLKÄNE
RAUNIOKIRKKO
K. Vuoristo 2010**

Alue 14, dokumentointitaso 6
MK 1 : 20

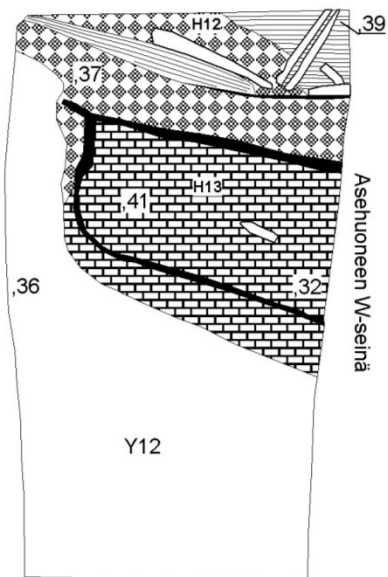
1 m

MITTAUSDOKUMENTOINTI

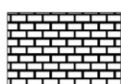
MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN
OSASTON ARKISTO, HELSINKI

Piirt. A. Lempiäinen 11.06.2010
Digit. A. Lempiäinen

Kartta 7



Y21: laikukas punertava ja vaalea hiekka
(H12 täyttömaa)



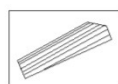
Y20: laikukas vaaleanruskea hiekka
(H13 täyttömaa)



Y12: vaalea pohjahiekka



Maatunutta puuta



Puuta



Luu

Korkeuslukujen päänumero on 103.
Korkeudet ovat m mpy.

**PÄLKÄNE
RAUNIOKIRKKO
K. Vuoristo 2010**

Alue 14, dokumentointitaso 7
MK 1 : 20

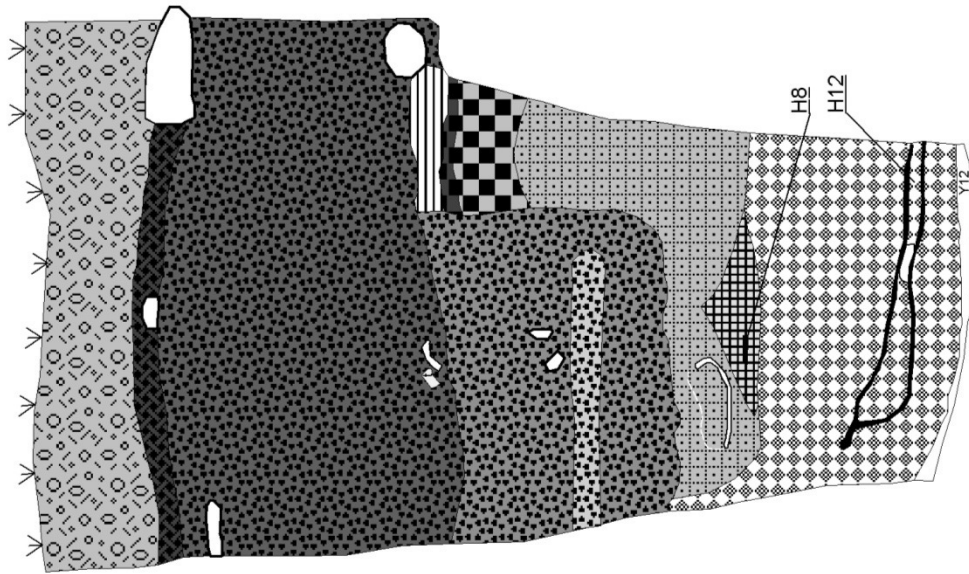
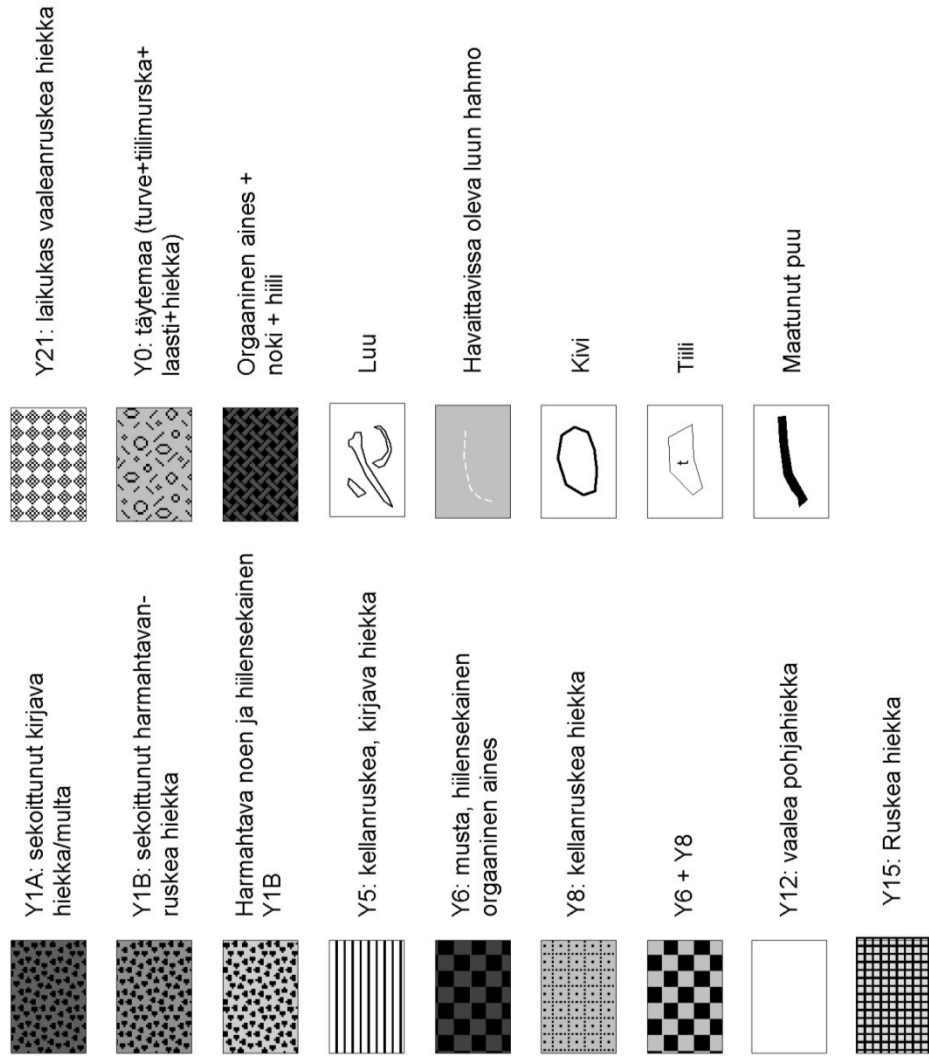



MITTAUSDOKUMENTOINTI

MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN
OSASTON ARKISTO, HELSINKI

Piirt. A. Lempiäinen 14.06.2010
Digit. A. Lempiäinen

Kartta 8



PÄLKÄNE RAUNIOKIRKKO K. Vuoristo 2010	Alue 14, Pohjois-profiili MK 1 : 20 
	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO, HELSINKI
MITTAUSDOKUMENTOINTI	Piirt. A. Lempiäinen 14.06.2010 Digit. A. Lempiäinen
Kartta 9	



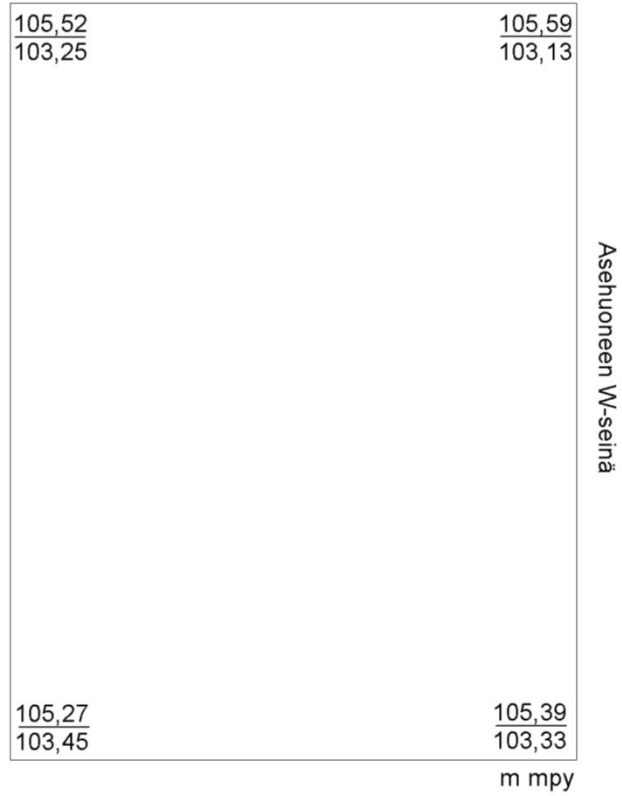
105

104

103

m mpy

0 40 60 80 100 cm



**PÄLKÄNE
RAUNIOKIRKKO
K. Vuoristo 2010**

Alue 14, pinta- ja pohjavaaitus
MK 1 : 20

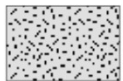
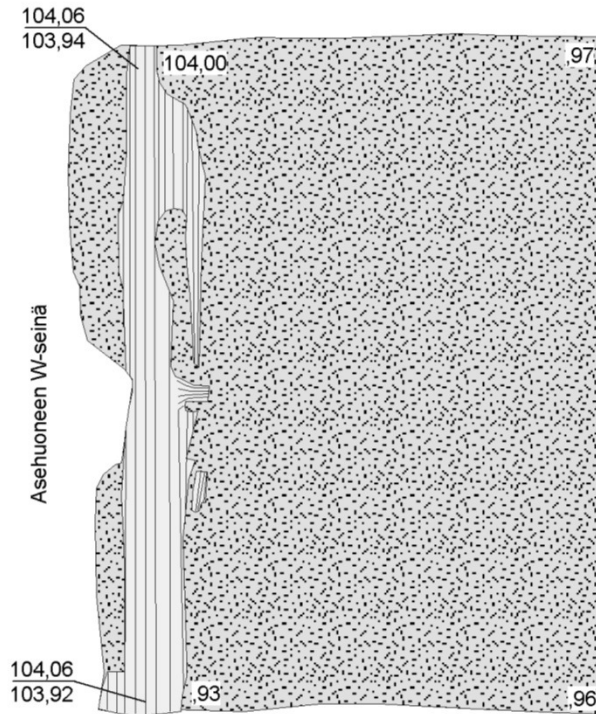
 1 m

MITTAUSDOKUMENTOINTI

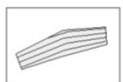
MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN
OSASTON ARKISTO, HELSINKI

Piirt. A. Lempiäinen
Digit. A. Lempiäinen

Kartta 10



Y4: harmaanruskea hiekka



Puu

Korkeuslukujen päänumero on 103, ellei toisin mainita.
Korkeudet ovat m mpy.

**PÄLKÄNE
RAUNIOKIRKKO
K. Vuoristo 2010**

Alue 15, dokumentointitaso 1
MK 1 : 20

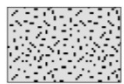
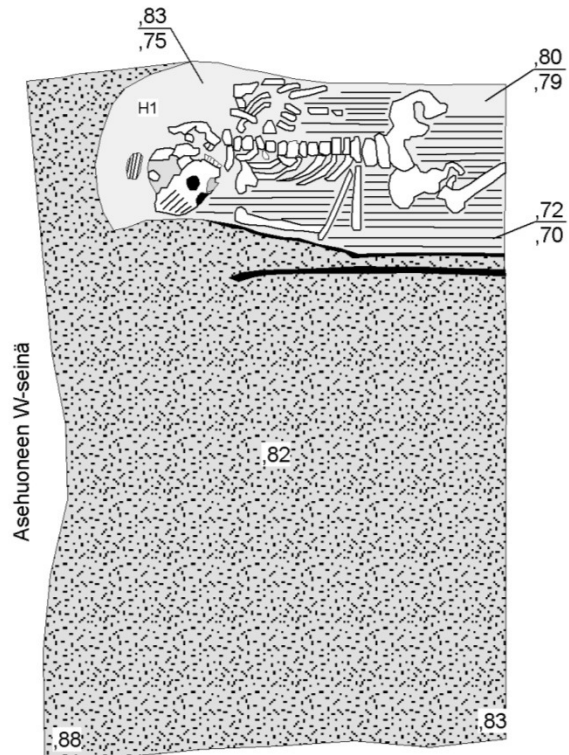


MITTAUSDOKUMENTOINTI

MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN
OSASTON ARKISTO, HELSINKI

Piirt. A. Lempiäinen 02.06.2010
Digit. A. Lempiäinen

Kartta 11



Y4: harmaanruskea hiekka



Maatunut puu



Puu



Luu

Korkeuslukujen päänumero on 103.
Korkeudet ovat m mpy.

**PÄLKÄNE
RAUNIOKIRKKO
K. Vuoristo 2010**

Alue 15, dokumentointitaso 2
MK 1 : 20

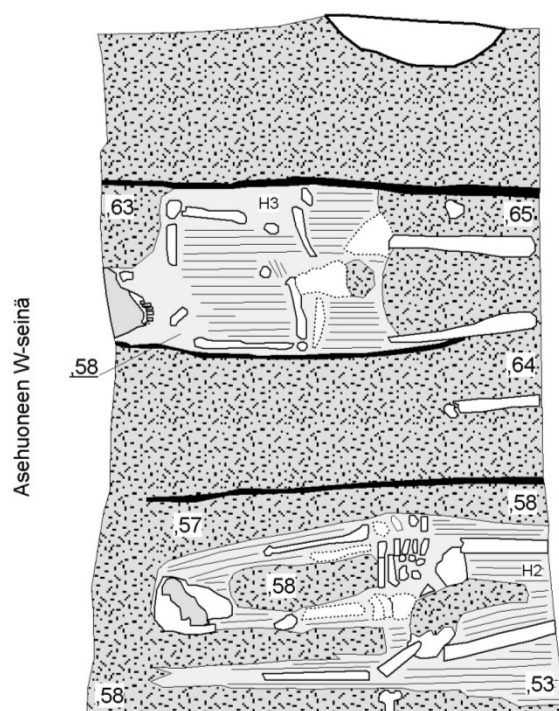
1 m

MITTAUSDOKUMENTOINTI

MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN
OSASTON ARKISTO, HELSINKI

Piirt. A. Lempiäinen 03.06.2010
Digit. A. Lempiäinen

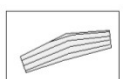
Kartta 12



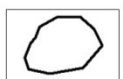
Y4: harmaanruskea hiekka



Kallon sisällä oleva hiekka



Puu



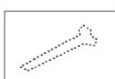
Kivi



Maatunut puu



Luu



Havaittavissa oleva luun hahmo

Korkeuslukujen päänumero on 103.
Korkeudet ovat m mpy.

**PÄLKÄNE
RAUNIOKIRKKO
K. Vuoristo 2010**

Alue 15, dokumentointitaso 3
MK 1 : 20

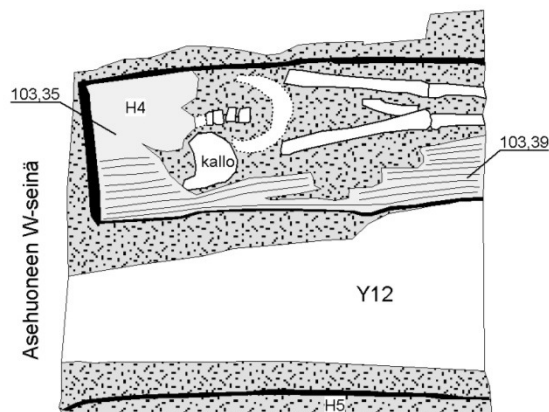
1 m

MITTAUSDOKUMENTOINTI

MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN
OSASTON ARKISTO, HELSINKI

Piirt. A. Lempiäinen 07.06.2010
Digit. A. Lempiäinen

Kartta 13



Y4: harmaanruskea hiekka



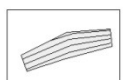
Maatunut puu



Y12: vaalea pohjahiekka



Luu



Puu



Havaittavissa oleva luun hahmo

Korkeudet ovat m mpy.

**PÄLKÄNE
RAUNIOKIRKKO
K. Vuoristo 2010**

Alue 15, dokumentointitaso 4
MK 1 : 20

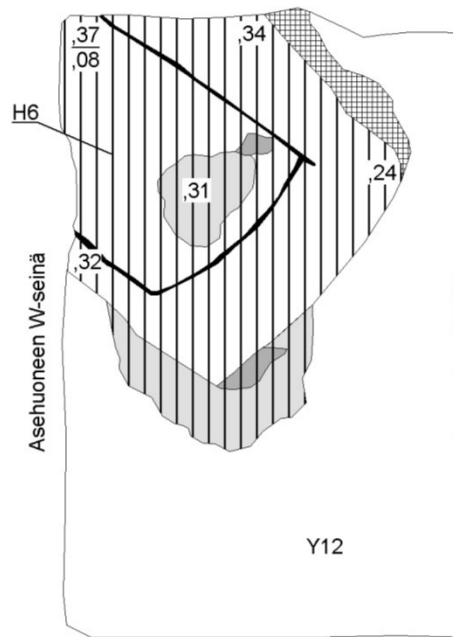
1 m

MITTAUSDOKUMENTOINTI

MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN
OSASTON ARKISTO, HELSINKI

Piirt. K. Vuoristo 08.06.2010
Digit. A. Lempiäinen

Kartta 14



Y13: vaaleanruskea hiekka



Maatunut puu



Punainen Y13

Korkeuslukujen pääluku on 103.
Korkeudet ovat m mpy.



Tummanpunainen Y13

**PÄLKÄNE
RAUNIOKIRKKO
K. Vuoristo 2010**

Alue 15, dokumentointitaso 5
MK 1 : 20

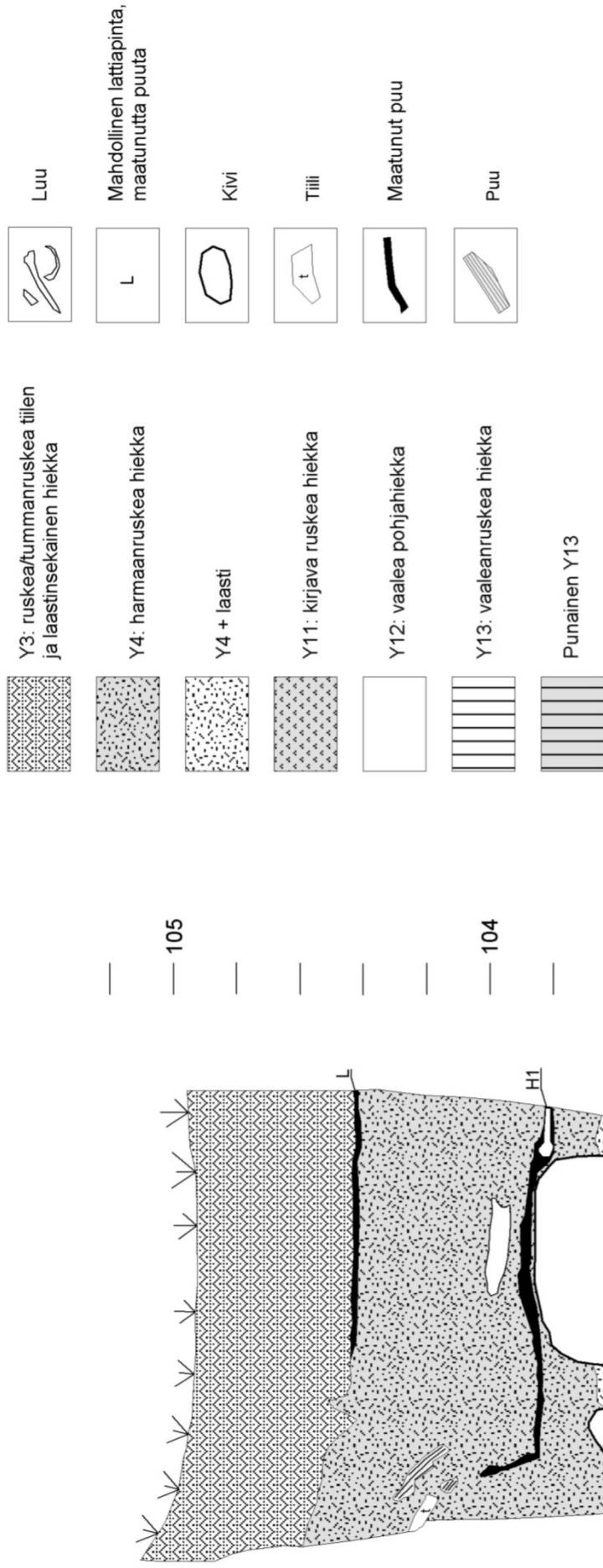
1 m

MITTAUSDOKUMENTOINTI

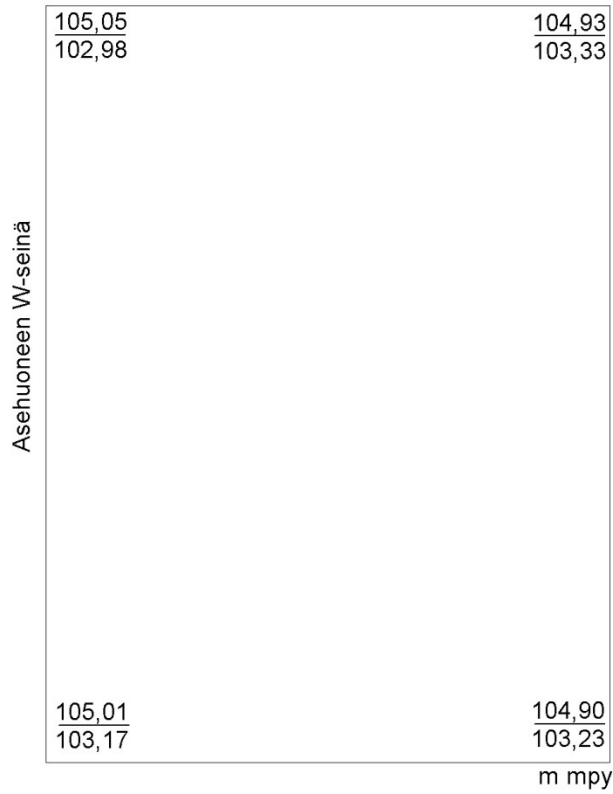
MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN
OSASTON ARKISTO, HELSINKI


Piirt. A. Lempiäinen 09.06.2010
Digit. A. Lempiäinen

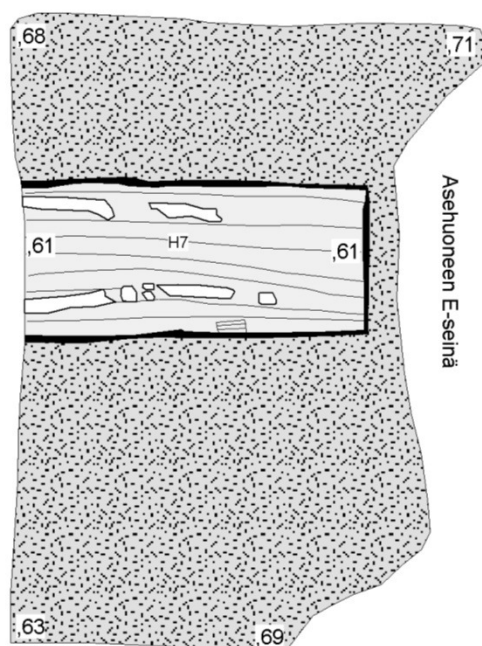
Kartta 15



<p>PÄLKÄNE RAUNIOKIRKKO K. Vuoristo 2010</p>	<p>Alue 15, Pohjois-profiili MK 1 : 20</p>
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI</p>	<p>MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO, HELSINKI</p>
<p>Piirt. A. Lempiäinen 09.06.2010 Digit. A. Lempiäinen</p>	<p>Kartta 16</p>



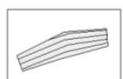
<p>PÄLKÄNE RAUNIOKIRKKO K. Vuoristo 2010</p>	<p>Alue 15, pinta- ja pohjavaaitus MK 1 : 20</p>  1 m
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI</p> <p>Piirt. A. Lempiäinen Digit. A. Lempiäinen</p>	<p>MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO, HELSINKI</p> <p>Kartta 17</p>



Y4: harmaanruskea hiekka



Maatunut puu



Puu



Luu

Korkeuslukujen päänumero on 103.
Korkeudet ovat m mpy.

**PÄLKÄNE
RAUNIOKIRKKO
K. Vuoristo 2010**

Alue 16, dokumentointitaso 1
MK 1 : 20

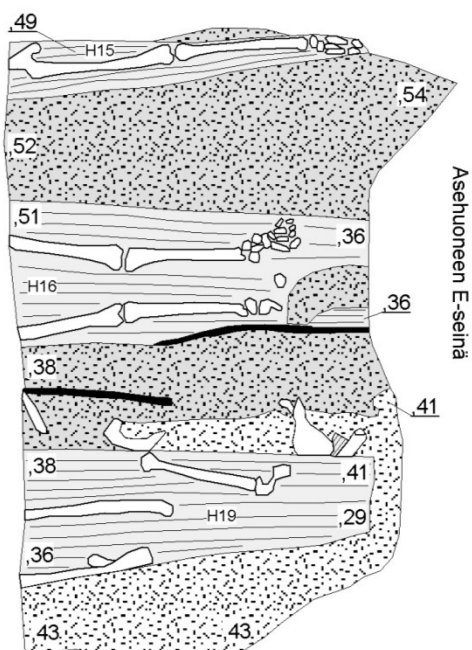
 1 m

MITTAUSDOKUMENTOINTI

MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN
OSASTON ARKISTO, HELSINKI

Piirt. A. Lempiäinen 11.06.2010
Digit. A. Lempiäinen

Kartta 18



Y4: harmaanruskea hiekka



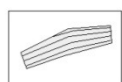
Maatunut puu



Y4 + vaalea hiekka



Luu



Puu

Korkeuslukujen päänumero on 103.
Korkeudet ovat m mpy.

**PÄLKÄNE
RAUNIOKIRKKO
K. Vuoristo 2010**

Alue 16, dokumentointitaso 2
MK 1 : 20

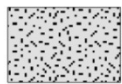
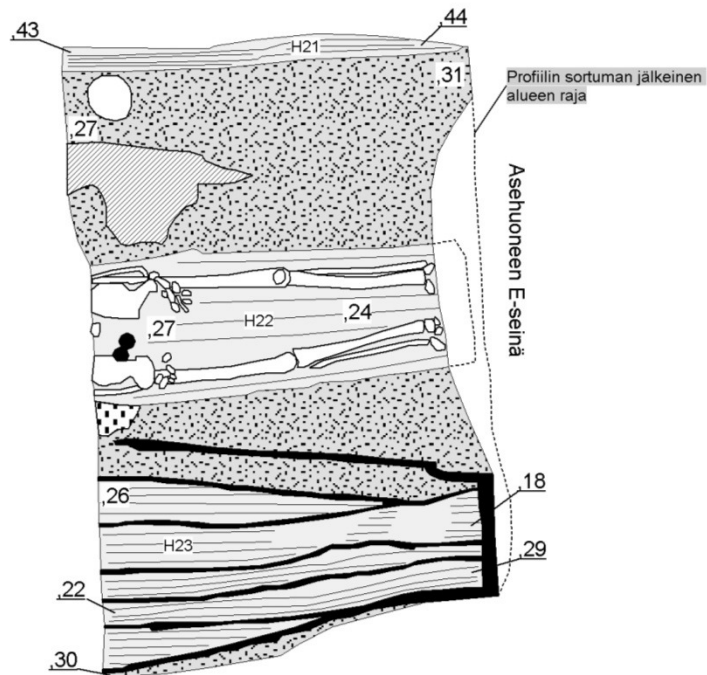
1 m

MITTAUSDOKUMENTOINTI

MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN
OSASTON ARKISTO, HELSINKI

Piirt. A. Lempiäinen 14.06.2010
Digit. A. Lempiäinen

Kartta 19



Y4: harmaanruskea hiekka



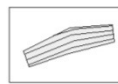
Y24: vaaleanruskea hiekka



Y25: laikukas punertava hiekka



Pronssinappi



Puu



Maatunut puu



Luu

Korkeuslukujen päänumero on 103.
Korkeudet ovat m mpy.

**PÄLKÄNE
RAUNIOKIRKKO
K. Vuoristo 2010**

Alue 16, dokumentointitaso 3
MK 1 : 20

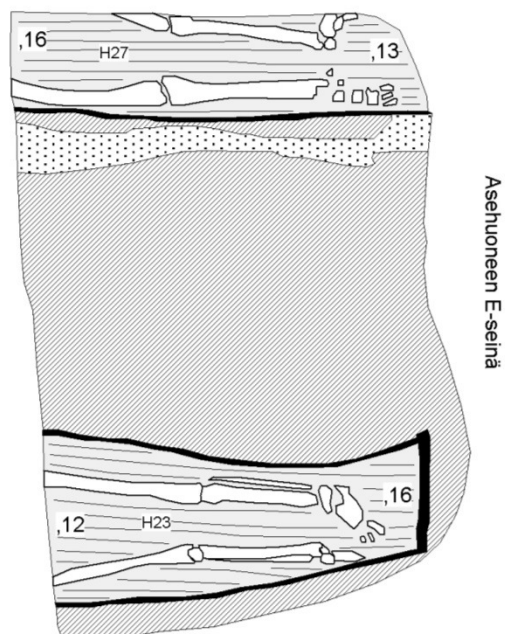
1 m

MITTAUSDOKUMENTOINTI

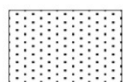
MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN
OSASTON ARKISTO, HELSINKI

Piirt. K. Vuoristo 15.06.2010
Digit. A. Lempiäinen

Kartta 20



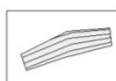
Y24: vaaleanuskea hiekka



Y24 + Y12 (vaalea pohjahiekka)



Luu



Puu



Maatunut puu

Korkeuslukujen päänumero on 103.
Korkeudet ovat m mpy.

**PÄLKÄNE
RAUNIOKIRKKO
K. Vuoristo 2010**

Alue 16, dokumentointitaso 4
MK 1 : 20

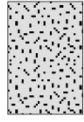
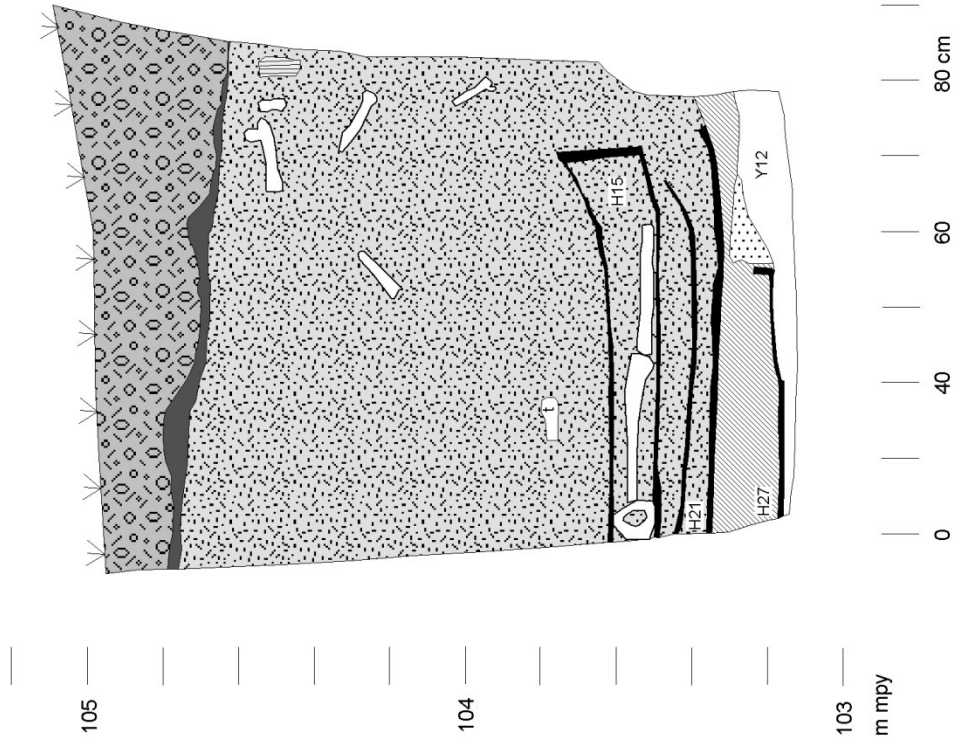


MITTAUSDOKUMENTOINTI

MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN
OSASTON ARKISTO, HELSINKI

Piirt. A. Lempiäinen 16.06.2010
Digit. A. Lempiäinen

Kartta 21



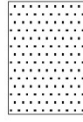
Y4: harmaanruskea hiekka



Y12: vaalea pohjahiekka



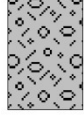
Y24: vaaleanruskea hiekka



Y12 + Y24



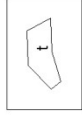
Orgaaninen aines + noki
(mahdollinen lattiapinta)



Y3: Turpeen, tiilmurskan,
laastin ym. sekainen hiekka



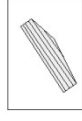
Luu



Tiili



Maatunut puu



Puu

**PÄLKÄNE
RAUNIOKIRKKO
K. Vuoristo 2010**

Alue 16, Pohjois-profiili
MK 1 : 20

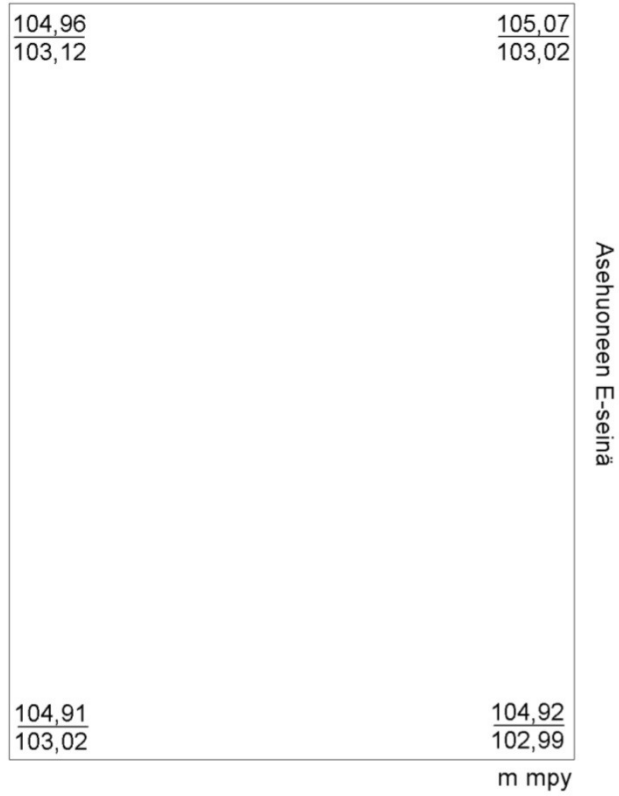


MITTAUSDOKUMENTOINTI

MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN
OSASTON ARKISTO, HELSINKI

Piirt. A. Lempiäinen 17.06.2010
Digit. A. Lempiäinen

Kartta 22



**PÄLKÄNE
RAUNIOKIRKKO
K. Vuoristo 2010**

Alue 16, pinta- ja pohjavaaitus
MK 1 : 20

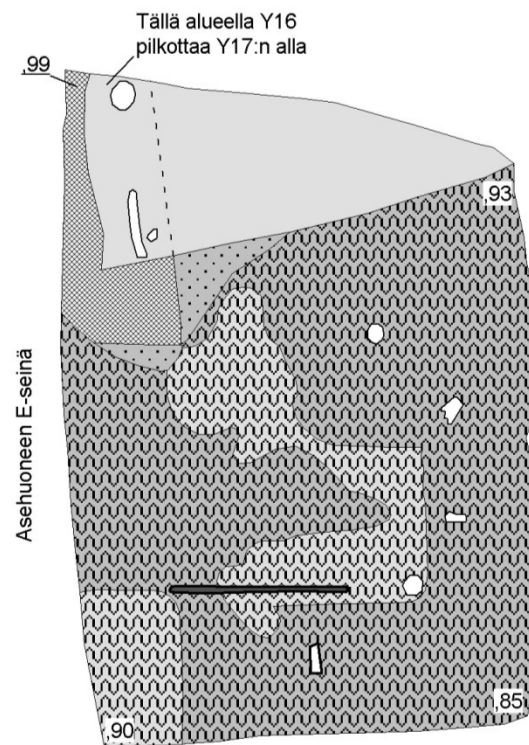


MITTAUSDOKUMENTOINTI

MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN
OSASTON ARKISTO, HELSINKI

Piirt. A. Lempiäinen
Digit. A. Lempiäinen

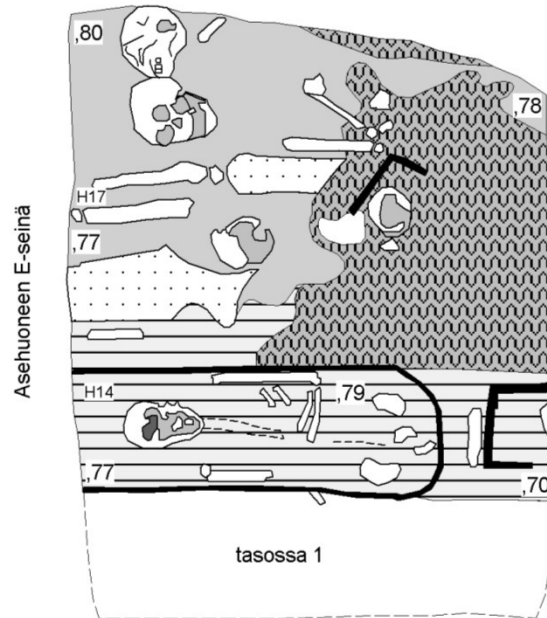
Kartta 23



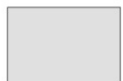
	Y14: kirjava ruskea hiekka		Punainen hiekka
	Y14 + vaalea hiekka		Luu
	Y16: ruskea hiekka		Puu
	Y17: kirjava punertavanruskea hiekka		Maatunut puu

Korkeuslukujen päänumero on 103.
Korkeudet ovat m mpy.

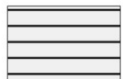
PÄLKÄNE RAUNIOKIRKKO K. Vuoristo 2010	Alue 17, dokumentointitaso 1 MK 1 : 20  1 m
MITTAUSDOKUMENTOINTI	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO, HELSINKI
Piirt. A. Lempiäinen 10.06.2010 Digit. A. Lempiäinen	Kartta 24



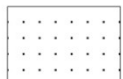
Y14: kirjava ruskea hiekka



Y16: ruskea hiekka



Y22: kellanruskea hiekka



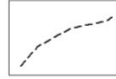
Vaalea hiekka



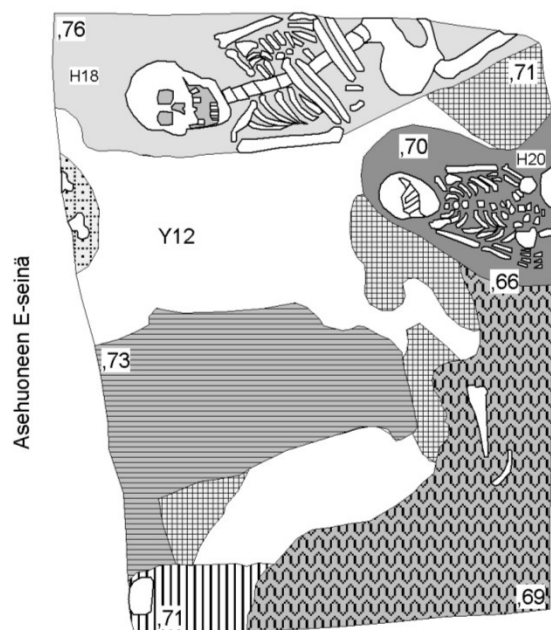
Maatunut puu



Luu

Havaittavissa oleva
luun hahmoKorkeuslukujen päänumero on 103.
Korkeudet ovat m mpy.

<p>PÄLKÄNE RAUNIOKIRKKO K. Vuoristo 2010</p>	<p>Alue 17, dokumentointitaso 2 MK 1 : 20</p>  <p>1 m</p>
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI</p>	<p>MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO, HELSINKI</p>
<p>Piirt. A. Lempiäinen 14.06.2010 Digit. A. Lempiäinen</p>	<p>Kartta 25</p>



Y14: kirjava ruskea hiekka



Y12: vaalea pohjahiekka



Y16: ruskea hiekka



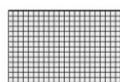
Y23: tummanruskea hiekka



Y26: punertavanruskea hiekka



Y27: ruskea hiekka



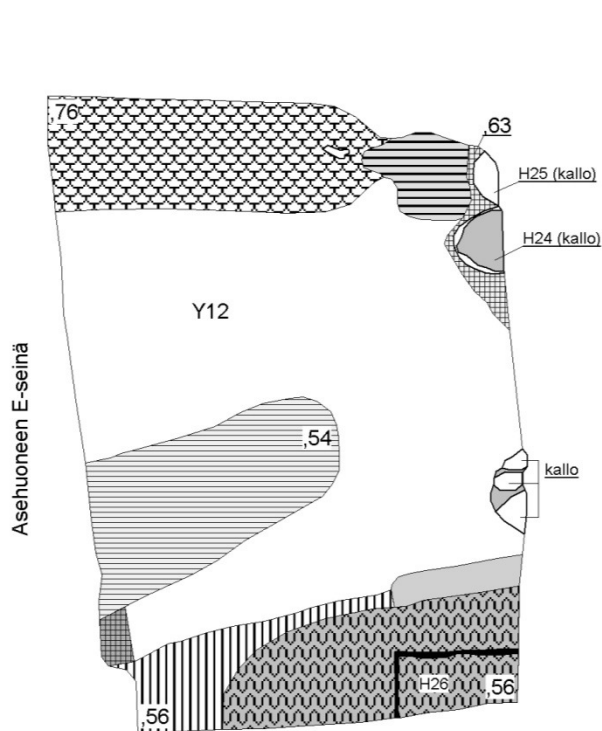
Punertava hiekka



Luu

Korkeuslukujen päänumero on 103.
Korkeudet ovat m mpy.

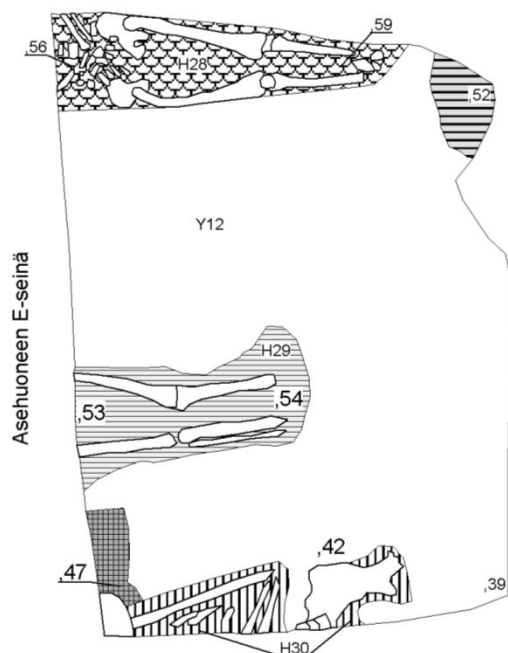
<p>PÄLKÄNE RAUNIOKIRKKO K. Vuoristo 2010</p>	<p>Alue 17, dokumentointitaso 3 MK 1 : 20</p> 
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI</p>	<p>MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO, HELSINKI</p>
<p>Piirt. A. Lempiäinen 15.06.2010 Digit. A. Lempiäinen</p>	<p>Kartta 26</p>



	Y12: vaalea pohjahiekka		Punaruskea hiekka
	Y14: kirjava ruskea hiekka		Ruskea hiekka
	Y26: punertavanruskea hiekka		Punertava hiekka
	Y27: ruskea hiekka		Maatunutta puuta
	Y28: kirjava kellanruskea hiekka		Luu
	Y29: kirjava ruskea hiekka		

Korkeuslukujen päänumero on 103.
Korkeudet ovat m mpy.

<p>PÄLKÄNE RAUNIOKIRKKO K. Vuoristo 2010</p>	<p>Alue 17, dokumentointitaso 4 MK 1 : 20</p>  1 m
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI</p> <p>Piirt. A. Lempiäinen 16.06.2010 Digit. A. Lempiäinen</p>	<p>MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO, HELSINKI</p> <p>Kartta 27</p>



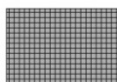
Y12: vaalea pohjahiekka



Y29: kirjava ruskea hiekka



Y26: punertavanruskea hiekka



Punaruskea hiekka



Y27: ruskea hiekka



Luu



Y28: kirjava kellanruskea hiekka

Korkeuslukujen päänumero on 103.
Korkeudet ovat m mpy.

**PÄLKÄNE
RAUNIOKIRKKO
K. Vuoristo 2010**

Alue 17, dokumentointitaso 5
MK 1 : 20

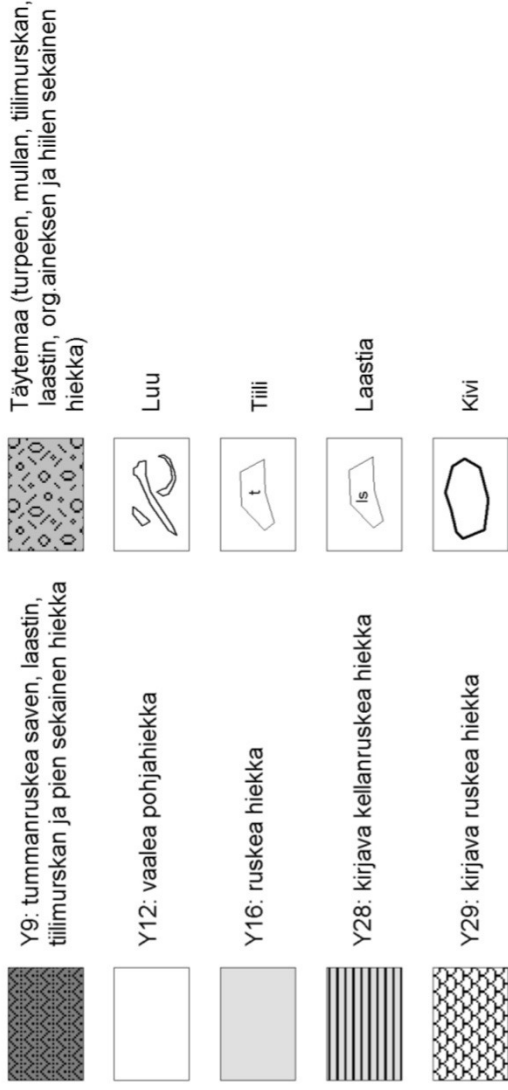
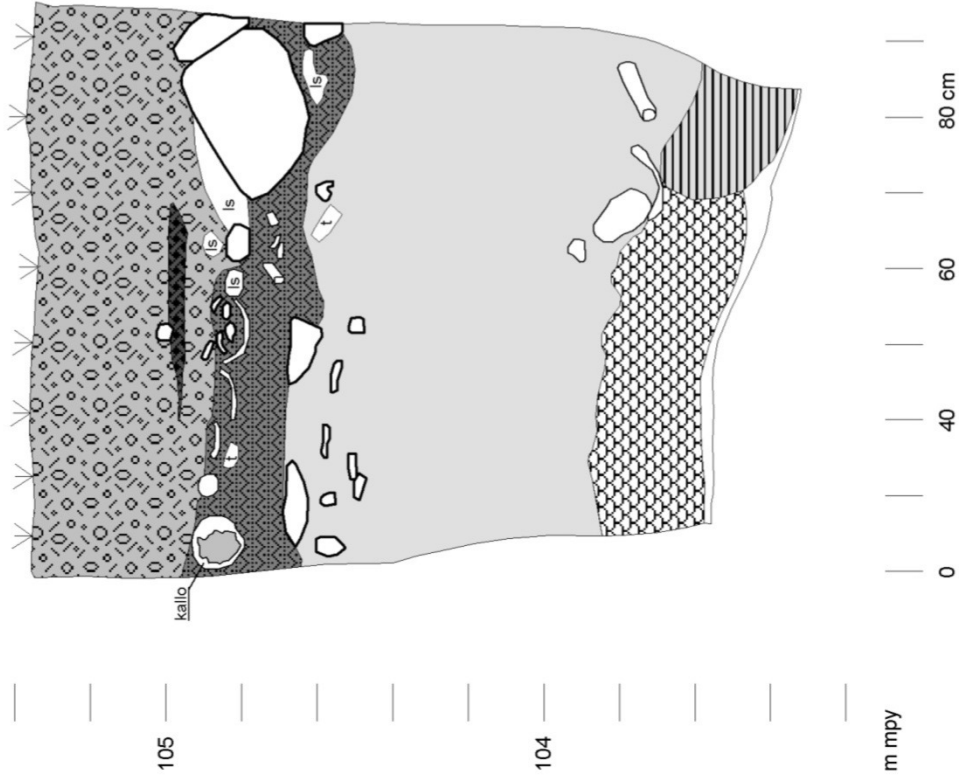
1 m


MITTAUSDOKUMENTOINTI

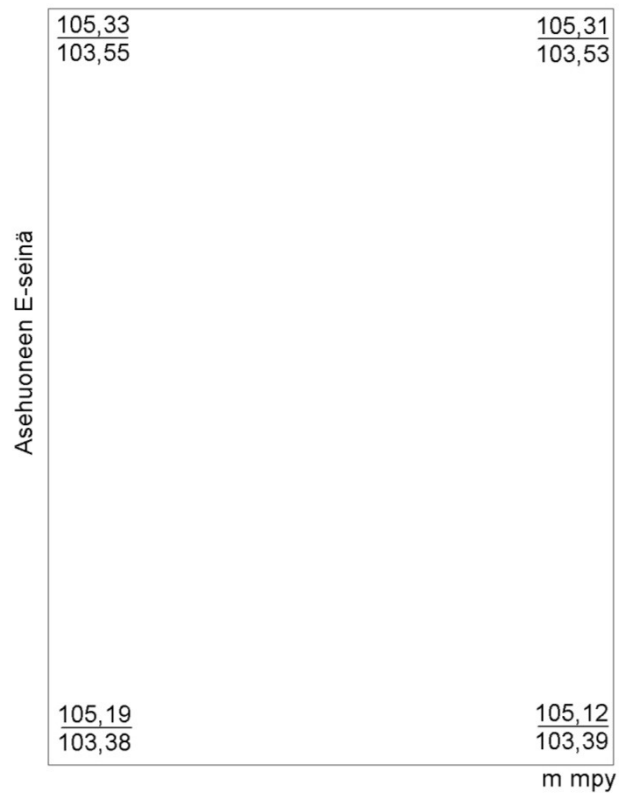
MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN
OSASTON ARKISTO, HELSINKI


Piirt. A. Lempiäinen 17.06.2010
Digit. A. Lempiäinen

Kartta 28



<p>PÄLKÄNE RAUNIOKIRKKO K. Vuoristo 2010</p>	<p>Alue 17, Pohjois-profiili MK 1 : 20</p>  <p>1 m</p>
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI</p>	<p>MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO, HELSINKI</p>
<p>Piirt. A. Lempiäinen 18.06.2010 Digitt. A. Lempiäinen</p>	<p>Kartta 29</p>



<p>PÄLKÄNE RAUNIOKIRKKO K. Vuoristo 2010</p>	<p>Alue 17, pinta- ja pohjavaaitus MK 1 : 20</p>  1 m
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI</p>	<p>MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO, HELSINKI</p>
<p>Piirt. A. Lempiäinen Digit. A. Lempiäinen</p>	<p>Kartta 30</p>

Pälkäneen rauniokirkko 2010

Kuvan numero	Aihe	Kuvaaja
217958:1	Yleiskuva. Aluetta 14 kaivetaan. SW-NE.	Katja Vuoristo
217958:2	Yleiskuva. Alue 17. SE-NW.	Katja Vuoristo
217958:3	Alue 14, dokumentointitaso 1. S-N.	Katja Vuoristo
217958:4	Alue 15, hirsi kivijalan vieressä, 95-100 cm:n syvyydessä. E-W.	Katja Vuoristo
217958:5	Työkuva. Kuvassa Kati Salo. S-N.	Katja Vuoristo
217958:6	Työkuva. Kuvassa Anni-Helena Ruotsalainen. NE-SW.	Katja Vuoristo
217958:7	Alue 15, dokumentointitaso 2, hauta 1. E-W.	Katja Vuoristo
217958:8	Alue 14, ketjunjakaja yhteys 2:ssa, W-profiilin vieressä. E-W.	Katja Vuoristo
217958:9	Alue 15, hauta 1, taso 1. N-S.	Katja Vuoristo
217958:10	Alue 14, dokumentointitaso 2. W-E.	Katja Vuoristo
217958:11	Työkuva. Kuvassa apulaistutkija Anu Lempiäinen.	Katja Vuoristo
217958:12	Työkuva. Kuvassa apulaistutkija Anu Lempiäinen.	Katja Vuoristo
217958:13	Alue 15, hauta 1, tasossa 2. S-N.	Katja Vuoristo
217958:14	Alue 14, dokumentointitaso 3, yhteydet 1, 2, 6 ja 8. W-E.	Katja Vuoristo
217958:15	Työkuva. Alue 15, hauta 1 kaivettu pois. Kuvassa Kati Salo.	Katja Vuoristo
217958:16	Alue 15, hauta 2, pinta / arkun kansi. S-N.	Katja Vuoristo
217958:17	Alue 15, dokumentointitaso 3, hauta 2. S-N.	Katja Vuoristo
217958:18	Alue 15, hauta 3, pinta. E-W.	Katja Vuoristo
217958:19	Alue 15, dokumentointitaso 3, hauta 3. W-E.	Katja Vuoristo
217958:20	Alue 14, dokumentointitaso 4, yhteydet 1, 2 ja 8. E-W.	Katja Vuoristo
217958:21	Alue 15, dokumentointitaso 4, hauta 4. N-S.	Katja Vuoristo
217958:22	Alue 15, dokumentointitaso 5, hauta 6. N-S.	Katja Vuoristo
217958:23	Alue 15, hauta 6, sääriluut arkun pohjalla. E-W.	Anu Lempiäinen
217958:24	Alue 15, Pohjoisprofiili, yläosa. S-N.	Katja Vuoristo
217958:25	Alue 15, Pohjoisprofiili, alaosa. S-N.	Katja Vuoristo
217958:26	Alue 14, dokumentointitaso 5. W-E.	Katja Vuoristo
217958:27	Alue 17, dokumentointitaso 1. E-W.	Katja Vuoristo
217958:28	Alue 16, hauta 7, kansilaudat. W-E.	Anu Lempiäinen
217958:29	Alue 14, dokumentointitaso 6, haudat 8, 9 ja 10. W-E.	Katja Vuoristo
217958:30	Alue 16, hauta 7. N-S	Katja Vuoristo
217958:31	Alue 14, haudat 12 ja 13. N-S	Katja Vuoristo
217958:32	Alue 14, haudat 12 ja 13. S-N.	Katja Vuoristo
217958:33	Kiintopiste 2:n sijainti asehuoneen edessä. S-N.	Katja Vuoristo
217958:34	Alue 14, Pohjoisprofiili, osa. S-N.	Katja Vuoristo
217958:35	Alue 14, Pohjoisprofiili, yläosa. S-N.	Katja Vuoristo
217958:36	Alue 17, dokumentointitaso 2, hauta 14. E-W.	Anu Lempiäinen
217958:37	Alue 16, dokumentointitaso 2, haudat 15 ja 16. W-E.	Katja Vuoristo
217958:38	Työkuva. Alue 16. Kuvassa Apulaistutkija Anu Lempiäinen.	Katja Vuoristo
217958:39	Työkuva. Hauta 14. Kuvassa Anni-Helena Ruotsalainen.	Katja Vuoristo
217958:40	Alue 16, hauta 19, kansilaudat. W-E.	Katja Vuoristo
217958:41	Alue 16, dokumentointitaso 2, hauta 19. W-E.	Katja Vuoristo
217958:42	Alue 17, dokumentointitaso 3, haudat 18 ja 20. E-W.	Anu Lempiäinen
217958:43	Alue 16, dokumentointitaso 3, haudan 22 napit. E-W.	Katja Vuoristo
217958:44	Alue 16, dokumentointitaso 3, hauta 22. N-S.	Katja Vuoristo

Digitaalikuvaluettelo

Liite 2

217958:45	Alue 16, dokumentointitaso 3, haudat 22 ja 23. N-S.	Katja Vuoristo
217958:46	Yksityiskohtakuva. Alue 17, hauta 18. S-N.	Anu Lempiäinen
217958:47	Yksityiskohtakuva. Alue 17, hauta 20. S-N.	Anu Lempiäinen
217958:48	Alue 16, kivimuurin kaivausalueen päälle romahtaneet perustukset. WE-SW.	Katja Vuoristo
217958:49	Työkuva. Alue 16, kivien poittoa kuopasta. Kuvassa Ari Väisänen. WE-SW.	Katja Vuoristo
217958:50	Työkuva. Alue 17, hautoja 18 ja 20 poistetaan. Kuvassa K. Salo ja A.-H. Ruotsalainen. E-W.	Katja Vuoristo
217958:51	Alue 16, hauta 23, kansilaudat. N-S.	Katja Vuoristo
217958:52	Alue 16, dokumentointitaso 4, hauta 23. N-S.	Katja Vuoristo
217958:53	Alue 17, dokumentointitaso 4. E-W.	Katja Vuoristo
217958:54	Alue 16, Pohjoisprofiili, hauta 21. S-N.	Katja Vuoristo
217958:55	Alue 16, dokumentointitaso 4, hauta 27. S-N.	Anu Lempiäinen
217958:56	Alue 17, dokumentointitaso 5. E-W.	Katja Vuoristo
217958:57	Alue 16, Pohjoisprofiili. S-N.	Katja Vuoristo
217958:58	Alue 16, Pohjoisprofiili, alaosan hautoja (H15, H21 ja H27). S-N.	Katja Vuoristo
217958:59	Alue 17, hauta 30. N-S.	Katja Vuoristo
217958:60	Työkuva. Kuvassa Kati Salo ja Anni-Helena Ruotsalainen. S-N.	Katja Vuoristo
217958:61	Alue 17, Pohjoisprofiili, yläosa. S-N.	Anu Lempiäinen
217958:62	Alue 17, Pohjoisprofiili, alaosa, Itälaita. S-N.	Anu Lempiäinen
217958:63	Alue 17, Pohjoisprofiili, alaosa. S-N.	Anu Lempiäinen
217958:64	Castrenin muistomerkin uusi paikka kirkon eteläpuolella. N-S.	Katja Vuoristo
217958:65	Koekuoppa A, kiviaitaa näkyvissä. W-E.	Katja Vuoristo
217958:66	Yleiskuva. Kirkkopihan itäreunan kiviaitaa. N-S.	Katja Vuoristo
217958:67	Koekuoppa B, itäreunan purkukerrosta näkyvissä. S-N.	Katja Vuoristo
217958:68	Hauta 1, alaleuka	Markku Haverinen
217958:69	Hauta 1, rintanikamat	Markku Haverinen
217958:70	Hauta 1, kallo	Markku Haverinen
217958:71	Hauta 3, kyynärnivel	Markku Haverinen
217958:72	Hauta 3, kyynärnivel	Markku Haverinen
217958:73	Hauta 4, vasen reisiluu	Markku Haverinen
217958:74	Hauta 4, vasen reisiluu	Markku Haverinen
217958:75	Hauta 4, lannenikamat	Markku Haverinen
217958:76	Hauta 14, alaleuka	Markku Haverinen
217958:77	Hauta 14, kaulanikama	Markku Haverinen
217958:78	Hauta 14, lannenikama	Markku Haverinen
217958:79	Hauta 14, lannenikama	Markku Haverinen
217958:80	Hauta 14, rintanikama	Markku Haverinen
217958:81	Hauta 18, alaleuka	Markku Haverinen
217958:82	Hauta 18, kaulanikama	Markku Haverinen
217958:83	Hauta 18, rintanikama	Markku Haverinen
217958:84	Hauta 20, kallo	Markku Haverinen
217958:85	Hauta 20, rintanikama	Markku Haverinen
217958:86	Hauta 22, vasen reisiluu	Markku Haverinen
217958:87	Hauta 22, pohjeluu	Markku Haverinen
217958:88	Hauta 22, sääri ja pohjeluu	Markku Haverinen
217958:89	Hauta 28, lannenikama ja ristiluu	Markku Haverinen

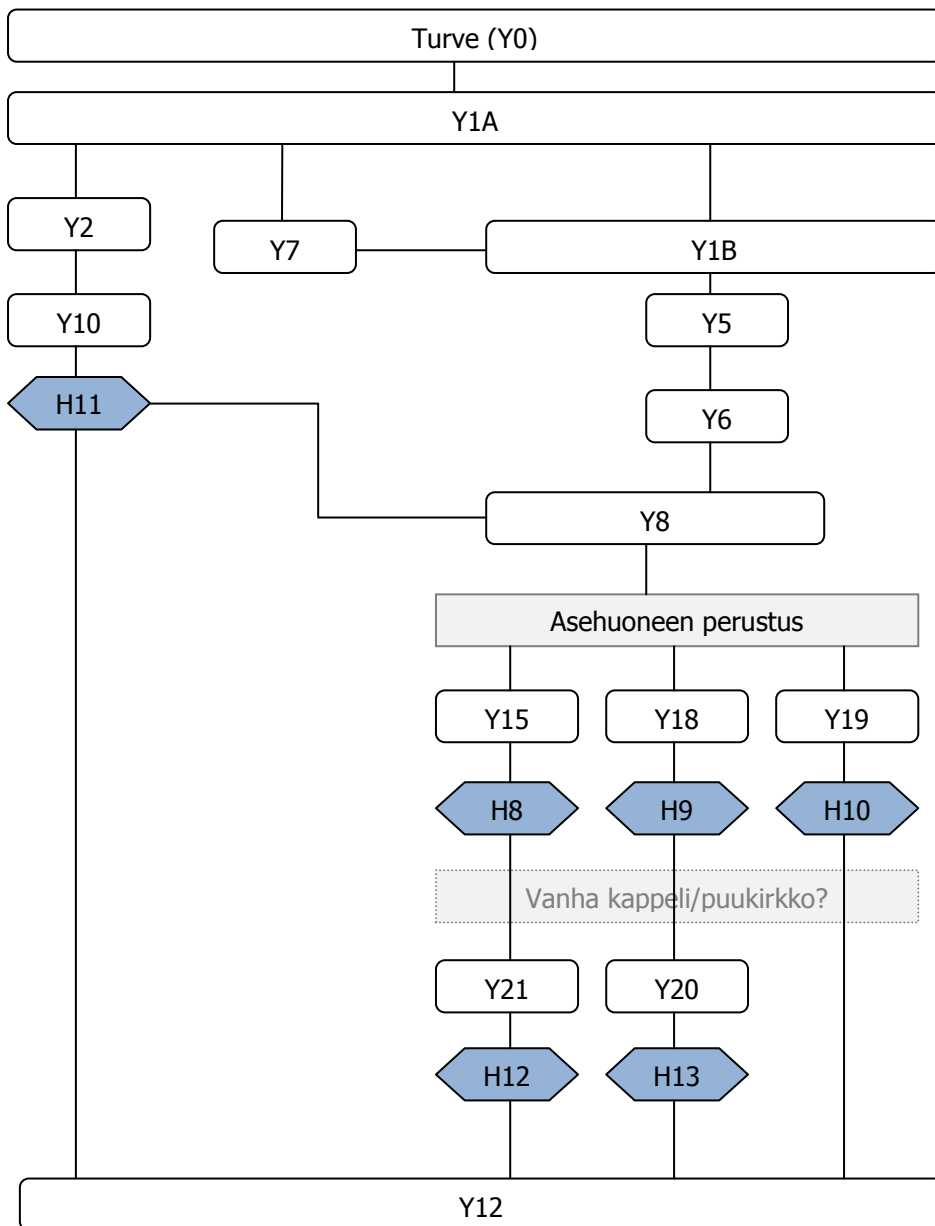
Mustavalkonegatiiviluettelo

Liite 3

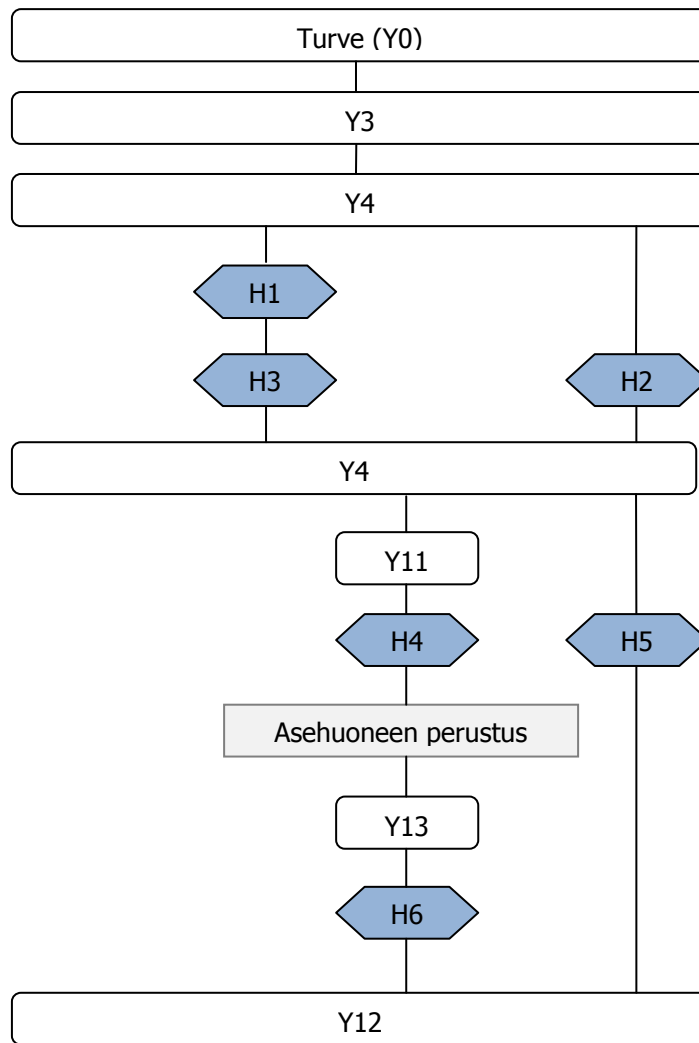
Pälkäneen rauniokirkko 2010

Kuvan numero	Aihe	Kuvaaja
217991:1	Yleiskuva. Aluetta 14 kaivetaan. SW-NE.	Katja Vuoristo
217991:2	Yleiskuva. Alue 17. SE-NW.	Katja Vuoristo
217991:3	Alue 14, dokumentointitaso 1. S-N.	Katja Vuoristo
217991:4	Alue 15, hirsi kivijalan vieressä, 95-100 cm:n syvyydessä. E-W.	Katja Vuoristo
217991:5	Alue 14, ketjunjakaja Y2:ssa, W-profiilin vieressä. E-W.	Katja Vuoristo
217991:6	Alue 15, dokumentointitaso 2, hauta 1. E-W.	Katja Vuoristo
217991:7	Alue 15, hauta 1, taso 1. N-S.	Katja Vuoristo
217991:8	Alue 14, dokumentointitaso 2. W-E.	Katja Vuoristo
217991:9	Alue 15, hauta 1, tasossa 2. S-N.	Katja Vuoristo
217991:10	Alue 14, dokumentointitaso 3 (Y1, Y2, Y6 ja Y8). W-E.	Katja Vuoristo
217991:11	Alue 15, hauta 2, pinta (arkun kansi). S-N.	Katja Vuoristo
217991:12	Alue 15, hauta 3, pinta. E-W.	Katja Vuoristo
217991:13	Alue 14, dokumentointitaso 4 (Y1, Y2 ja Y8). W-E.	Katja Vuoristo
217991:14	Alue 15, hauta 4, dokumentointitaso 4. N-S.	Katja Vuoristo
217991:15	Alue 15, hauta 6, dokumentointitaso 5. N-S.	Katja Vuoristo
217991:16	Alue 15, N-profiili, yläosa. S-N.	Katja Vuoristo
217991:17	Alue 15, N-profiili, alaosa. S-N.	Katja Vuoristo
217991:18	Alue 14, dokumentointitaso 5. W-E.	Katja Vuoristo
217991:19	Alue 17, dokumentointitaso 1. E-W.	Katja Vuoristo
217991:20	Alue 16, hauta 7, kansilaudat. W-E.	Anu Lempiäinen
217991:21	Alue 14, dokumentointitaso 6, haudat 8 ja 9. W-E.	Katja Vuoristo
217991:22	Alue 16, hauta 7. N-S.	Katja Vuoristo
217991:23	Alue 14, haudat 12 ja 13. N-S.	Katja Vuoristo
217991:24	Alue 14, haudat 12 ja 13. S-N.	Katja Vuoristo
217991:25	Alue 14, N-profiili. S-N.	Katja Vuoristo
217991:26	Alue 17, hauta 14, dokumentointitaso 2. E-W.	Anu Lempiäinen
217991:27	Alue 16, dokumentointitaso 2, haudat 15 ja 16. W-E.	Katja Vuoristo
217991:28	Alue 16, hauta 19, kansilaudat. W-E.	Katja Vuoristo
217991:29	Alue 16, hauta 19, dokumentointitaso 2. W-E.	Katja Vuoristo
217991:30	Alue 17, haudat 18 ja 20, dokumentointitaso 3. E-W.	Anu Lempiäinen
217991:31	Alue 17, haudat 18 ja 20, dokumentointitaso 3. E-W.	Anu Lempiäinen
217991:32	Alue 16, hauta 23, kansilaudat. N-S.	Katja Vuoristo
217991:33	Alue 16, hauta 23, dokumentointitaso 4. N-S.	Katja Vuoristo
217991:34	Alue 17, dokumentointitaso 5. E-W.	Katja Vuoristo
217991:35	Alue 16, N-profiili. S-N.	Katja Vuoristo
217991:36	Alue 17, hauta 30. N-S.	Katja Vuoristo

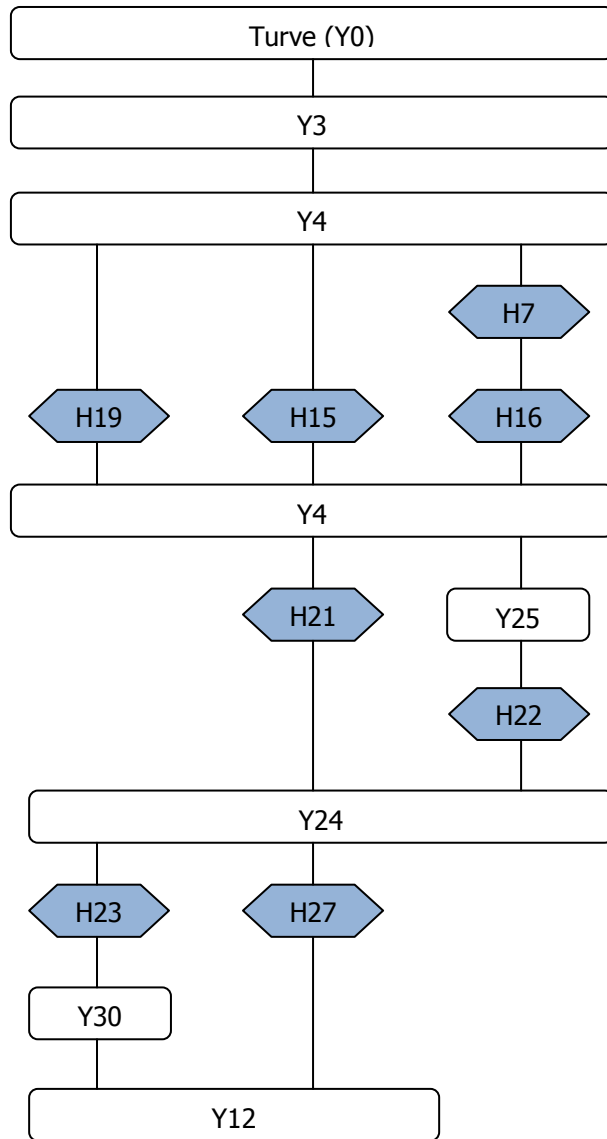
Alue 14



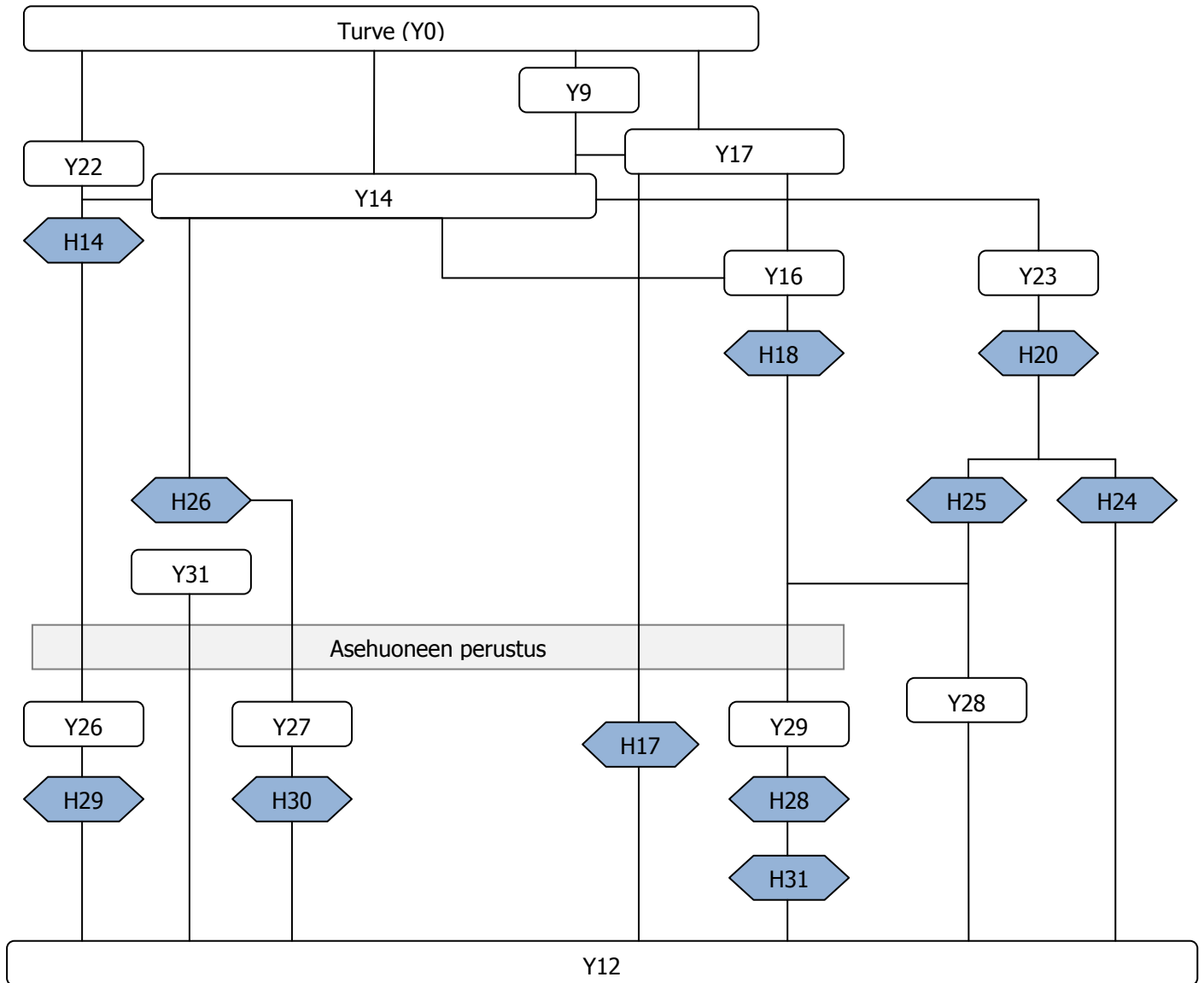
Alue 15



Alue 16



Alue 17



Yksikkökuvaukset

Liite 5

Yksikkö: 1A

Alue: 14
Kuvaus: Sekoittunut harmahtavanruskea hiekka n. 105,22 – n. 104,46 m mpy
Z: Lapio
Kaivaustapa: Koko alue (1,5 x 2 m)
Laajuus: Irtonainen, kostea
Ominaisuus: Multa
Päämaalaji: Siltti
Pääsekoite: Tiilimurska, laasti, puusilppu (< 30 mm).
Muu sekoite: Yllä turve, alapuolella Y 1 B, Y2 ja Y7
Stratigrafia: -
Yksikön rajat: -
Liittyvä rakenteeseen: -
Kuvaus ja tulkinta: -

Löydöt:

- Sekoittunutta maata, seassa multaa, tiilimurskaa ja vaaleaa hiekkaa. Väritään ruskea/mustanruskea. Keskeillä tumma kerros (näkyvillä). Vanha maanpinta ja täyttökerros. Ajoitusarvio: 1900–1800-luku.
Löydöt Y 1 A:sta ja Y 1 B:stä on otettu talteen yhtenä kokonaisuutena = Y1.
KM 2010063: 1 Pronssisommuus
KM 2010063: 2 Pronssiesine (mahdollisesti hela)
KM 2010063: 3 Rautaveitsi, jossa luukahva. Osin säilynyt.
KM 2010063: 4 Ikkunalasia
Lisäksi luuta, rautanauvoja, kuonaa, sekä muuta lasia, joita ei otettu talteen.

Yksikkö: 2

Alue: 14
Kuvaus: Laikukas ruskea/vaaleanruskea hiekka n. 104,78 – n. 103,61-91 m mpy (dokumentointitasot 1-5)
Z: Lasta, seulottu
Kaivaustapa: vajaa 0,5 m² alueen länsireunassa ja lounaiskulmassa.
Laajuus: Irtonainen, kostea
Koostumus: Hieno hiekka
Päämaalaji: -
Pääsekoite: -
Muu sekoite: Yllä Y1, alapuolella Y10
Stratigrafia: -
Yksikön rajat: -

Liittyvä rakenteeseen: -
Kuvaus ja tulkinta: Sekoittunutta maata, väritään ruskeankirjava (ruskea ja vaaleanruskea). Täyttökerros.
Löydöt: -

KM 2010063: 6 Pronssinen kupurasolki
KM 2010063: 7 Pronssinen ketjunjakaja
KM 2010063: 8 Pronssinappi
KM 2010063: 9 Pronssispiraalia
KM 2010063: 10 Lasihelmi
KM 2010063: 11 Lasia (sinistä)
KM 2010063: 12 Lasia (vihertävää ikkunalasia)
KM 2010063: 13 Tuluspiitä
Lisäksi palanutta ja palamatonta luuta.

Yksikkö: 3

Alue: 15 ja 16
Kuvaus: Ruskea/tummanruskea tilien- ja laastinsekainen hiekka n. 104,42 – n. 105,07 m mpy
Z: Lapio
Kaivaustapa: Alueet 15 ja 16 koko kuopan alueella
Laajuus: Irtonainen, kostea
Koostumus: Hieno hiekka, tillet, tilien palat ja tiilimurska
Päämaalaji: Laasti
Pääsekoite: Puusilppu <30 mm
Muu sekoite: Yllä turve, alapuolella Y4
Stratigrafia: -
Yksikön rajat: -
Liittyvä rakenteeseen: -
Kuvaus ja tulkinta: Sekoittunutta maata (ainesosat ovat jakautuneet epätasaisesti), väritään ruskeaa/tummanruskeaa. Kirkon purkukerrosta alkuperäisen lattian päällä.

Löydöt:

Alue 16:
KM 2010063: 30 Kirjan(?) kansihelan katkelma
KM 2010063: 31-32 Lasiesineen katkelmia
Lisäksi rautanauvoja ja luuta, joita ei otettu talteen.

Yksikkö: 4

Alue: 15 ja 16
Kuvaus : Harmaanruskea hiekka
Z: Alue 15: n. 103,44 – n. 104,58 m mpy (alaosa 103,44 – 103,57 m mpy on laastinsekainen)
 Alue 16: n. 103,32 – 104, 76 m mpy
 Kerroksen paksuus/syvyys on n. 100-115 cm
 Lappio ja lasta
 Alue 15 ja 16 koko kuopan alueella
 Irtonainen, kostea
 Hieno hiekka
 Siltti
 Puulastu >30 mm, puusilppu <30 mm
 Yllä Y3, alapuolella (alue 15) Y11 ja H5 (alue 16) Y25 ja H25. Kerroksen välissä (alue 15) H1, H2 ja H3 (alue 16) H7, H15, H16 ja H19

Yksikön rajat:

Liittyvä rakenteeseen:

Kuvaus ja tulkinta:

Löydöt:

Koostumus:

Päämaalaus: Kosteaa
 Hieno hiekka
Pääsekoite: -
Muu sekoite: hiiltä, palanutta kivimurskaa
Stratigrafia: Yllä Y1B, alapuolella Y6
Yksikön rajat: -
Liittyvä rakenteeseen: -
Kuvaus ja tulkinta: Väritään kellertävännuskea, osin laikukas hiekka.
 Täyttökerros.
Löydöt: KM 2010063: 14 Pronssihakaneen

Yksikkö: 6

Alue: 14
Kuvaus: Musta, hiilensekainen, orgaaninen aines
Z: n. 104,46 – n. 104,57 m mpy
Kaivaustapa: Lasta
Laajuus: n. 0,7 m² alueen itäpuolella, dokumentointitasossa 3
Koostumus: Tiivis
Päämaalaus: Hiili
Muu sekoite: Palanut kivimurska, noki, puusilppu < 30 mm
Stratigrafia: Palanutta hienoa hiekkaa
 Yllä Y5, alapuolella Y8
Yksikön rajat: -
Liittyvä rakenteeseen: -

Kuvaus ja tulkinta:

Sekoittunutta maata (ainesosat jakautuneet tasaisesti), väritään (ruskean-)mustaa. Selkeärajainen palokerros – mahdollisesti paikallaan poltettu arkku. Palanutta luuta runsaasti ja muutama rautanaula, joista ainakin yksi palanut. Otettu hiilinäyte.
 Rautanauvoja, joita ei otettu talteen ja palanutta luuta, jotka analyysin jälkeen palautetaan.

Löydöt:

Yksikkö: 5

Alue: 14
Kuvaus: Kellanruskea, kirjava hiekka
Z: n. 104,50 – n. 104,65 m mpy
Kaivaustapa: Lasta
Laajuus: alle 0,5 m² alueen koilliskulmassa, dokumentointitasossa 2

Yksikkökuvaukset

Liite 5

Yksikkö: 7

Alue: 14
Kuvaus: Tummanruskea orgaaninen aines (kapea orgaaninen rantu)
Z: n. 104,60 m mpy
Kaivaustapa: Lasta
Laajuus: n. 0,025 m² (kapea rantu), dokumentointitaso 2
Koostumus: Irtonainen
Päämaalaji: Orgaaninen aines
Pääsekoite: -
Muu sekoite: -
Stratigrafia: Kerroksen Y1B välissä
Yksikön rajat: -
Liittyy rakenteeseen: -
Kuvaus ja tulkinta: Väritään tummanruskeaa. Todennäköisesti arkun jäännöksiä (pienestä lapsen haudasta). Pinnassa vähän maatonutta luuta.
Rautanauvoja, joita ei otettu talteen.

Löydöt:

Yksikkö: 8

Alue: 14
Kuvaus: Kellanruskea hiekka
Z: n. 103,68 – n. 104,51 m mpy
Kaivaustapa: Lasta
Laajuus: n. 0,50 – 1,1 m² alueen länsilaidalla, dokumentointitasot 3 - 5
Koostumus: Irtonainen
Päämaalaji: Hieno hiekka
Pääsekoite: -
Muu sekoite: -
Stratigrafia: Yllä Y6, alapuolella Y15, Y18 ja Y19
Yksikön rajat: -
Liittyy rakenteeseen: -
Kuvaus ja tulkinta: Väritään kellanruskeaa. Rakentamiskerros (?), joka mahdollisesti liittyy kivijalan perustuksiin.
KM 2010063: 15 Rautaesineen katkelmia

Löydöt:

Yksikkö: 9

Alue: 17
Kuvaus: Tummanruskea saven, laastin, tiilimurskan ja pien sekainen hiekka
Z: n. 104,50 – 104,96 m mpy
Kaivaustapa: Lاپو
Laajuus: Koko alue
Koostumus: Tahmea

Päämaalaji:

Pääsekoite: Hieno hiekka
Muu sekoite: Savi, Luu
Stratigrafia: Kivi, tiilimurska, laasti puulastu > 30mm, bitumi Yllä turve, alapuolella Y14 ja Y17
Yksikön rajat: -
Liittyy rakenteeseen: -
Kuvaus ja tulkinta: Sekoitunutta maata, väritään tummanruskeaa. Tasauskerros, 1900-luvun alun täyttömaata.
KM 2010063: 42 Hevosenkengän katkelma
KM 2010063: 43 Ikkuna lasia
Lisäksi rautanauvoja ja lasia, joita ei otettu talteen.

Löydöt:

Yksikkö: 10

Alue: 14
Kuvaus: Tummanruskea siltin sekainen hiekka
Z: n. 103,55-82 m mpy
Kaivaustapa: Lasta, seulottu
Laajuus: n. 0,4 m² alueen länsilaidalla, dokumentointitasot 5 ja 6
Koostumus: -
Päämaalaji: Siitti, hieno hiekka
Pääsekoite: Multa
Muu sekoite: -
Stratigrafia: Yllä Y2, alapuolelle H11 (jonka alla Y12)
Yksikön rajat: Haudan täytettä
Liittyy rakenteeseen: H11
Kuvaus ja tulkinta: Väritään tummanruskeaa. Haudan 11 täyttökerros.
KM 2010063: 16-17 Lasihelmiä
KM 2010063: 18 Ikkunalasia
Lisäksi rautanauvoja, joita ei otettu talteen.

Löydöt:

Yksikkö: 11

Alue: 15
Kuvaus: Kirjava ruskea hiekka
Z: n. 103,28 – 103,50 m mpy
Kaivaustapa: Lasta
Laajuus: Alueen pohjoislaidan levyinen, 10-15 cm levyinen alue.
Koostumus: -
Päämaalaji: Hieno hiekka
Pääsekoite: Siitti
Muu sekoite: Laastimurska, hiili
Stratigrafia: Yllä Y4, alapuolella H6 ja Y12
Yksikön rajat: -
Liittyy rakenteeseen: -
Kuvaus ja tulkinta: Väritään ruskeaa (laikukas). Täyttökerros.
Palanutta luuta, joka analyysin jälkeen palautetaan.

Löydöt:

Yksikkö: 12

Alue: Kaikilla alueilla 14-17
Kuvaus: Vaalea pohjahiekka
Z: **Alue 14:** < 103,26 m mpy
Alue 15: < 103,36 m mpy
Alue 16: < 103,26 m mpy
Alue 17: < 103,59 m mpy
Lapio
Pohjahiekka
Kostea
Hieno hiekka
-
-
Yllä (alue 14) H10, H11, H12 ja H13 (alue 15) H5 ja H6 (alue 16) Y27 ja Y30 (alue 17) H17,H24, H25, H28, H30, H31 ja Y28
-
-
Väritään vaaleaa hiekkaa. Luonnollinen pohjakerros.

Yksikön rajat:
Liitty rakenteeseen:
Kuvaus ja tulkinta:
Löydöt:

Yksikkö: 13

Alue: 15
Kuvaus: Vaaleanruskea hiekka
Z: n. 103,08 – 40 m mpy
Kaivaustapa: Lasta
Laajuus: n. 0,8 m² alueen lounaiskulmassa, dokumentointitaso 5
Koostumus: Kostea
Päämaalaji: Hieno hiekka
Pääsekoite: -
Muu sekoite: -
Stratigrafia: Yllä H4 ja Y11, alapuolella H6 (jonka alla Y12)
Haudan täytemaa
H6
Väritään vaaleanruskeaa hiekkaa, jossa punertavia laikkuja (ainesosat ovat jakautuneet epätasaisesti).
Yksikkö muodostaa selkeän hautakuopan. Täyttökerros -
haudan 6 täytemaata. Yksikön sisällä arkun puulaitaa säilynyt ohuen puurannun muodossa. Yksikkö jatkuu kiviperustusten alle eli se on asehuonetta vanhempi.

Löydöt:

Yksikkö: 14

Alue: 17
Kuvaus: Kirjava ruskea hiekka
Z: n. 103,78 – 93 m mpy
Kaivaustapa: Lapio
Laajuus: 0,6-1,5 m² alueen etelä ja itäosassa. Dokumentointitasot 1 ja 2
Koostumus: Irtonainen
Päämaalaji: Hieno hiekka
Pääsekoite: -
Muu sekoite: Kiviä > 6 mm (pinnalla isoja purkukiviä), tiilimurskaa ja nokea
Stratigrafia: Yllä Y9, alapuolella Y16, Y23 ja H16
Yksikön rajat: -
Liitty rakenteeseen: -
Kuvaus ja tulkinta: Kirjavan ruskeaa sekoitunutta maata. Täyttökerros. KM 2010063: 44 Pronssispiraalia
Löydöt: KM 2010063: Lasiesineen katkelma

Yksikkö: 15

Alue: 14
Kuvaus: Ruskea hiekka
Z: n. 103,67 – 82 m mpy
Kaivaustapa: Lasta
Laajuus: 0,2-0,35 m², alueen pohjoisosassa. Dokumentointitasot 5 ja 6
Koostumus: Kostea
Päämaalaji: Hieno hiekka
Pääsekoite: -
Muu sekoite: -
Stratigrafia: Yllä Y8, alapuolella H8
Yksikön rajat: Haudan täytemaa
Liitty rakenteeseen: Väritään ruskea hiekka. Täyttökerros – haudan 8 täytemaata. Yksikkö jatkuu kiviperustusten alle eli se on asehuonetta vanhempi.
Löydöt: -

Yksikkökuvaukset

Liite 5

Yksikkö: 16

Alue: 17
Kuvaus: Ruskea hiekka
Z: n. 103,58 – 104,93 m mpy
Kaivaustapa: Lasta
Laajuus: n. 0,45 m² alueen pohjoislaidalla. Dokumentointitasot 1-3.
Koostumus: Kosteaa
Päämaalaji: Hieno hiekka
Muu sekoite: -
Stratigrafia: Yllä Y14 ja Y17, alapuolella H18
Yksikön rajat: Haudan täytettä
Liittyvä rakenteeseen: H18
Kuvaus ja tulkinta: Väritään ruskeaa hiekkaa. Täyttökerros - haudan 18 täytettä.
Löydöt: -

Yksikön rajat:
Liittyvä rakenteeseen:
Kuvaus ja tulkinta:

Löydöt:

Yksikkö: 19

Alue: 14
Kuvaus: Vaaleanruskeaa hiekka
Z: n. 103,60 m mpy
Kaivaustapa: Lasta
Laajuus: n. 0,14 m² alueen kaakkoiskulmassa. Dokumentointitaso 6.
Koostumus: Kosteaa
Päämaalaji: Hieno hiekka
Pääsekoite: -
Muu sekoite: -
Stratigrafia: Yllä Y8, alapuolella H10 (jonka alla Y12)
Yksikön rajat: Haudan täytettä
Liittyvä rakenteeseen: H10
Kuvaus ja tulkinta: Väritään vaaleanruskeaa hiekkaa. Täyttökerros – haudan 10 täytettä. Yksikkö jatkuu kiviperustusten alle eli se on asehuonetta vanhempi.

Löydöt:

Yksikkö: 20

Alue: 14
Kuvaus: Laikukas punertava ja vaalea hiekka
Z: n. 103,32 – 41 m mpy
Kaivaustapa: Lasta
Laajuus: n. 0,35 m² alueen keskiosassa. Dokumentointitaso 7.
Koostumus: Kosteaa
Päämaalaji: Hieno hiekka
Muu sekoite: -
Stratigrafia: Yllä H9, alapuolella H13
Yksikön rajat: Haudan täytettä
Liittyvä rakenteeseen: H13
Kuvaus ja tulkinta: Väritään vaaleanruskeaa hiekkaa, jossa punertavia laikkuja. Täyttökerros – haudan 13 täytettä. Yksikkö jatkuu kiviperustusten alle eli se on asehuonetta vanhempi.

Löydöt:

Yksikkö: 17

Alue: 17
Kuvaus: Kirjava punertavanruskeaa hiekka
Z: n. 103,99 m mpy
Kaivaustapa: Lasta
Laajuus: n. 0,2 m² alueen luoteiskulmassa. Dokumentointitaso 1.
Koostumus: Kosteaa
Päämaalaji: Hieno hiekka
Pääsekoite: -
Muu sekoite: -
Stratigrafia: Yllä turve, alapuolella Y16
Yksikön rajat: -
Liittyvä rakenteeseen: Kirjavaa, punertavanruskeaa hiekkaa.
Kuvaus ja tulkinta: -
Löydöt: -

Yksikkö: 18

Alue: 14
Kuvaus: Vaalea kellanruskeaa hiekka
Z: n. 103,53-55 m mpy
Kaivaustapa: Lasta
Laajuus: n. 0,3 m² alueen keskiosassa. Dokumentointitaso 6.
Koostumus: Kosteaa
Päämaalaji: Hieno hiekka
Pääsekoite: -
Muu sekoite: -
Stratigrafia: Yllä Y8, alapuolella H9

Yksikkökuvaukset

Liite 5

Yksikkö: 21

Alue: 14
Laikukas vaaleanruskea hiekka
n. 103,14 – 90 m mpy
Z: Lasta
Kaivaustapa: n. 0,3 m² alueen pohjoisosassa. Dokumentointitaso 7.
Laajuus: Kosteaa
Hieno hiekka
-
Alue: Yllä H8, alapuolella H12
Kuvaus: Haudan täytemaata
H12
Väritään laikukas vaaleanruskea hiekka. Täyttökerros –
haudan 12 täytemaata. Yksikkö jatkuu kiviperustusten
alle eli se on asehuonetta vanhempi.
-
Yksikön rajat:
Liittyvä rakenteeseen:
Kuvaus ja tulkinta:

Löydöt:

Yksikkö: 22

Alue: 17
Kellanruskea hiekka
n. 103,70 – 79 m mpy
Z: Lasta
Kaivaustapa: n. 0,45 m² alueen keskiössä. Dokumentointitaso 2.
Laajuus: Kosteaa
Hieno hiekka
-
Alue: Yllä H14:n välissä, alapuolella H14
Kuvaus: Haudan täytemaata
H14
Väritään kellanruskeaa hiekkaa. Täyttökerros – haudan
-
Yksikön rajat:
Liittyvä rakenteeseen:
Kuvaus ja tulkinta:
14 täytemaata.
Löydöt:

Yksikkö: 23

Alue: 17
Tummanruskea hiekka
n. 103,66 – 70 m mpy
Z: Lasta
Kaivaustapa: n. 0,15 m² alueen koillisosassa. Dokumentointitaso 3.
Laajuus: Kosteaa.
Hieno hiekka
-
Alue:
Kuvaus:
Z:
Kaivaustapa:
Laajuus:
Koostumus:
Päämaalaji:
Pääsekoite:
Muu sekoite:

Yllä Y14, alapuolella H20
Haudan täytemaata
H20

Väritään tummanruskeaa hiekkaa. Täyttökerros – haudan
-
Yksikön rajat:
Liittyvä rakenteeseen:
Kuvaus ja tulkinta:
20 täytemaata.
Löydöt:

Yksikkö: 24

Alue: 16
Vaaleanruskea hiekka
n. 103,16 – 38 m mpy
Z: Lasta
Kaivaustapa: n. 0,1-1,3 m² alueen keski- ja eteläosassa.
Laajuus: Kosteaa
Hieno hiekka
Koostumus:
Päämaalaji:
Pääsekoite:
Muu sekoite:
Stratigrafia: Yllä H21 ja H22, alapuolella H23 ja H27
-
Yksikön rajat:
Liittyvä rakenteeseen:
Kuvaus ja tulkinta:
Väritään vaaleanruskeaa hiekkaa.
KM 2010063: 39 Ikkunalasia
Löydöt:

Yksikkö: 25

Alue: 16
Laikukas punertava hiekka
n. 103,26 m mpy
Z: Lasta
Kaivaustapa: n. 10 cm x 10 cm, alueen länsilaidassa keskellä.
Laajuus: Kosteaa
Hieno hiekka
Koostumus:
Päämaalaji:
Pääsekoite:
Muu sekoite:
Stratigrafia: Yllä H16 ja Y4, alapuolella H22
Haudan täytemaa
-
Yksikön rajat:
Liittyvä rakenteeseen:
Kuvaus ja tulkinta:
Väritään punertava laikukas hiekka, joka mahdollisesti
on sadeveden sotkema. Täyttökerros – haudan 22
täytemaa.
-
Löydöt:

Yksikkökuvaukset

Liite 5

Yksikkö: 26

Alue: 17 Punertavanruskea hiekka
Kuvaus: n. 103,53 – 73 m mpy
Z: Lasta
Kaivaustapa: n. 0,16-0,35 m² alueen länsilaidalla. Dokumentointitasot 3-5.
Laajuus:
Koostumus: Kosteaa
Päämaalaji: Hieno hiekka
Pääsekoite: -
Muu sekoite: -
Stratigrafia: Yllä H14, alapuolella H31 ja Y 12
Yksikön rajat: Haudan täytemaata H29
Liittyy rakenteeseen: Väritään punertavanruskeaa hiekkaa. Täyttökerros –
Kuvaus ja tulkinta: haudan 29 täytemaata. Yksikkö jatkuu kiviperustusten alle eli se on asehuonetta vanhempi.
Löydöt: -

Yksikkö: 27

Alue: 17 Ruskea hiekka
Kuvaus: n. 103,42 – 71 m mpy
Z: Lasta
Kaivaustapa: n. 0,06 – 0,074 m² alueen lounaiskulmassa.
Laajuus: Dokumentointitasot 3-5.

Koostumus: Kosteaa
Päämaalaji: Hieno hiekka
Pääsekoite: -
Muu sekoite: -
Stratigrafia: Yllä Y14 ja H26, alapuolella H30
Yksikön rajat: Haudan täytemaata
Liittyy rakenteeseen: Väritään ruskeaa hiekkaa. Täyttökerros – haudan 30
Kuvaus ja tulkinta: täytemaata. Yksikkö jatkuu kiviperustusten alle eli se on asehuonetta vanhempi.

Löydöt:

Yksikkö: 28

Alue: 17 Kirjava kellanruskeaa hiekka
Kuvaus: n. 103,32 – 70 m mpy
Z: Lasta
Kaivaustapa: n. 0,03 - 0,44 m² alueen koilliskulmassa.
Laajuus: Dokumentointitasot 4 ja 5.

Koostumus: Kosteaa
Päämaalaji: Hieno hiekka
Pääsekoite: -
Muu sekoite: -
Stratigrafia: Yllä H25, alapuolella Y12
Yksikön rajat: -
Liittyy rakenteeseen: Väritään kellanruskeaa kirjavaa hiekkaa. Täyttökerros.
Kuvaus ja tulkinta: -
Löydöt: -

Yksikkö: 29

Alue: 17 Kirjava ruskea hiekka
Kuvaus: n. 103,44 – 88 m mpy
Z: Lasta
Kaivaustapa: n. 0,22 m² alueen pohjoisosassa. Dokumentointitasot 4 ja 5.
Laajuus:
Koostumus: Kosteaa
Päämaalaji: Hieno hiekka
Pääsekoite: -
Muu sekoite: -
Stratigrafia: Yllä H18, alapuolella H28 (jonka alla Y12)
Yksikön rajat: Haudan täytemaata H28
Liittyy rakenteeseen: Väritään ruskea kirjava hiekka. Täyttökerros – haudan
Kuvaus ja tulkinta: 28 täytemaata. Yksikkö jatkuu kiviperustusten alle eli se on asehuonetta vanhempi.

Löydöt:

Yksikkö: 30

Alue: 16 Ruskea hiekka
Kuvaus: n. osuu välille 103,02 – 30 m mpy (ei dokumentoitu)
Z: Lasta
Kaivaustapa: -
Laajuus: -
Koostumus: Kosteaa
Päämaalaji: Hieno hiekka
Pääsekoite: -
Muu sekoite: -
Stratigrafia: Yllä H23, alapuolella Y12
Yksikön rajat: -
Liittyy rakenteeseen: Väritään ruskeaa hiekkaa. Täyttökerros.
Kuvaus ja tulkinta: -
Löydöt: -

Yksikkö: 31

Alue:

Kuvaus:

Z:

Kaivaustapa:

Laajuus:

Koostumus:

Päämaalaji:

Pääsekoite:

Muu sekoite:

Stratigrafia:

Yksikön rajat:

Liittyvä rakenteeseen:

Kuvaus ja tulkinta:

Löydöt:

- 17 Tummahkon ruskea hiekka (Ei dokumentoitu)
- Lasta n. 20cmx15cm alueen kaakkoiskulmassa, H26 vieressä.
- Kosteaa
- Hieno hiekka
-
-
- Yllä Y14:ja H26, alapuolella Y12
-
-
- Väritään melko tummanruskeaa hiekkaa. Täyttökerros.
-

Hauta: 1

Alue: 15

Hautausuunta: SW–NE

Z: 103,83–103,70

Stratigrafia: Y4:n välissä

Arkkurakenne: Puuarkku, jonka kansi ja pohja säilyneet kohtalaisen hyvin.

Kuvaus ja tulkinta: Naisen hauta, joka sijaitsi kaivausalueen pohjoisreunassa ja oli kirkon seinien suuntainen. Vainajan alaosa jäi reiluluon kohdalta itäprofiiliin. Vainajan oikea käsi oli asetettu vyötärön kohdalle ja vasen oli taivutettu ylöspäin, sormet kallon viereen. Hautaus vajonnut eteläreunastaan alemmas.

Hauta: 2

Alue: 15

Hautausuunta: SW–NE

Z: 103,58

Stratigrafia: Y4:n välissä

Arkkurakenne: Puuarkku, jonka kansi säilynyt melko hyvin.

Kuvaus ja tulkinta: Mahdollisesti miehen hauta, joka sijaitsi alueen eteläreunassa ja oli kirkon seinien suuntainen. Vainajan luut osittain maatuneet. Kätet asetettu lanteille. Vainaja jäi reiluluiden kohdalta itäprofiiliin.

Hauta: 3

Alue: 15

Hautausuunta: SW–NE

Z: 103,64

Stratigrafia: Y4:n välissä

Arkkurakenne: Päällä hieman puuta arkusta.

Kuvaus ja tulkinta: Mahdollisesti miehen hauta, joka sijaitsi kaivausalueen keskiosassa ja oli kirkon seinien suuntainen. Luut säilyneet huonosti. Kätet aseteltu vatsan päälle. Vainaja jäi reiluluiden kohdalta itäprofiiliin.

Hauta: 4

Alue: 15

Hautausuunta: SW–NE

Z: 103,39–103,35

Stratigrafia: Päällä H3 ja Y4, alla Y4

Arkkurakenne: Arkku kapea, kansi maatonut, pohja säilynyt kohtuullisen hyvin.

Kuvaus ja tulkinta: Mahdollisesti naisen hauta, joka sijaitsi kaivausalueen keskiosassa ja oli kirkon seinien suuntainen. Osa luita maatonut pehmeäksi mössöksi, jalan luut ovat säilyneet parhaiten, hartiat puuttuivat kokonaan. Vainajan kallo oli asetettu kyijen oikealle puolelle. Vainajan sääret jäivät osittain itäprofiiliin.

Hauta: 5

Alue: 15

Hautausuunta: SW–NE

Z: Noin 103,40

Stratigrafia: Päällä H2 ja Y4, alla Y12

Arkkurakenne: Puuarkku

Kuvaus ja tulkinta: Hauta sijaitsi kaivausalueen eteläreunassa ja jäi lähes kokonaan profiiliin. Hauta oli kirkon seinien suuntainen. Vainajasta näkyi vasemman käsivarren luuta sekä hieman kalloa.

Hauta: 6

Alue: 15

Hautausuunta: NW–SE

Z: 103,37–103,08

Stratigrafia: Päällä Y13, alla Y12

Arkkurakenne: Puupaarit?

Kuvaus ja tulkinta: Hauta erottui kaivausalueen luoteisnurkassa puhtaasta pohjamaasta hieman tummempana hiekan täyttämänä hautakuoppana, jossa näkyi maatuneesta puusta muodostuva suorakaiteen muotoinen alue. Suorakaiteen kaakkoispäädyssä erottui kullimissa merkkejä kantokahvoista. Haudan pohjalla oli lähes kokonaan maatuneet sääriluut tumman orgaanisen aineksen eli ilmeisesti maatuneiden parien päällä. Hautaus oli erisuuntainen kuin kivikirrko ja se jatkui asehuoneen länsiseinän alle.

Hauta: 7

Alue: 16

Hautausuunta: SW–NE

Z: 103,61

Stratigrafia: Y4:n välissä

Arkkurakenne: Arkun kansi säilynyt vain osittain, pohja säilynyt hyvin

Kuvaus ja tulkinta: Hauta sijaitsi kaivausalueen keskiosassa ja oli kirkon seinien suuntainen. Vainajan yläuumis jäi kaivausalueen länsiprofiiliin. Reiluluut ja sääriluut säilyneet osittain, jalkaterän luut olivat maatuneet.

Hauta: 8

Alue: 14

Hautausuunta: SW–NE

Z: 103,67

Stratigrafia: Päällä Y15, alla Y21

Arkkurakenne: Ei selkeää arkkurakennettä, vainajan alla maatonutta orgaanista ainesta, joka mahdollisesti puupaareista.

Kuvaus ja tulkinta: Mahdollinen miehen hauta sijaitsi kaivausalueen pohjoisreunassa ja se jatkui asehuoneen itäseinän alle. Hauta oli kirkon seinien suuntainen. Vainajan luut olivat säilyneet erittäin huonosti, mutta osa käden- ja kallonluista sekä muutama selkänikama olivat säilyneet hieman paremmin.

Hauta: 9

Alue: 14

Hautausuunta: SW-NE

Z: 103,53

Stratigrafia: Päällä Y8, alla Y12 ja Y20

Arkkurakenne: Ei selkeää arkkurakennettä, vainajan alla maatumutta orgaanista ainesta, joka mahdollisesti puupaareista.

Kuvaus ja tulkinta: Hauta sijaitsi kaivausalueen keskiosassa ja se jatkui asehuoneen itäseinän alle. Hauta oli kirkon seinien suuntainen. Vainajan luut olivat säilyneet erittäin huonosti.

Hauta: 10

Alue: 14

Hautausuunta: SW-NE

Z: 103,60

Stratigrafia: Päällä Y19, alla Y12

Arkkurakenne: Ei selkeää arkkurakennettä, vainajan alla maatumutta orgaanista ainesta, joka mahdollisesti puupaareista.

Kuvaus ja tulkinta: Hauta sijaitsi kaivausalueen eteläreunassa ja se jatkui asehuoneen itäseinän alle. Hauta oli kirkon seinien suuntainen. Vainajan luut olivat säilyneet erittäin huonosti.

Hauta: 11

Alue: 14

Hautausuunta: SW-NE

Z: 103,55–103,36

Stratigrafia: Päällä Y10, alla Y12

Arkkurakenne: Puuarkku, jossa nauloja

Kuvaus ja tulkinta: Hauta sijaitsi kaivausalueen länsireunassa ja se jäi lähes kokonaan kaivausalueen ulkopuolelle. Haudan täytettä (Y10) erottui jo varhaisessa vaiheessa. Alkuun näytti siltä, että kyseessä oli pohjois-eteläsuuntainen hauta, sillä hautakuoppa oli alkuun yli 1,5 metrin levyä. Haudan täytetään pohjalta paljastui kuitenkin kirkon seinien suuntainen (SW-NE-suuntainen) arkun pääty. Haudan täytelmästä löytyi viikinki- ja ristikkaikaan ajoittuvia koruja, kuten mm. kupurasolki. Hautaa kaivettaessa on mahdollisesti rikottu esineellinen hauta.

Hauta: 12

Alue: 14

Hautausuunta: W-E

Z: 103,39–103,37

Stratigrafia: Päällä Y21, alla Y12

Arkkurakenne: Puupaanit?

Kuvaus ja tulkinta: Hauta sijaitsi kaivausalueen pohjoisreunassa ja se meni osittain pohjoisprofiiliin. Hauta jatkui asehuoneen länsiseinän alle ja se oli erisuunnassa kuin kirkon seinät. Vainajan luut olivat säilyneet huonosti ja vain oikean käsivarren luut sekä muutamia muita luita osui kaivausalueelle. Haudan pohjalla oli säilynyt hieman maatumutta puuta. Hauta sijaitsi lähes puhtaana oloisessa hiekassa.

Hauta: 13

Alue: 14

Hautausuunta: W-E

Z: 103,41–103,32

Stratigrafia: Päällä Y20, alla Y12

Arkkurakenne: Kantokahvallinen paari

Kuvaus ja tulkinta: Hauta sijaitsi kaivausalueen keskiosassa ja se jatkui asehuoneen länsiseinän alle. Hauta oli erisuunnassa kuin kirkon seinät. Haudan pohjalla oli säilynyt hieman puuta ja puupaarien, johon vainaja on asetettu, reumat erottuivat selkeinä puuruntuina ja niiden päädyssä erottuivat selkeät kantokahvat. Vainajan luut olivat maatuneet lähes kokonaan.

Hauta: 14

Alue: 17

Hautausuunta: SW-NE

Z: 103,79–103,77

Stratigrafia: Päällä Y22, Y14:n välissä, alla Y26

Arkkurakenne: Maatumutta puuarkku

Kuvaus ja tulkinta: Naisen hauta sijaitsi kaivausalueen eteläosassa, pää lähellä asehuoneen itäseinää. Hauta oli kirkon seinien suuntainen ja hauta oli mennyt rikki vainajan lantion alapuolelta uutta hautaa kaivettaessa. Vainajan kädet oli asetettu vatsan päälle kutakuinkin 90 asteen kulmassa.

Hauta: 15

Alue: 16

Hautausuunta: SW-NE

Z: 103,49

Stratigrafia: Y4:n välissä

Arkkurakenne: Puuarkku, kansilauta säilynyt osin, arkun pohja säilynyt hyvin

Kuvaus ja tulkinta: Naisen hauta sijaitsi kaivausalueen pohjoisreunassa, jäädessä osittain profiiliin. Kaivausalueelle vainajasta osui oikean jalan luut hieman lantiosta alaspäin. Vainajan ylävartalo jäi kaivausalueen länsipuolelle. Hauta oli kirkon seinien suuntainen.

Hauta: 16

Alue: 16

Hautausuunta: SW-NE

Z: 103,51–103,36

Stratigrafia: Y4:n välissä (alta tulee H22)

Arkkurakenne: Puuarkku, joka säilynyt hyvin. Kansi osittain säilynyt.

Kuvaus ja tulkinta: Hauta sijaitsi kaivausalueen keskiosassa. ja se oli kirkon seinien suuntainen. Vainaja oli todennäköisesti nainen. Vainajan ylävartalo jäi kaivausalueen länsipuolelle.

Hautakuvaukset

Liite 6

Hauta: 17

Alue: 17

Hautausuunta: SW-NE

Z: 103,75

Stratigrafia: Päällä Y17, alla Y12

Arkkurakenne: Ei havaittu

Kuvas ja tulkinta: Nuoren (10–24 vuotiaan) vainajan hauta, joka sijaitsi kaivausalueen keskivaiheilla asehuoneen itäseinän vieressä ja alla. Hautakuopan rajat erottuivat alkuun heikosti, mutta ne selvenivät lähellä puhdasta pohjahiiekkaa. Vainajan sääri- ja varvasluut osuivat ainoastaan kaivausalueelle, muu osa haudasta meni perustusten alle. Hauta oli kirkon seinien suuntainen.

Hauta: 18

Alue: 17

Hautausuunta: W-E

Z: 103,76–103,71

Stratigrafia: Päällä Y16, alla Y28 ja Y29

Arkkurakenne: Ei havaittu

Kuvas ja tulkinta: Hauta sijaitsi kaivausalueen pohjoisreunassa. Vainajan ylävartalo osui kaivausalueelle, mutta vasen lantio ja jalan luut jatkuivat profiiliin. Myös osa oikean jalan luista meni kaivausalueen ulkopuolelle. Vainaja oli mies ja luut olivat säilyneet melko hyvin.

Hauta: 19

Alue: 16

Hautausuunta: SW-NE

Z: 103,41–103,29

Stratigrafia: Y4:n välissä

Arkkurakenne: Puaarkku, joka säilynyt hyvin.

Kuvas ja tulkinta: Hauta sijaitsi kaivausalueen eteläosassa ja se oli kirkon seinien suuntainen. Vainaja jäi lantiosta ylöspäin kaivausalueen länsipuolelle. Jalkojen luut olivat vain osittain säilyneet.

Hauta: 20

Alue: 17

Hautausuunta: SW-NE

Z: 103,70–103,66

Stratigrafia: Päällä Y23, alla H24 ja H25

Arkkurakenne: Ei havaittavissa.

Kuvas ja tulkinta: Pienen lapsen (2–3 vuotiaan) hauta sijaitsi kaivausalueen pohjoisosassa itäreunassa. Hauta jatkui lantiosta itäprofiiliin. Vainajan luut olivat säilyneet hyvin. Hauta oli kirkon seinien suuntainen.

Hauta: 21

Alue: 16

Hautausuunta: SW-NE

Z: 103,44–103,43

Stratigrafia: Päällä Y4 ja H15, alla Y24

Arkkurakenne: Ruuhimainen puaarkku.

Kuvas ja tulkinta: Hauta sijaitsi aivan kaivausalueen pohjoisreunassa. Kaivausalueelle osui ainoastaan puaarkun reunaa, joka jätettiin kaivamatta. Hauta oli kirkon seinien suuntainen.

Hauta: 22

Alue: 16

Hautausuunta: SW-NE

Z: 103,27–103,24

Stratigrafia: Päällä Y25, alla Y24

Arkkurakenne: Puaarkku, pohja säilynyt hyvin.

Kuvas ja tulkinta: Miehen hauta sijaitsi kaivausalueen keskiosassa ja se oli kirkon seinien suuntainen. Vainaja jäi lantiosta ylöspäin kaivausalueen länsipuolelle. Vainajan kädet osuivat lantioille. Lantioluiden välissä oli kaksi puolipallon muotoista pronssinappia.

Hauta: 23

Alue: 16

Hautausuunta: SW-NE

Z: 103,30–103,12

Stratigrafia: Päällä Y24, alla Y30

Arkkurakenne: Hyvin säilynyt kannellinen puaarkku, joka kapeni jalkopäähän.

Kuvas ja tulkinta: Mahdollisen miehen hauta sijaitsi kaivausalueen eteläreunassa. Arkun kansilaudat olivat hyvin säilyneitä ja niiden alta paljastui jalkojen luut sekä hyvin säilynyt arkunpohja. Vainajan lantio ja ylävartalo jäivät kaivausalueen länsipuolelle. Hauta oli kirkon seinien suuntainen.

Hauta: 24

Alue: 17

Hautausuunta: SW-NE

Z: Noin 103,60

Stratigrafia: Päällä H20, alla Y12

Arkkurakenne: Puaarkku, jossa rautanauvoja.

Kuvas ja tulkinta: Hauta sijaitsi kaivausalueen itäreunan keskivaiheilla. Vainajasta näkyi ainoastaan hieman kalloa, muuten hauta jatkui kaivausalueen ulkopuolelle. Hauta oli kirkon seinien suuntainen.

Hautakuvaukset

Liite 6

Hauta: 25

Alue: 17

Hautausasuunta: SW–NE

Z: Noin 103,60

Stratigrafia: Päällä H20, alla Y28

Arkkurakenne: Puuarkku, jossa rautanauhoja.

Kuvas ja tulkinta: Hauta sijaitsi kaivausalueen itäreunan pohjoisosassa. Vainajasta näkyi ainoastaan hieman kalloa, muuten hauta jatkui kaivausalueen ulkopuolelle. Hauta oli kirkon seinien suuntainen.

Hauta: 26

Alue: 17

Hautausasuunta: SW–NE

Z: 103,56

Stratigrafia: Päällä Y14, alla Y31

Arkkurakenne: Puuarkku, jossa rautanauhoja.

Kuvas ja tulkinta: Hauta sijaitsi kaivausalueen itäreunan eteläosassa. Arkusta näkyi ainoastaan osa lounaispäädystä, muuten se jatkui itä- ja eteläprofiileihin. Hauta oli kirkon seinien suuntainen.

Hauta: 27

Alue: 16

Hautausasuunta: SW–NE

Z: 103,16–103,13

Stratigrafia: Päällä Y24, alla Y12

Arkkurakenne: Puuarkku, pohja- ja kansilauta hyvin säilyneet.

Kuvas ja tulkinta: Hauta sijaitsi kaivausalueen pohjoisreunassa, vainajan vasen reisiluuri jäi osittain profiiliin. Vainaja jatkui lantioluiden kohdalta alueen länsipuolelle. Hauta oli kirkon seinien suuntainen.

Hauta: 28

Alue: 17

Hautausasuunta: SW–NE

Z: 103,59–103,56

Stratigrafia: Päällä Y29, alla Y12 ja H31

Arkkurakenne: Havaittavissa vain hieman orgaanista ainesta.

Kuvas ja tulkinta: Lapsen hauta sijaitsi kaivausalueen pohjoisreunassa, vainaja jatkui vyötärön kohdalta asehuoneen itäseinän alle. Vainajan kädet oli asetettu ristiin lantion päälle. Osa nilkan luista ja varpaiden luut eivät olleet säilyneet. Hauta oli kirkon seinien suuntainen.

Hauta: 29

Alue: 17

Hautausasuunta: SW–NE

Z: 103,54–103,53

Stratigrafia: Päällä Y26, alla Y12

Arkkurakenne: Ei havaittavissa.

Kuvas ja tulkinta: Lapsen hauta sijaitsi kaivausalueen länsireunan keskivaiheilla. Vainajan lantio ja ylävartalo menivät asehuoneen itäseinän alle. Vainajan reisi- ja sääri luut olivat säilyneet huonosti. Pienemmät jalamuut eivät olleet säilyneet lainkaan. Hauta oli kirkon seinien suuntainen.

Hauta: 30

Alue: 17

Hautausasuunta: SW–NE

Z: 103,42

Stratigrafia: Päällä Y27, alla Y12, H26 leikkaa

Arkkurakenne: Ei havaittavissa.

Kuvas ja tulkinta: Hauta sijaitsi kaivausalueen eteläreunassa, jääden osittain profiiliin. Osa vainajan vasemman käden luista sekä lantiosta jäivät kaivausalueelle. Käsi on asetettu vatsan päälle. Haudan 26 kaivaminen on leikannut haudan jalkopään. Hauta oli kirkon seinien suuntainen.

Hauta: 31

Alue: 17

Hautausasuunta: SW–NE

Z: 103,55

Stratigrafia: Päällä H28, alla Y12

Arkkurakenne: Ei havaittu.

Kuvas ja tulkinta: Haudan kulma tuli esiin kaivausalueen luoteiskulmasta, mutta hauta meni kokonaan asehuoneen itäseinän alle. Haudan kulmasta tuli lähes puhtaan näköisestä hiekasta vastaan oikean jalan varpaiden ja jalkapöydän luuta, mutta niitä ei otettu talteen, koska hauta jäi kokonaisuudessaan suunnitellun tukirakenteen ulkopuolelle.

Katja Vuoristo 2010

Kaivauslöytöjä KM 2010063, luetteloinut FM Anu Lempiäinen

Alanro	KM	Alue	Yksikkö	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat mm	Paino g	Muuta
1	2010063	14	H13	Rauta	Esineen katkelma	Veitsen teräkatkelma	1	105x20x16	23,5	Konservoinnissa.
2	2010063	14	Y1	Pronssi	Esine	Sormus	1	26x5x2	2,2	Konservoinnissa.
3	2010063	14	Y1	Pronssi	Esine	Mahdollinen vyönsoljen osa tai hela. Nelisakairainen. Yksi sakara neulamainen, kaksi kaarevaa, joiden toinen reuna aaltomaisesti koristeltu. Neljäs sakara lyhyt, pyöreä.	1	32x28x4	4,1	Konservoinnissa.
4	2010063	14	Y1	Rauta	Veitsi	Luu kahva osittain säilynyt. Terä katkennut.	1	15421x21	77,9	Konservoinnissa.
5	2010063	14	Y1	Lasi	Ikkuna	Väriltään vihertävää.	11		25,2	
6	2010063	14	Y2	Pronssi	Solki	Kupururasolki. Neula ja kangasta säilynyt mukana. Reunaa kiertää kaksoisurakoriste. Päällä erottuu mahdollisesti heikkoa koristelua.	1	58x32x13	36,7	Konservoinnissa.
7	2010063	14	Y2	Pronssi	Ketjunktajaja	Litteä, kolmisakarainen. Kahdessa sivuille osoittavassa sakarassa spiraalikoriste heikosti erotettavissa, alaspäin osoittavassa sakarassa on kolmen pyöreän reiän muodostama reikäkoristelu. Ripustusreikä on soikea.	1	51x49x3	16,8	Ks. Kivikoski: Die Eisenzeit Finlands. Tafel 87 Abb.767. Konservoinnissa.
8	2010063	14	Y2	Pronssi	Nappi	Pyöreä, puolipallomainen, ripustuslenkillä varustettu nappi. Ripustuslenkin ympärillä on säilynyt nahkaa.	1	27x25x18	7,2	Konservoinnissa.
9	2010063	14	Y2	Pronssi	Esineen katkelma	Pronssispiraalin katkelma. Ohessa suurimman kappaleen mitat.	3	19x10x1	1,2	Konservoinnissa.
10	2010063	14	Y2	Lasi	Helmi	Väriltään valkoinen. Reiän halkaisija n. 2,5 mm	1	10x8,5	1,1	Konservoinnissa.
11	2010063	14	Y2	Lasi	Ikkuna	Väriltään sininen.	1	35x20x2	1,7	
12	2010063	14	Y2	Lasi	Ikkuna	Väriltään vihreää.	7		5	
13	2010063	14	Y2	Kivi	Tuluspii	Hieman alkuperäistä kiven pintaa jäljellä. Väriltään harmaanruskeaa piitä.	1	21x10x8	1,2	
14	2010063	14	Y5	Pronssi	Esine	Hakanen	1	11x7x1,5	0,2	Konservoinnissa.
15	2010063	14	Y8	Rauta	Esineen katkelma	Suurempi kappale on mahdollisesti jonkin terän katkelma, mitat alla.	2	75x34x11	30,9	Konservoinnissa.

Alanro	KM	Alue	Yksikkö	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat mm	Paino g	Muuta
16	2010063	14	Y10	Lasi	Helmi	Väritään valkoinen, soikea helmi. Reiän halkaisija n. 3 mm. Kyljessä halkaisijaltaan 4 mm vaurio (ilmakupla?).	1	15x13	3,1	Konservoinnissa.
17	2010063	14	Y10	Lasi	Helmi	Väritään valkoinen, pyöreä helmi. Reiän halkaisija n. 3 mm.	1	9,5x10	1,1	Konservoinnissa.
18	2010063	14	Y10	Lasi	Ikkuna	Väritään vihertävää.	6		6,8	
19	2010063	15	H3	Pronssi	Neula	Käärinliinan kiinnitysneulan katkelma.	1	13x3x2	0,1	Konservoinnissa.
20	2010063	15	H4	Pronssi	Nappi	Muoto puolipallomainen. Ripustuslenkillinen.	1	13x25x24	4,4	Konservoinnissa.
21	2010063	15	Y4	Kupariseos	Raha	Toisella puolella hieman reunauraa havaittavissa - muuten erittäin kulunut.	1	24x24x2	4,8	Konservoinnissa.
22	2010063	15	Y4	Pronssi	Esineen katkelma	Pieni pronssilevyn katkelma.	1	4x3,5x1	0,01	Konservoinnissa.
23	2010063	15	Y4	Pronssi	Neula	Käärinliinassa kiinni oleva, kahteen osaan katkennut pronssineula sekä toisen neulan katkelma. Olleet kallon pinnalla löydettyinä. Käärinliinan mitat alla.	2	31x20x1	0,2	Konservoinnissa.
24	2010063	15	Y4	Rauta	Esineen katkelma	Muoto hieman sydämen mallinen. Mahdollisesti saranan tai kirjan kansihelan katkelma.	1	44x36x6	13,7	Konservoinnissa.
25	2010063	15	Y4	Rauta	Nappi	Pyöreä, ripustuslenkillinen.	1	21x21x14	6,8	Konservoinnissa.
26	2010063	15	Y4	Valkosavi	Liitupiipun pesä	Kopassa VO-leima, suippokantainen.	1	62x20x20	13,9	
27	2010063	15	Y4	Valkosavi	Liitupiipun varsi		1	49x8x7	3,7	
28	2010063	16	H7	Rauta	Naula	Mukana käärinliinaa.	1	73x18x11	9,4	Konservoinnissa.
29	2010063	16	H22	Pronssi	Nappi	Pyöreitä, puolipallomaisia ja ripustuslenkillisiä. Mahdollisesti kangasta säilynyt mukana.	2		12,4	Löytyneet rinnatusten - mahdollisesti takin nappeja. Konservoinnissa.
30	2010063	16	Y3	Kupariseos?	Esineen katkelma	Kirjan(?) kansihelan katkelma	1	131x70x2	31,2	Konservoinnissa.
31	2010063	16	Y3	Lasi	Esineen katkelma	Väritöntä lasia, enkelin tai linnun siipi.	1	9449x8	50	
32	2010063	16	Y3	Lasi	Esineen katkelma	Väritään vihreä, hieman kaareva pala.	1	26x16x4	1,9	
33	2010063	16	Y4	Kupariseos	Niitti	Hyvin säilynyt. Pyöreä, puolipallomainen niitti, jossa säteittäinen urakoristelu.	1	13x13x8	2,3	Konservoinnissa.
34	2010063	16	Y4	Pronssi	Nappi	Pyöreä, ripustuslenkillinen ja ontto. Reuna osin vaurioitunut ja takakappaleessa on pieni reikä.	1	28x28x5	6,9	Konservoinnissa.
35	2010063	16	Y4	Pronssi	Neula	Käärinliinan kiinnitysneula.	1	21x1,5x1	0,01	Konservoinnissa.
36	2010063	16	Y4	Lyijy	Esineen katkelma	Mahdollisesti lyijyseosta. Korun tai helan katkelma. Kappaleessa erotettavissa kaksi lehväkoristeista sakaraa, joista suurempi on taittunut pienemmän päälle.	1	16x12x2	0,9	Konservoinnissa.

Alanro	KM	Alue	Yksikkö	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat mm	Paino g	Muuta
37	2010063	16	Y4	Rauta	Esine	Kulmarauta, jossa kaksi naulaa mukana.	1	39x39x24	18,6	Konservoinnissa.
38	2010063	16	Y4	Lasi	Ikkuna	Väriltään vihertävää.	15		17,9	
39	2010063	16	Y24	Lasi	Ikkuna	Väriltään vihertävää.	1	27x17x2	1,8	
40	2010063	17	H20	Pronssi	Neula	Käärinliinan kiinnitysneuloja. Yksi melko kokonainen ja kaksi katkelmaa. Kokonaisen mitat ohessa.	3	25x2x1	0,1	Konservoinnissa.
41	2010063	17	H20	Rauta	Naula	Liitoskohta, jossa puuta mukana.	2	58x46x17	19,1	Konservoinnissa.
42	2010063	17	Y9	Rauta	Esineen katkelma	Hevosenkengän katkelma, jossa yksi naula mukana.	1	65x16x5	17,5	Konservoinnissa.
43	2010063	17	Y9	Lasi	Ikkuna	Väriltään vihertävää.	5		10,8	
44	2010063	17	Y14	Pronssi	Esineen katkelma	Pronssispiraalia.	1	15x4x1	0,4	Konservoinnissa.
45	2010063	17	Y14	Lasi	Esineen katkelma	Kirkas, kaareva pala, mahdollisesti astiasta.	1	21x15x1	0,5	
46	2010063	?	Irtolöytö	Kupariseos	Raha	Irtolöytö maakasasta. Rahassa toisella puolella vuosiluku 1763. Toisella puolella on erotettavissa kirjaimet ...KOPPARBE... Rahaan on löyty kaksi reikää, joten sitä lieneen myöhemmin käytetty mahdollisesti nappina tms.	1	29,5x29x1	6,6	Konservoinnissa.

Poistetut rautanaulat

Alue	Yksikkö	Materiaali	Laji	Kpl	Paino g
A14	H11	Rauta	Naula	9	84
A15	H4	Rauta	Naula	6	51
A15	H3	Rauta	Naula	7	70
A15	H1	Rauta	Naula	15	106
A16	H21	Rauta	Naula	1	13
A16	H27	Rauta	Naula	7	70
A16	H23	Rauta	Naula	14	116
A16	H22	Rauta	Naula	8	68
A16	H19	Rauta	Naula	7	47
A16	H16	Rauta	Naula	6	87
A16	H15	Rauta	Naula	2	33
A16	H7	Rauta	Naula	16	133
A17	H26	Rauta	Naula	5	68
A17	H24	Rauta	Naula	2	16
A17	H20	Rauta	Naula	4	32

*Luettelo poistetuista palaneista luista
(luuanalyysi tehty, ks. Kati Salon raportti)*

Alue	Yhteys	Laji	Paino g	Kpl
14	1	Palanut luu	152,6	330 kpl
14	10	Palanut luu	10	17 kpl
14	2	Palanut luu	34	90 kpl
14	5	Palanut luu	62,9	125 kpl
14	6	Palanut luu	65,4	139 kpl
14	8	Palanut luu	41,4	88 kpl
15	11	Palanut luu	20,6	63 kpl
15	4	Palanut luu	97,4	123 kpl
15	H1	Palanut luu	0,1	2 kpl
16	24	Palanut luu	7,3	5 kpl
16	4	Palanut luu	25,4	16 kpl